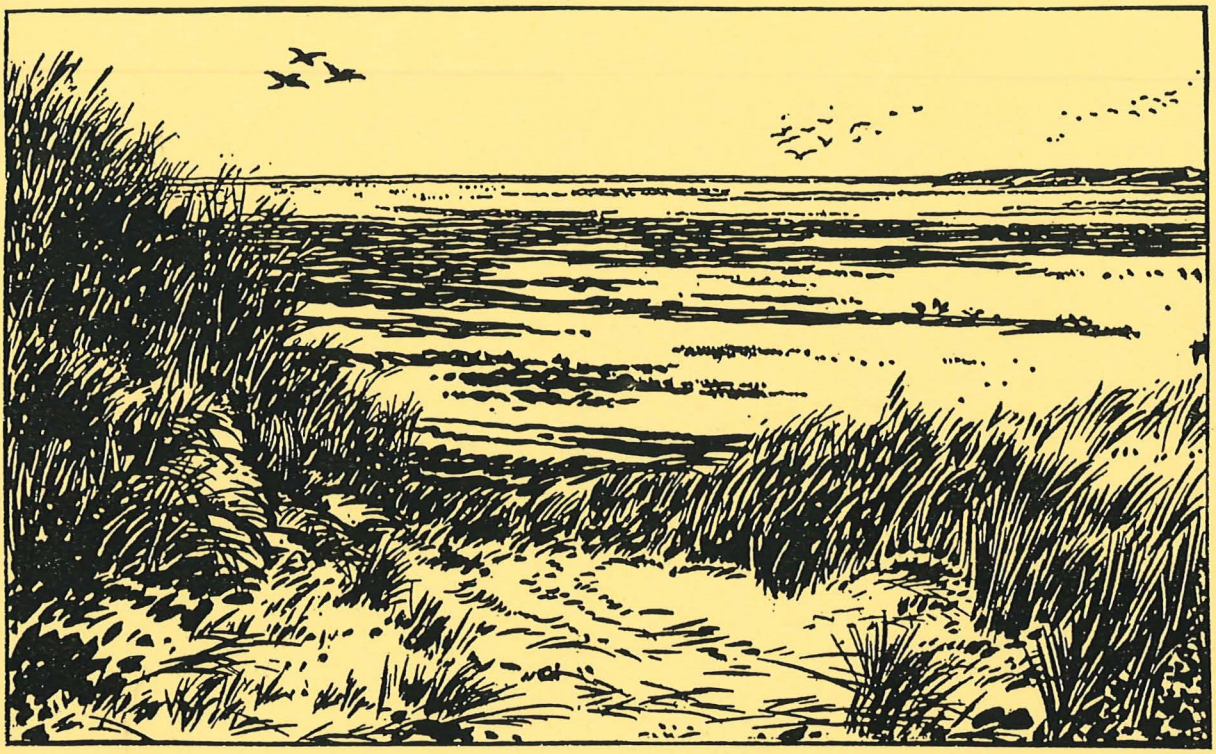

1018 MENINGEN OVER EEN BEZOEKERSCENTRUM

een onderzoek onder bezoekers en medewerkers

van EcoMare op Texel

1018 MENINGEN OVER EEN BEZOEKERSCENTRUM

Een onderzoek onder bezoekers en medewerkers

van EcoMare op Texel

J.C.Th. Alles
H.L. Beukema - Siebenga
W. Huismans
J.C. van der Laan
H.G. Stevens

Sectie Andragogiek Rijksuniversiteit Groningen
EcoMare Texel

november 1993

De afbeelding op de omslag is overgenomen uit het Verkade-album 'Texel'
van Jac.P. Thijsse, uitgave 1927

Inhoud

Overzicht van tabellen

Voorwoord

Inleiding

1	Het bezoekerscentrum	2
1.1	Inleiding	2
1.2	EcoMare	2
1.2.1	Ontwikkeling	2
1.2.2	Doelstelling	3
1.2.3	Korte rondleiding door EcoMare	4
2	De probleemstelling	6
2.1	Probleemstelling bezoekersonderzoek	6
2.2	Probleemstelling medewerkersonderzoek	7
2.3	Een tweetal verschillen met het onderzoek van '88	7
3	Methodologische verantwoording	8
3.1	Bezoekersonderzoek	8
3.1.1	Opbouw vragenlijst	8
3.1.2	Periode van onderzoek	8
3.1.3	Onderzoeksmethode	9
3.1.4	Respons	10
3.1.5	Verwerking van de gegevens	11
3.2	Medewerkersonderzoek	12
4	Profielschets bezoekers	13
4.1	Inleiding	13
4.2	Profielschets	13
4.2.1	Herkomst	13
4.2.2	Groepsgrootte	14
4.2.3	Leeftijd en geslacht	15
4.2.4	Opleiding	16
4.2.5	Lidmaatschap natuurbeschermingsorganisaties	16
4.2.6	Bekendheid met EcoMare	17
4.2.7	Bezoekfrequentie	19
4.2.8	Duur van het bezoek	19
4.2.9	Bezoekmotieven	20
4.2.10	Vrienden Zeehondenopvang EcoMare	22
4.3	Samenvatting van dit hoofdstuk	22
5	Kenmerken bezoek en meningen en wensen bezoekers	24
5.1	Inleiding	24
5.2	De expositie	24

5.2.1	Bezoek expositie	24
5.2.2	Waardering expositie	25
5.2.3	Teksten bij de expositie	26
5.2.4	Suggesties	28
5.3	De diashow	29
5.3.1	Bezoek	29
5.3.2	Waardering diashow	30
5.3.3	Suggesties	31
5.4	Het Duinpark	31
5.4.1	Bezoek	31
5.4.2	Waardering Duinpark	32
5.4.3	Suggesties	33
5.5	Zeehonden- en vogelopvang	33
5.5.1	Bezoek	34
5.5.2	Waardering	34
5.5.3	Suggesties	35
5.6	De informatiebalie	35
5.6.1	Bezoek	36
5.6.2	Tevredenheid	36
5.6.3	Suggesties	37
5.7	Excursies en natuurprogramma's	37
5.7.1	Bekendheid en deelname excursies en natuurprogramma's	37
5.7.2	Conclusies	38
5.8	Wensen	38
5.9	Meest oké	41
5.10	Minst oké	42
5.11	Herbezoek	43
5.12	Samenvatting	43
6	Meningen en wensen medewerkers	46
6.2	De expositie	46
6.2.1	Waardering	46
6.2.2	Teksten bij de expositie	47
6.2.3	Suggesties	47
6.3	De diashow	48
6.3.1	Waardering	48
6.3.2	Suggesties	48
6.4	Het Duinpark	49
6.4.1	Waardering	49
6.4.2	Suggesties	49
6.5	Zeehonden- en vogelopvang	50
6.5.1	Waardering	50
6.5.2	Suggesties	50
6.6	De informatiebalie	50
6.6.1	Suggesties	50
6.7	Wensen	51
6.8	Overige suggesties medewerkers	52
6.9	Samenvatting	52

7	Conclusies en aanbevelingen	53
7.1	Profiel van de bezoekers	53
7.2	Meningen en wensen	54
7.3	Mogelijke beleidsconsequenties: enige voorstellen	57

Bijlage A: vragenlijst bezoekers

Bijlage B: vragenlijst medewerkers

Bijlage C: overige antwoorden en suggesties bezoekers

Bijlage D: overige antwoorden en suggesties medewerkers

Bijlage E: enige geraadpleegde literatuur

Overzicht van tabellen

Tabel	1	herkomst Nederlandstaligen	14
	2	leeftijd	15
	3	opleiding	16
	4	lidmaatschap Nederlandse natuurbeschermingsorganisaties	17
	5	bekendheid met EcoMare per nationaliteit	18
	6	bezoekfrequentie in de laatste drie jaar en nationaliteit	19
	7	bezoekduur	20
	8	redenen om EcoMare te bezoeken	20
	9	belangrijkste reden om EcoMare te bezoeken	21
	10	de waardering van de expositie	25
	11	de waardering van de teksten bij de expositie	26
	12	waardering diashow	30
	13	redenen voor het niet-bezoeken van het Duinpark	32
	14	waardering duinpark	32
	15	waardering informatie zeehonden- en vogelopvang	34
	16	wensen van bezoekers	39
	17	meest aangesproken tijdens bezoek	42
	18	waardering expositie (medewerkers)	46
	19	waardering teksten expositie (medewerkers)	47
	20	waardering diashow (medewerkers)	48
	21	waardering Duinpark (medewerkers)	49
	22	waardering zeehonden- en vogelopvang (medewerkers)	50
	23	wensen van medewerkers	51

Voorwoord

In 1987 deed het Andragogisch Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen een publieksonderzoek in EcoMare. In 1988 verscheen het rapport onder de titel "Doen ze ook kunstjes, die zeehonden?".
De titel speelde in op dat aspect van EcoMare dat bij het publiek de meeste bekendheid geniet: het zeehondencentrum. Het onderzoek was er op gericht om er achter te komen wat de samenstelling is van het publiek van EcoMare en aan te geven wat de bezoekers van EcoMare verwachten. Het doel was om te ontdekken hoe we het "produkt EcoMare" binnen onze eigen doelstelling zó zouden kunnen verbeteren dat het beter aansloot bij de vragen en de verwachtingen die de bezoekers hebben. De resultaten van het onderzoek uit 1987 hebben in EcoMare geleid tot een groot aantal aanpassingen in de presentatie.

In 1993 wilden we het onderzoek herhalen en wel om vier redenen:

1. we wilden graag weten of de samenstelling van het publiek van EcoMare gewijzigd was t.o. die in 1987
2. vanaf 1994 zijn we van plan grote veranderingen tot stand te brengen in de expositie. Bij deze veranderingen willen we rekening houden met de wensen van de bezoekers
3. we wilden graag weten hoe de bezoekers denken over een aantal oude en nieuwe produkten van EcoMare met het doel deze kennis te gebruiken om deze produkten beter af te stemmen op de vraag
4. tenslotte wilden we i.v.m. het schrijven van een beleidsplan voor de middellange termijn graag weten hoe publiek en medewerkers dachten over een aantal aspecten van EcoMare.

Voor u ligt het rapport over het onderzoek dat in 1993 in EcoMare is uitgevoerd. In de eerste plaats wil ik de onderzoekers Wietske Huismans, Jeanet van der Laan en Hetty Stevens, professioneel begeleid door drs. Jan Alles en drs. Hinke Beukema, geweldig bedanken voor hun enthousiaste inzet. Ik denk dat het onderzoek antwoorden heeft gegeven op bovengenoemde vragen. De resultaten helpen om de schaarse middelen die ons ten dienste staan om de doelstelling te realiseren zo efficiënt mogelijk te spenderen. Dat wil zeggen: op zo'n manier uit te geven dat èn de bezoekers dat krijgen waarvoor ze zijn gekomen èn de eigen doelstelling van EcoMare: "het leveren van een bijdrage aan het behoud van natuur en cultuur in het Waddengebied en de Noordzee" optimaal gestalte krijgt.

Dr. Jan Kuiper
directeur EcoMare

Inleiding

In dit rapport wordt een beschrijving gegeven van een onderzoek dat gehouden is onder de bezoekers en de medewerkers van het bezoekerscentrum EcoMare op Texel. Het onderzoek werd in het voorjaar van 1993 uitgevoerd door een onderzoeksteam van het Andragogisch Instituut aan de Rijksuniversiteit Groningen, in opdracht van EcoMare. Het onderzoeksteam bestond uit drie studenten en twee docenten. Het team werd vanuit EcoMare begeleid door dr. J. Kuiper en mw. N. Bloksma.

In 1988 werd eerder onderzoek gedaan onder de bezoekers van EcoMare (van der Heide, 1988). Dat onderzoek was gericht op meningen en wensen van bezoekers met betrekking tot een aantal aspecten van het bezoekerscentrum. Eén van de aanbevelingen die uit dat onderzoek voortkwam was om eens in de vijf jaar een herhalingsonderzoek te doen. Klaarblijkelijk heeft de opdrachtgever deze aanbeveling ter harte genomen.
Het onderzoek waarover thans wordt gerapporteerd is voor een deel een replicatie van het onderzoek uit 1988. In tegenstelling tot dat onderzoek werd nu behalve aan bezoekers ook aan medewerkers gevraagd een aantal vragen te beantwoorden en voorts is het onderzoeksinstrument enigszins gewijzigd en aangepast aan de ontwikkelingen die bij EcoMare hebben plaatsgevonden.

Dit verslag is onderverdeeld in zeven hoofdstukken. Hoofdstuk 1 geeft informatie over het centrum, waarna in hoofdstuk 2 de probleemstelling van het onderzoek wordt beschreven en toegelicht. Het derde hoofdstuk geeft een methodologische verantwoording van het onderzoek. In de daaropvolgende hoofdstukken worden de resultaten van het onderzoek beschreven. Deze resultaten worden in vier hoofdstukken gepresenteerd. Een profielschets van de bezoekers vindt de lezer in hoofdstuk 4, de kenmerken van het bezoek en de meningen en wensen van de bezoekers in hoofdstuk 5 en in hoofdstuk 6 komen de meningen en wensen van de medewerkers aan de orde. Tot slot worden de resultaten in hoofdstuk 7 op een rijtje gezet, uitmondend in een aantal conclusies en aanbevelingen.

Zonder de medewerking van velen was dit onderzoek niet mogelijk geweest. De onderzoekers danken hen allen voor hun onmisbare hulp.

November 1993,

het onderzoeksteam:
drs. J.C.Th.Alles,
drs. H.L. Beukema-Siebenga,
W. Huismans,
J.C. van der Laan,
H.G. Stevens.

1 Het bezoekerscentrum

1.1 Inleiding

In het navolgende wordt enige basisinformatie verschaft over EcoMare, Centrum voor wadden en Noordzee. Het gaat om het antwoord op vragen als: wat houdt een bezoekerscentrum in, hoe is EcoMare ontstaan, wat zijn de doelstellingen en wat is er te zien.

Een veel gebruikte definitie van het begrip 'bezoekerscentrum' is de definitie die men aantreft in de beleidsvisie inzake bezoekerscentra van het ministerie van C.R.M.: "Een accommodatie waarin de bezoeker - individueel of in groepsverband - informatie kan krijgen over en waar belangstelling gewekt kan worden voor de natuur, cultuur en recreatieve mogelijkheden van de omgeving" (C.R.M., 1981, pag 7).
Het doel van een bezoekerscentrum wordt hierin omschreven als:

* de bezoekers een overzicht geven van de wetenswaardigheden en recreatieve mogelijkheden in de omgeving;
* de bezoekers optimale voldoening schenken bij het besteden van hun vrije tijd;
* de bezoekers de natuur en cultuur en hun onderlinge verwevenheid te laten ervaren als een onmisbaar deel van hun eigen bestaan, waardoor zij zich persoonlijk medeverantwoordelijk kunnen voelen.

Men gaat er bij deze doelstelling van uit dat door méér kennis van en inzicht in de natuur en cultuur en door zicht op de actuele en historische ontwikkelingen van een bepaald gebied, de bezoeker beter in staat is zelf ontdekkingen te doen en dingen op te merken waar hij/zij anders aan voorbij gelopen zou zijn.
Kennis van een bepaald gebied en van de ecologische waarde er van draagt niet alleen bij tot de beleving van de omgeving. Een bezoekerscentrum is óók een medium om mensen te informeren over de kwetsbaarheid van een gebied en over de gevolgen van misbruik en hen te leren zorgvuldig om te gaan met de omgeving.

1.2 EcoMare

1.2.1 Ontwikkeling

EcoMare is ontstaan uit het vroegere Texels Museum, dat in 1930 werd opgericht en voornamelijk een natuurhistorisch museum was. De doelstelling van het Texels Museum was in die tijd:

* het bevorderen van het vreemdelingenverkeer door het tentoonstellen van folklorische verzamelingen;
* het verlenen van steun aan natuurhistorisch onderwijs op het eiland en het wekken van belangstelling bij de eilandbewoners voor het Texels eigene (S.T.M., 1987).

Door de sterke toename van het toerisme op Texel steeg ook het aantal bezoekers aan het Texels Museum. Het onderkomen in het Texelse bos was niet meer toereikend, er moest een nieuw gebouw komen. Dit werd het Natuurrecreatiecentrum, nu EcoMare genoemd, gelegen in het duingebied 2 kilometer ten zuiden van De Koog.

EcoMare is thans het meest bezochte bezoekerscentrum van Nederland. Het bezoekersaantal ligt rond de 250.000 bezoekers per jaar (Waddenbulletin mei 1993, pag. 76). De grootte van het bezoekerscentrum is ook terug te zien in het aantal vaste medewerkers (35) dat ten tijde van het onderzoek bij EcoMare werkzaam was.

De rijksoverheid besteedt relatief veel aandacht aan de bescherming van het waddengebied als natuurgebied. In dit kader heeft Texel de status van Nationaal Landschap gekregen. Dit houdt onder meer in dat het rijk veel waarde hecht aan voorlichting die aan de bezoekers van dit gebied over natuur en landschap wordt gegeven (C.R.M., 1981). De overheid is dan ook een belangrijke subsidiënt van EcoMare, hoewel het centrum voor het grootste deel wordt gefinancierd uit de entreegelden van de bezoekers.

1.2.2 Doelstelling

De algemene doelstelling van EcoMare is het geven van informatie over de cultuur en natuur in het waddengebied en de Noordzee aan een zo breed mogelijk publiek. In navolging van de doelstelling die destijds door C.R.M voor bezoekerscentra is bepaald (zie paragraaf 1.1) is in 1987 de doelstelling van EcoMare gepreciseerd in:

* het geven van informatie
  - in de ruimste zin over de wadden en de Noordzee
  - in de ruimste zin over de natuur en cultuur op/rond Texel
  - over het beheer en het recreatieve gebruik van de natuurgebieden
* het kweken van begrip voor dit beheer (zgn. terreingebonden voorlichting en activiteiten). Hierdoor wordt bewustwording bevorderd voor de noodzaak tot natuurbeheer en -behoud
* het wekken van interesse en waardering voor de op Texel en verder in het waddengebied en de Noordzee aanwezige natuur en cultuur (S.T.M., 1987).

Om bovenstaande doelstelling te bereiken zijn in EcoMare een zestal functies samengevoegd:

1. natuurhistorisch museum; hier wordt aandacht besteed aan de wordings- en bewoningsgeschiedenis van het wadden- en Noordzeegebied en aan de ontwikkeling van de natuur op de waddeneilanden. Texel wordt daarbij meestal als voorbeeld genomen
2. centrum voor natuur- en milieu-educatie; hier wordt informatie

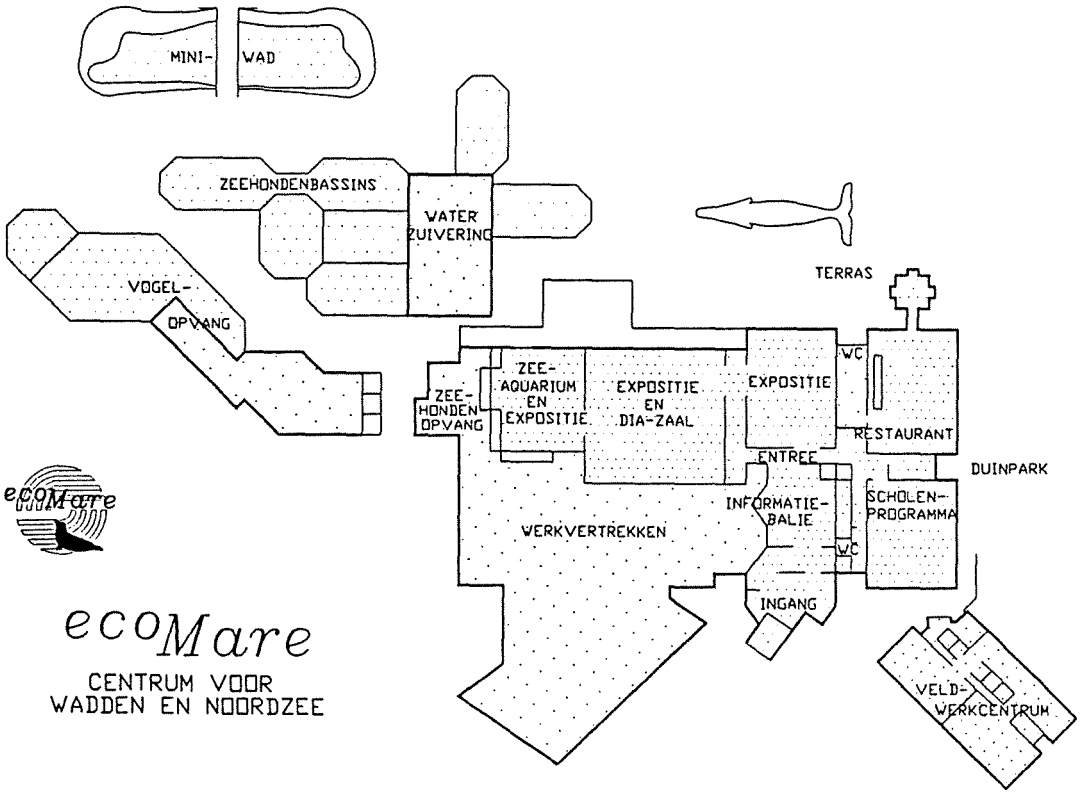
gegeven aan scholen en andere groepen die het centrum bezoeken met materialen en programma's die speciaal voor hen ontwikkeld zijn

3. bezoekerscentrum; waar men door middel van mondelinge en schriftelijke informatie (folders, kaarten, wandel- en fietsroutes, boeken, etc.) en een expositie de bezoekers informatie wil geven over Texel, het beheer ervan en de noodzaak om zorgvuldig met dit eiland om te springen
4. een informatiecentrum waar iedereen met vragen terecht kan over het waddengebied en de Noordzee
5. vogelopvang; hier worden zieke vogels opgevangen en verzorgd.
6. zeehondenopvang; hier worden zieke zeehonden en 'huilers' opgevangen, verzorgd en zo mogelijk weer uitgezet. Daarnaast worden er jaarlijks tussen de 10 en 14 jonge zeehonden in het centrum geboren, die ook worden uitgezet.

EcoMare wil het publiek kennis en waardering bijbrengen voor het omringende milieu, zodat men daar (hopelijk) wat zorgvuldiger mee omspringt. De gegeven informatie heeft in eerste instantie betrekking op de directe omgeving van het centrum, de cultuur en natuur van het waddeneiland Texel. Daarnaast gaat men ook in op de ruimere omgeving, het waddengebied, de Noordzee en het milieu in het algemeen.

1.2.3 Korte rondleiding door EcoMare

Om een duidelijker beeld te krijgen van het centrum krijgt de lezer in deze paragraaf een rondleiding op papier.

De bezoeker komt het centrum binnen via de informatiehal. Er hangen allerlei posters op panelen en er is een informatiebalie waar schriftelijk materiaal ligt met betrekking tot de natuur en de natuurrecreatie-mogelijkheden op en rond Texel. Er wordt ook mondelinge informatie gegeven naar aanleiding van vragen die bezoekers stellen. Verder kan men zich aan de balie inschrijven voor de excursies en voor de natuurprogramma's die door EcoMare verzorgd worden. Naast de informatiebalie is een winkeltje met knuffelbeesten (zeehondjes), shirts, speldjes, stickers, enz.
In de informatiehal bevindt zich ook de kassa. De bezoeker die deze kassa is gepasseerd kan kiezen: eerst de expositie bekijken of eerst naar buiten.

De expositie bestaat uit drie zalen.
In de eerste zaal is een diorama te zien met een mammoet, er zijn tekeningen, foto's en een hoek over het toerisme en de invloed daarvan op de natuur. Daarnaast is er informatie te vinden over het ontstaan van Texel en het leven van de Texelaars.
In de tweede zaal zijn ook diorama's te zien en het bevat een verzameling opgezette vogels. In het midden van de zaal is een diaruimte waar na een druk op de knop een diaserie vertoond wordt.
In de derde zaal is een groot zeeaquarium waar vissen, kreeften en andere levende organismen te zien zijn die op de wadden of in de Noordzee voorkomen. In deze zaal wordt ook informatie gegeven over de zeehondenopvang, onder meer met behulp van een videofilm.

Vanuit de expositie kan de bezoeker naar buiten toe waar een groot plein is. Op het plein bevinden zich de grote bassins voor de zeehonden en de buitenopvang van de vogels. Twee keer per dag worden de zeehonden gevoerd waarbij mondelinge informatie wordt gegeven met behulp van een microfoon en luidsprekers. Op het plein bevindt zich bovendien het model van een potvis en het terras van het restaurant.

Buiten is ook het Duinpark, een duingebied waarin de bezoekers kunnen wandelen. Er is een aantal educatieve routes die worden aangegeven met behulp van wegwijzers en een (binnen te krijgen) kaartje. Onderweg staan bordjes met informatie over de flora en fauna van het duingebied, over het ontstaan van een en ander en over de samenhang tussen de verschillende elementen.

Tussen het Duinpark en de zeehondenbassins ligt het miniwad, waar het ecosysteem van een wadplaat, inclusief de getijdenbeweging, wordt nagebootst.

Tot slot is er het veldwerkcentrum 'De Slinger', waarin EcoMare sinds enige tijd de educatieve programma's zoals onderdelen van excursies, het scholenwerk en lezingen organiseert.

2 De probleemstelling

2.1 Probleemstelling bezoekersonderzoek

Het onderzoek onder de bezoekers is gebaseerd op een probleemstelling met een drietal basisvragen:

a. wat zijn de demografische kenmerken van de bezoekers van EcoMare ?
b. wat is de mening over en wat zijn de wensen van de bezoekers ten aanzien van een aantal aspecten van voorlichting en educatie door EcoMare ?
c. wat zijn de consequenties van de antwoorden op bovenstaande vragen voor het te voeren voorlichtings- en educatieve beleid van EcoMare ?

De reden voor de keuze van de eerste basisvraag is geweest, dat het in ieder bezoekerscentrum van belang is de demografische kenmerken van de bezoekers te kennen. Op basis van deze kennis kan doelgroepgericht (en dus doeltreffend) beleid worden gevoerd ten aanzien van voorlichting, educatie, werving en publiciteit. Om een goed beeld te krijgen van de demografische kenmerken van de doelgroep als geheel en van de verschillende segmenten binnen deze doelgroep zijn net als in het vorige onderzoek een aantal algemene persoonlijke variabelen onderscheiden (waaronder leeftijd, geslacht, provincie van herkomst en opleiding) en enige relevante 'natuur- en milieu'-variabelen, waaronder het lidmaatschap van een natuurbeschermingsorganisatie.
Antwoorden op de eerste basisvraag kunnen in verband gebracht worden met de antwoorden op basisvraag b en kunnen bovendien worden vergeleken met de uitkomsten van het onderzoek uit 1988.

Om antwoorden te vinden op de tweede basisvraag en de mening over de verschillende aspecten van voorlichting te onderzoeken is de vragenlijst onderverdeeld volgens de verschillende onderdelen van het bezoekerscentrum (expositie, diashow, duinpark, zeehondenopvang, vogelopvang, informatiebalie). Door bij ieder onderdeel te vragen naar suggesties ter verbetering van de betreffende onderdelen wordt gestreefd naar een breed beeld van de meningen en wensen van de bezoekers.
Nu kan men stellen dat voorlichters gewoonlijk leereffecten beogen in termen van wijzigingen van kennis, houding of gedrag en dat met de onder b. aangegeven vraagstelling niet wordt onderzocht of deze effecten door EcoMare worden bewerkstelligd. De onderzoekers hebben inderdaad niet de pretentie gehad dergelijke leereffecten bij bezoekers direct te meten. Een relatief eenvoudig survey-onderzoek waarbij respondenten in vijftien minuten een vragenlijst invullen zou daarvoor ook niet het geschikte medium geweest zijn. De hier onderzochte wensen en meningen van bezoekers kunnen echter wèl beschouwd worden als indirecte indicatoren voor leereffecten.

Voor wat betreft basisvraag c. zullen de onderzoekers onder meer nagaan of er ten opzichte van 1988 verbeteringen te constateren zijn.

2.2 Probleemstelling medewerkersonderzoek

In tegenstelling tot het vorig onderzoek zijn thans ook de meningen en wensen van de medewerkers bij het onderzoek betrokken. De probleemstelling van het onderzoek onder de medewerkers bestaat uit twee basisvragen:

a. wat is de mening over en wat zijn de wensen ten aanzien van een aantal aspecten van voorlichting en educatie ?
b. wat zijn de consequenties van het antwoord op bovenstaande vraag op het te voeren voorlichtings- en educatieve beleid van EcoMare ?

De onderzoekers willen nagaan of de opvattingen en wensen van de medewerkers overeenstemmen met die van de bezoekers. De achtergrond van deze vraagstelling is dat er beleidsproblemen kunnen ontstaan wanneer de wensen en de opvattingen van medewerkers (die het beleid moeten vormen en uitvoeren) en bezoekers (bij wie het beleid leereffecten moet bewerkstelligen) elkaar tegenspreken.

2.3 Een tweetal verschillen met het onderzoek van '88

De probleemstelling van het hier gerapporteerde onderzoek is voor een deel identiek aan die van 1988. Voor deze overeenkomst is gekozen om een vergelijking mogelijk te maken met de onderzoeksresultaten uit dat jaar.

In feite zijn er twee belangrijke verschillen met het voorgaande onderzoek. Het eerste verschil ligt als hierboven aangegeven in het feit dat thans ook de medewerkers bij het onderzoek werden betrokken. Het huidige onderzoek is daardoor een combinatie van twee deel-onderzoeken.
In de tweede plaats werd nòg sterker dan in 1988 aandacht geschonken aan de (mogelijke) consequenties van de resultaten voor het beleid.

3 Methodologische verantwoording

Op basis van de probleemstelling zijn een drietal vragenlijsten opgesteld voor het onderzoek.
Ten behoeve van het bezoekersonderzoek, een kwantitatief beschrijvend onderzoek dat vooral gericht is op het verwerven van informatie 'in de breedte', zijn twee vragenlijsten opgesteld: een Nederlandstalige en een Duitstalige. Beide vragenlijsten hebben dezelfde opbouw en bevatten nagenoeg dezelfde vragen. De betreffende onderzoeksinstrumenten komen voor een deel overeen met de vragenlijsten die in '88 werden gebruikt.
De reden voor een Duitstalige vragenlijst is gelegen in het feit dat blijkens het vorige onderzoek 25% van de EcoMare-bezoekers uit Duitsers bestaat. De onderzoekers hebben zich beperkt tot de genoemde twee vragenlijsten voor bezoekers, waarbij moet worden opgemerkt dat de Nederlandstalige vragenlijst óók door Belgische bezoekers kon worden ingevuld en de Duitstalige óók door andere Duitstaligen dan Duitsers. In ons onderzoek is 29% van de vragenlijsten ingevuld door Duitstalige bezoekers.
De derde vragenlijst werd gebruikt voor het medewerkersonderzoek. Dit (deel-)onderzoek is kwalitatiever van aard door het grotere aandeel aan open vragen.

3.1 Bezoekersonderzoek

3.1.1 Opbouw vragenlijst

De vragenlijst bestaat uit 52 vragen en is opgebouwd uit een aantal delen. Het eerste deel heeft betrekking op een aantal persoonlijke respondentkenmerken die voor het onderzoek relevant kunnen zijn, zoals leeftijd, opleiding en reden van bezoek. Daarna volgen categorieën vragen per onderdeel van het centrum: de expositie, de diashow, het Duinpark, de zeehonden- en vogelopvang, de informatiebalie en overige onderwerpen. De bezoekers kregen niet alleen de mogelijkheid hun waardering te uiten, maar per categorie vragen werd met behulp van een open vraag tevens de gelegenheid gegeven kritiek of suggesties tot verbetering naar voren te brengen. Overigens werd om praktische redenen en om subjectiviteit bij het interpreteren van de antwoorden te voorkomen zo veel mogelijk gebruik gemaakt van gesloten vragen met vaste antwoordcategorieën.

3.1.2 Periode van onderzoek

De enquêtes zijn afgenomen gedurende 21 onderzoeksdagen in de volgende periodes:
- 5 april t/m 18 april 1993
- 1 mei t/m 7 mei 1993

Het onderzoek van Van der Heide werd afgenomen in drie verschillende periodes (voor-, hoog- en naseizoen) op grond van de veronderstelling dat de bezoekers in het voor- en naseizoen vooral de meer in de natuur geïnteresseerde mensen zouden zijn. Uit het betreffende onderzoek bleek dat er

inderdaad enige verschillen tussen de periodes bestaan, waaronder een verschil in leeftijdsopbouw van de bezoekersgroep. In het hoogseizoen zijn de oudere bezoekers ondervertegenwoordigd, in het voor- en naseizoen de jongere bezoekers. Voorts bleken bezoekers die lid zijn van een natuurbeschermingsorganisatie in het hoogseizoen ondervertegenwoordigd te zijn in vergelijking tot de bezoekers in voor- en naseizoen.
In het hier gerapporteerde onderzoek was het om praktische redenen alleen mogelijk in het voorseizoen te enquêteren. Om toch recht te kunnen doen aan de door Van der Heide geconstateerde seizoenverschillen is geprobeerd een gemengde groep respondenten in het onderzoek te betrekken. Om dit te bereiken is gekozen voor enquête-periodes die in een vakantie vielen. In de eerste enquête-periode viel de paasvakantie en in de tweede periode vielen vrije dagen voor een deel van Nederland.
Het is dan ook waarschijnlijk dat onze respondentgroep niet de kenmerken heeft van een 'zuivere' voorseizoen- of hoogseizoen of naseizoen-bezoeker zoals gesignaleerd in het onderzoek uit 1988. Gegeven de keuze voor gemengde periodes (een mengsel van vakantieperiode en rustige voorseizoen-periode) vergelijken we de gegevens uit ons onderzoek met de totaalcijfers uit het onderzoek uit 1988 en niet met de seizoengegevens uit dat jaar.

3.1.3 Onderzoeksmethode

Er is geënquêteerd onder vertrekkende bezoekers van EcoMare. Hoewel het centrum om negen uur open gaat, is de enquête uitgevoerd van elf uur tot half vijf: tegen elf uur komen de meeste bezoekers binnen omdat dan de zeehonden en de vogels worden gevoerd en slechts een enkeling heeft het centrum vóór dat tijdstip al verlaten. Het tweede tijdstip waarop de dieren worden gevoerd en dus veel bezoekers binnenkomen is om drie uur 's middags. Tijdens het voeren van de dieren krijgen de bezoekers mondelinge uitleg en informatie. Voor de vragenlijst is het met betrekking tot de vragen over de zeehonden- en vogelopvang relevant om te weten of men het voederen heeft bijgewoond. Omdat in de periode tussen bovengenoemde tijdstippen ook de bezoekersgroep werd bereikt die niet bij het voeren aanwezig was geweest vonden de onderzoekers het acceptabel om de enkeling die 's morgens vóór elf uur EcoMare verliet (en dus niet bij het voeren was geweest) niet mee te nemen bij de enquête.

Voor de selectie van de respondenten hanteerden we de volgende methode: van de bezoekers die EcoMare verlieten, werd op rustige dagen en tijdstippen de vijfde uitgaande bezoeker benaderd en op drukke momenten de tiende. De bezoekers werden geteld bij het hek voor de uitgang. Nadat de bezoekers de uitgang waren gepasseerd, kregen ze nog de gelegenheid de informatiebalie en het winkeltje te bezoeken. Op het moment dat de bezoeker daadwerkelijk EcoMare zou verlaten, werd hij of zij door de

onderzoekers aangesproken met de vraag of de betrokkene mee zou willen werken aan het invullen van een vragenlijst over EcoMare. Ten behoeve van het invullen van de vragenlijst waren tafels en stoelen geplaatst in de hal van het centrum, nabij de in- en uitgang. Er was plaats voor zes personen die tegelijkertijd de lijst konden invullen.

Het invullen van de vragenlijst nam gewoonlijk tussen de 10 en 20 minuten in beslag. Oudere respondenten hadden relatief veel tijd nodig voor het invullen.
Hoewel de vragenlijst in principe door de benaderde respondent zelf werd ingevuld gebeurde het wel dat ook een partner of soms het hele gezin achter de tafel plaatsnam en dat de respondent werd 'geholpen' met invullen. De antwoorden zullen hierdoor in een aantal gevallen gekleurd zijn door de meningen van andere leden uit het gezelschap, maar de onderzoekers hebben deze vertekening om verschillende redenen voor lief genomen. De respondent scheiden van zijn of haar gezelschap zou ongetwijfeld in veel gevallen geleid hebben tot een weigering om aan het onderzoek deel te nemen of tot onvolledig ingevulde vragenlijsten en dat kan een te hoge prijs zijn voor methodologisch purisme. De realiteit is bovendien dat de respondent ook bij de vorming van zijn of haar oordeel tijdens het bezoek zelf beïnvloed zal zijn door de reacties van het gezelschap waarin men verkeert en voorts zullen de respondent-gegevens van demografische aard als regel niet door het gezelschap worden 'bijgekleurd'.

De onderzoekers hebben ervoor gekozen de leeftijdsgrens op veertien jaar te stellen: vanaf die leeftijd zijn de vragen goed te beantwoorden en bovendien wordt daarmee aangesloten bij de leeftijdsgrens die in 1988 werd gehanteerd.

3.1.4 Respons

In totaal zijn in de drie onderzoeksweken zo'n 1250 bezoekers benaderd en 1000 vragenlijsten ingevuld. Het responspercentage bedroeg ongeveer 80%, wat hoog is voor een schriftelijke enquête.

Als een respondent weigerde mee te werken werd de volgende uitgaande bezoeker benaderd. Bezoekers die niet mee wilden werken gaven daarvoor verschillende redenen.
Veel ouderen kwamen in groepsverband en moesten meteen na afloop van het bezoek de bus halen. Daarbij kwam dat ouderen over het algemeen enigszins huiverig stonden tegenover het invullen van de vragenlijst. Dit met als excuus dat het te moeilijk voor ze zou zijn en het te lang zou duren. Na enig uitleg van onze kant kon de drempel soms overwonnen worden, maar de categorie ouderen is waarschijnlijk wat ondervertegenwoordigd in de steekproef.

Een tweede groep bezoekers met een betrekkelijk hoge non-respons betrof gezinnen met (kleine) kinderen. Een deel van deze bezoekers gaf aan dat ze graag de vragenlijst zouden invullen, maar dat het met name voor de jonge kinderen te lang zou duren. Ook andere respondenten vonden het wel een bezwaar dat het gezelschap waarin men verkeerde zou moeten wachten.
In het bijzonder bij mooi weer gaf men vaak als reden voor een weigering dat men lang genoeg binnen was geweest en weer weg wilde. Een praktische overweging was dat men geen tijd meer had omdat men de boot moest halen.

In het algemeen was de bereidheid om mee te werken groot. Gegeven de aard van de weigeringen hebben de onderzoekers geen reden om te veronderstellen dat de non-respons in belangrijke mate het onderzoeksresultaat vertekent. Het enige punt dat bij het generaliseren van de uitkomsten moet worden meegewogen is de mogelijke ondervertegenwoordiging van de groep ouderen.

3.1.5 Verwerking van de gegevens

De resultaten van het onderzoek zijn met de computer verwerkt.
De open vragen werden verwerkt met het sorteerprogramma van WordPerfect. Voor de gesloten geprecodeerde vragen is gebruik gemaakt van het SPSS/PC+ programma. Dit is dezelfde bewerkingsmethode als in 1988. Voor de verwerking van de Nederlandstalige en de Duitstalige vragenlijst is gebruik gemaakt van één verwerkingsmethode.
Verbanden werden getoetst met de chi-kwadraat-toets: een statistische maat om de sterkte van de verbanden uit te drukken. Bij de chi-kwadraat worden op basis van rij- en kolomtotalen in een tabel de verwachte celfrequenties berekend voor de situatie dat er geen verband tussen de variabelen zou bestaan. De verwachte celfrequenties worden vergeleken met de werkelijk gevonden waarden. Hoe groter de verschillen zijn bij deze vergelijking, hoe groter de chi-kwadraat. Vervolgens wordt bepaald hoe groot de kans is dat, gegeven het aantal rijen en kolommen in de tabel, de chi-kwadraat van de berekende grootte bij toeval gevonden is. Dat wil zeggen hoe groot de kans is dat dezelfde chi-kwadraat gevonden zou zijn als er geen verband is tussen de variabelen. Deze kans wordt aangegeven met de p-waarde. Deze p-waarde bepaalt dus de betekenis of significantie van het verband. Als grens wordt 5% aangehouden. Bij een p-waarde die groter is dan 0,05 wordt de conclusie getrokken dat er geen verband van betekenis is. Als leidraad wordt aangenomen: hoe lager de p-waarde, hoe sterker het verband en dus hoe harder de conclusie. Overigens kunnen ook kruistabellen zonder significante verbanden vaak tot interessante conclusies leiden.
De tabellen die in dit verslag worden opgenomen bevatten percentages. De

percentages zijn berekend over het totaal van de gegeven antwoorden op de betreffende vraag. De non-respons op de vragen is dus buiten beschouwing gelaten. Door deze non-respons is vaak het totaal van de absolute getallen lager dan 1000.

3.2 Medewerkersonderzoek

De vragenlijst voor de medewerkers bestond uit een deel van de vragen uit de vragenlijst voor de bezoekers. Het ging hierbij om elf vragen. Tijdens een vergadering zijn de vragenlijsten door de directeur van het bezoekerscentrum onder 35 medewerkers verspreid. De vragenlijsten konden anoniem weer bij de directeur in het postvakje ingeleverd worden, waarna ze werden verwerkt. Het responspercentage bij het medewerkersonderzoek bedroeg 50%: 18 van de 35 medewerkers vulden het formulier in.

In verband met de anonimiteit werden van de medewerkers geen respondentkenmerken gevraagd. Mede hierdoor kan achteraf niet worden nagegaan of er op belangrijke punten systematische verschillen zijn tussen de medewerkers die aan het onderzoek meewerkten en de no-response-groep. Aan de medewerkers werd in het bijzonder naar de waardering van de verschillende onderdelen van het centrum gevraagd en de mogelijkheid geboden suggesties te doen.

De kwantitatieve gegevens van de medewerkers zijn met behulp van SPSS/PC+ verwerkt. De open vragen zijn evenals de open vragen van het bezoekersonderzoek verwerkt met het sorteerprogramma van WordPerfect.

4 Profielschets bezoekers

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de basisvraag a. van de probleemstelling: wat zijn de kenmerken van de bezoekers van EcoMare?
Achtereenvolgens komen in dit hoofdstuk aan de orde: de herkomst, de groepsgrootte, leeftijd en geslacht, opleiding, lidmaatschap natuurbeschermingsorganisatie, bekendheid met EcoMare en bezoekfrequentie, bezoektijd, motieven voor bezoek en bekendheid met 'Vrienden Zeehondenopvang EcoMare'.

4.2 Profielschets

4.2.1 Herkomst

EcoMare wordt overwegend bezocht door Nederlanders en Duitsers. Van de respondenten heeft 71% een Nederlandstalige vragenlijst ingevuld en 29% een Duitstalige vragenlijst. Van de 71% komt een deel (7% van dit deel, zie tabel 1) uit België. Binnen de bezoekersgroep die een Duitse vragenlijst heeft ingevuld komt een enkele bezoeker uit Zwitserland, Luxemburg en Italië. Aangezien er alleen een Nederlandstalige en een Duitstalige vragenlijst was, konden bezoekers uit anders sprekende landen niet bereikt worden.

Uit de tabel op de volgende pagina blijkt dat van de bezoekers die uit Nederland komen, het grootste gedeelte in Noord-Holland, Zuid-Holland, Gelderland, Utrecht en Noord-Brabant woont. Het percentage bezoekers dat uit Noord-Holland komt is iets gedaald in vergelijking tot '88. In het rapport uit dat jaar worden geen cijfers genoemd voor België, Overijssel en Gelderland. Uit de drie noordelijke provincies Friesland, Groningen en Drente en de twee zuidelijke provincies Limburg en Zeeland, komen weinig bezoekers. Dit hangt onder meer samen met het aantal inwoners van deze provincies.
Uit de vergelijking met de landelijke cijfers blijkt dat EcoMare relatief goed scoort in de provincies Noord-Holland en Utrecht, relatief slecht in het zuiden en 'normaal' in de overige provincies.

Tabel 1: herkomst Nederlandstaligen *

	1993 (n=708)	1988 (n=642)	Nederland per jan.'93 **
Noord-Holland	22	27	16
Zuid-Holland	18	18	22
Gelderland	12		12
Utrecht	11	10	7
Noord-Brabant	10	11	15
België	7		
Overijssel	7		7
Limburg	4	3	7
Flevopolder	3	1	2
Friesland	2	3	4
Groningen	2	3	4
Drente	2	3	3
Zeeland	0.3	1	2

* in percentages van n
** in percentages, C.B.S., Bevolking der Gemeenten van Nederland, 1993

4.2.2 Groepsgrootte

In vergelijking met het onderzoek van 1988 is het opvallend dat het aantal mensen dat EcoMare met z'n tweeën bezoekt beduidend minder is:
in 1988 bezocht 47% van de bezoekers EcoMare samen met één partner, in 1993 is dat percentage gedaald tot 29.

De groep van drie tot zes personen is daarentegen in het onderzoek van 1993 veel groter dan in 1988, respectievelijk 60% vs. 35%.

In het onderzoek werd gevraagd naar de leeftijden van de andere personen van de groep waarvan de respondent deel uitmaakte. Van de bezoekers die met anderen samen EcoMare bezoeken komt
45% alleen met volwassenen
35% met een groep bestaande uit volwassenen met kinderen jonger dan 13 jaar
8% met een groep bestaande uit volwassenen met kinderen tussen de 13 en 18 jaar en
12% met een groep van volwassenen met kinderen uit beide categorieën.
Er komen dus relatief veel gezinnen naar EcoMare. Een mogelijke verklaring voor dit verschijnsel is gelegen in het feit dat de onderzoeksperiode in twee vakantieperiodes viel. Veel gezinnen met (jonge) kinderen hebben

dan vrij. Uit het feit dat veel mensen EcoMare bezoeken samen met kinderen mag worden geconcludeerd dat het educatief potentieel van EcoMare groot is.

4.2.3 Leeftijd en geslacht

Tabel 2: leeftijd *

	1993 (n = 998)	1988 (n = 880)
14 - 20 jaar	11	15
21 - 25	11	13
26 - 30	14	17
31 - 40	32	25
41 - 50	22	13
51 - 60	6	10
61 jaar en ouder	4	8

* in percentages van n.

De categorie van 31 tot 40 jaar is de grootste onder de respondenten. De groep van 41 tot 50 jaar is in dit onderzoek beduidend groter dan in het onderzoek van 1988. Daarentegen is de groep van 51 jaar en ouder kleiner in 1993. Een mogelijke verklaring is ook hier dat het onderzoek in zowel de paasvakantie als de 'vrije-dagen-periode' rond 1 mei viel. Waarschijnlijk heeft de 'ouderen'-groep geen zin om in deze drukke periodes het centrum te bezoeken (uit het onderzoek van '88 bleek dat ouderen ondervertegenwoordigd zijn in de zomer).
Een globale vergelijking met de leeftijdsopbouw van de Nederlandse bevolking als geheel (vgl. C.B.S., Statistisch Jaarboek 1993) leert, dat in het bijzonder de categorie tussen de 20 en de 40 onder de bezoekers van EcoMare oververtegenwoordigd is.

De verdeling naar geslacht is evenredig, namelijk 51% mannen en 49% vrouwen.

4.2.4 Opleiding

Tabel 3: opleiding *

	1993 (n=974)	1988 (n=826)	Nederland per '90 **
lo, lbo, mavo	20	36	46
havo, vwo, mbo	38	32	37
hbo, wo	42	30	17

* in percentages van n. De percentages in '88 komen niet op 100% uit i.v.m. een restcategorie 'anders' in dat onderzoek.

** in percentages van de Nederlanders tussen de 15 - 64 jaar, vgl. Sociaal-Cultureel Rapport 1992.

Net als in het onderzoek van 1988 hebben de bezoekers van EcoMare een relatief hoge opleiding. Uit het onderzoek van Van der Linden (1983) bleek eerder dat het opleidingsniveau van bezoekers van bezoekerscentra in het algemeen hoog is. Het verschijnsel doet zich in '93 bij EcoMare nog pregnanter voor dan in 1988. Onder de toeristen op Texel bevinden zich ongetwijfeld ook veel mensen met een lage opleiding en er vindt dus, nog duidelijker dan in 1988, een selectie plaats. De mensen met een lagere opleiding worden minder bereikt.

4.2.5 Lidmaatschap natuurbeschermingsorganisaties

Het aantal bezoekers dat lid is van een natuurbeschermingsorganisatie is opvallend groter geworden in vergelijking met 1988. In dat jaar was een kwart van de bezoekers lid van een natuurbeschermingsorganisatie en in dit onderzoek is iets minder dan de helft (namelijk 43%) lid. Deze ontwikkeling past in het landelijke beeld: grote organisaties als Natuurmonumenten en Greenpeace zijn in de afgelopen jaren sterk in ledental gestegen.
In 1988 is het percentage leden in het voor- en naseizoen (iets) hoger dan in het hoogseizoen, zelfs in die jaargetijden blijken de percentages in dat jaar echter lager te liggen dan de in dit jaar aangetroffen 43%. Net als in '88 blijken verhoudingsgewijs minder Duitsers dan Nederlanders lid zijn van een natuurbeschermingsorganisatie: van de Nederlanders is 53 procent lid en van de Duitsers is 17 procent. In 1988 waren deze percentages respectievelijk 30% en 10%.
Onderzocht is van welke organisatie men lid is. In de Nederlandse vragenlijst zijn de belangrijkste natuurbeschermingsorganisaties gestructureerd. In onderstaande tabel staan de percentages vermeld van de Nederlanders die lid zijn van een natuurbeschermingsorganisatie.
Het grootste deel van de respondenten is, net als in 1988, lid van Natuur-

monumenten en Greenpeace, beide met een percentage van rond de 50 procent. Opvallend is de percentuele achteruitgang van het aantal bezoekers dat lid is van de Waddenvereniging, hoewel deze organisatie sinds de aan haar gewijde televisie-uitzending van april 1991 in ledental is verdubbeld en men van de leden zou verwachten dat zij belangstelling hebben voor een centrum voor wadden en Noordzee.

Tabel 4: lidmaatschap Nederlandse natuurbeschermingsorganisaties *

	1993 (n=374)	1988 (n=198)
Natuurmonumenten	50	41
Greenpeace	46	37
WNF	40	25
Waddenvereniging	11	19
IVN	4	7
Milieudefensie	1.6	3
NIVON	1.3	3
anders	24	18

* in percentages van n. Dubbeltellingen komen voor: veel mensen zijn lid van meerdere organisaties.

Uit de open vraag komen nog 35 verschillende andere natuurbeschermingsorganisaties naar voren. Hiervan zijn de meest voorkomende: de Vogelbescherming (3%), Noord-en Zuidhollands Landschap (samen 4%) en de Dierenbescherming (2%).

Relatief weinig Duitstalige bezoekers hebben de betreffende open vraag beantwoord. Greenpeace, het WNF, de Deutsche Naturschutzbund en de Vogelschutzbund worden het meest genoemd.

4.2.6 Bekendheid met EcoMare

Van de bezoekers van EcoMare is meer dan de helft (60%) eerder op Texel geweest. Aan de respondenten werd gevraagd of zij van het bestaan van EcoMare wisten voordat zij dit jaar naar het eiland kwamen. Op deze vraag antwoordde 60% bevestigend.

Een belangrijke vraag voor EcoMare is hoe de bezoekers van het bestaan weten van EcoMare. Het is belangrijk omdat EcoMare op basis van deze gegevens het meest effectieve medium kan kiezen bij de werving en de publiciteit.
Het belangrijkste medium blijkt mondelinge overdracht te zijn. Van de

mensen die de betreffende vraag beantwoorden heeft bijna de helft (45%) over EcoMare gehoord van anderen. Een ander belangrijk medium is de Texeltoerist, 22% is hierdoor van het centrum op de hoogte gekomen. Het medium wordt op de voet gevolgd door informatie verkregen bij de VVV en door bekendheid via aanwijsborden, respectievelijk 17% en 16%. De media folders, krant en poster zijn afzonderlijk onderzocht. Bijna éénderde van de respondenten is door deze media op de hoogte gebracht van EcoMare. Dit is een hoger percentage dan de 13% die in 1988 gevonden is.
Een medium dat ook onder deze categorie valt, maar dat niet expliciet werd genoemd in de vragenlijst, is het medium televisie. Ruim 4% noemde dit medium bij de categorie 'anders'. Wij vermoeden dat dit percentage hoger zou zijn uitgevallen als het medium expliciet was opgenomen in een gesloten vraag.

Tabel 5: bekendheid met EcoMare per nationaliteit *

medium	Nl. 1993 (n=697)	Nl. 1988 (n=645)	Dts. 1993 (n=289)	Dts. 1988 (n=217)
gehoord van anderen	46	31	41	29
Texeltoerist	15	15	38	31
aanwijsborden	11	10	29	20
VVV	18	11	14	5
folders	17		12	
krant	11		4	
posters	2		2	
weet niet meer	6	6	2	4

* in percentages van n. De respondenten kunnen meerdere media hebben aangekruist.

Voor zowel de Nederlandstalige als de Duitstalige bezoekers is het horen van anderen een belangrijke bron. Het belang van deze factor is voor beide groepen nog toegenomen in vergelijking met 1988. Duitsers blijken in een nog grotere mate via aanwijsborden en de Texeltoerist van EcoMare op de hoogte te worden gebracht ($p < 0{,}001$). De Texeltoerist is een tijdschrift voor toeristen op Texel en verschijnt momenteel één keer per jaar. De Texeltoerist bevat zowel Nederlandse als Duitse tekst.
Nederlanders maken meer gebruik van de VVV of zijn door folders, krant of posters op de hoogte gebracht. Bij een vergelijking tussen de beide jaren blijkt het verschil in bekendheid via de VVV aardig rechtgetrokken te zijn, 14% van de Duitsers en 18% van de Nederlanders wist hierdoor van het bestaan van EcoMare.

4.2.7 Bezoekfrequentie

Van de bezoekers is 13% in de laatste drie jaar drie keer of vaker naar EcoMare gekomen. Hieruit valt te concluderen dat deze groep één keer per jaar of vaker naar EcoMare komt. Eén vijfde van de respondenten brengt voor de tweede keer een bezoek. Van de respondenten komt 68% voor de eerste keer sinds de laatste drie jaar naar het bezoekerscentrum. Een deel van deze groep heeft EcoMare wellicht eerder bezocht, langer dan drie jaar geleden, maar men mag, nèt als in 1988, stellen dat de doorsnee bezoeker eens per drie jaar naar het centrum komt.

In het onderzoek in 1988 bleek dat de bezoekfrequentie alleen significant was gecorrelleerd met het lidmaatschap van een natuurbeschermingsorganisatie. Leden bleken in dat jaar procentueel vaker een bezoek te brengen aan EcoMare dan niet leden. In dit onderzoek is er geen significant verschil tussen leden en niet-leden. Van de mensen die lid zijn is 33% twee keer of vaker naar het centrum gekomen en van de mensen die niet lid zijn is bijna 32% twee keer of vaker naar EcoMare gekomen in de laatste drie jaar. In dit onderzoek blijkt er een significant verband te bestaan tussen bezoekfrequentie en nationaliteit ($p < 0{,}001$). Van de Duitsers heeft 42% EcoMare vaker dan één keer bezocht, van de Nederlanders is dit 28%.

tabel 6: bezoekfrequentie in de laatste drie jaar en nationaliteit *

	Nederlanders (n=710)	Duitsers (n=290)	totaal (n=1000)
1 keer	72	58	68
2 keer	17	25	19
3 keer	7	11	8
4 keer	2	3	2
vaker dan 4 keer	3	3	3

* in percentages van n.

4.2.8 Duur van het bezoek

Meer dan de helft van de bezoekers verblijft één tot twee uur in het centrum. Een kwart blijft langer dan twee uur. Slechts 1% blijft minder dan een half.
Aan onderstaande tabel is te zien dat de groep in 1993 zich ten aanzien van de bezoekduur anders gedraagt dan hun voorgangers uit '88: de bezoekers blijven óf korter óf juist beduidend langer, in '88 was de bezoekduur normaler verdeeld.

Tabel 7: bezoekduur *

	1993 (n=993)	1988 (n=883)
0 - 30 minuten	1	2
30 - 60	19	15
60 - 90	29	38
90 - 120	25	30
langer dan 120 minuten	26	15

* in percentages van n.

4.2.9 Bezoekmotieven

Om de motieven te achterhalen waarom men EcoMare bezocht kregen de respondenten twee vragen voorgelegd. Allereerst werd aan hen gevraagd bij elf redenen aan te geven of deze redenen wel of niet van toepassing waren (tabel 8). In een tweede plaats werd aan hen gevraagd wat de belangrijkste reden was geweest om EcoMare te bezoeken (tabel 9).

Tabel 8: redenen om EcoMare te bezoeken *

	1993 (n=963)	1988 (n=878)
Ik wilde de zeehonden bekijken	92	84
Ik was nieuwsgierig wat binnen te zien zou zijn	79	66
Ik wilde wat weten over de natuur op Texel in het algemeen	78	68
Het is voor de kinderen leuk hier te kijken	58	28
Ik wilde wat weten over de bedreiging van het milieu	55	
Ik wilde de vogelopvang bekijken	53	31
Ik wilde het Duinpark bezoeken	32	
Ik ging mee met iemand die hier graag naar toe wilde	32	18
Het was slecht weer	12	11
Ik wilde een excursie boeken	5	8
Ik wilde een natuurprogramma boeken	3	
Andere reden	4	9

* in percentages van n. Dubbeltellingen zijn mogelijk: respondenten konden meerdere redenen aankruisen. De lege vakjes in de tabel betreffen vragen die niet in het onderzoek in 1988 opgenomen zijn.

De zeehonden zijn en blijven de grootste publiekstrekker. Slechts 8% vermeldt niet de zeehonden als bezoekmotief. Opmerkelijk is dat in tegenstelling tot 1988 relatief veel mensen aangeven dat het leuk voor de kinderen is en dat ze meegegaan zijn met anderen. Dit wijst er weer op dat velen in (gezins-)verband naar het centrum komen. Verder is het opvallend dat in 1988 éénderde aangaf mede voor de vogelopvang te komen, terwijl in dit onderzoek meer dan de helft aangeeft de vogelopvang als motief te hebben. Een laatste opvallend gegeven is dat meer dan de helft als reden aangeeft meer te willen weten over de bedreiging van het milieu. Het is mogelijk dat hier sprake is van een sociaal wenselijk antwoord. Deze vraag is in het onderzoek van 1988 niet gesteld, een vergelijking kunnen we dan ook niet maken.
De onderzoekers hebben de indruk dat het percentage dat aangeeft een excursie of een natuurprogramma te willen boeken aan de hoge kant is. Dit vermoeden is gebaseerd op het feit dat het meerdere malen voorkwam dat deze vraag bevestigend beantwoord werd, terwijl dezelfde personen in een latere vraagstelling ontkennend antwoordden op de vraag of ze op de hoogte waren van de mogelijkheid excursies en/of natuurprogramma's te boeken en voorts antwoordden dat ze (zeker) niet van plan waren er aan deel te nemen.

Tabel 9: belangrijkste reden om EcoMare te bezoeken *

	1993 (n=963)	1988 (n=878)
Ik wilde de zeehonden bekijken	45	42
Ik wilde wat weten over de natuur op Texel in het algemeen	26	24
Ik was nieuwsgierig wat binnen te zien zou zijn	10	10
Het is voor de kinderen leuk hier te kijken	9	6
Ik wilde wat weten over de bedreiging van het milieu	3.4	
Ik ging mee met iemand die hier graag naar toe wilde	2.8	3
Ik wilde het Duinpark bezoeken	1.2	
Ik wilde de vogelopvang bekijken	0.7	1
Het was slecht weer	0.6	1
Ik wilde een excursie boeken	0.3	2
Andere reden	1.2	4

* in percentages van n. De rechter kolom blijft onder de 100% in verband met het feit dat er in '88 enige antwoordcategorieën waren die in '93 niet werden herhaald: deze categorieën zijn hier niet vermeld.

Bijna de helft (45%) geeft als belangrijkste reden om EcoMare te bezoeken de zeehonden aan en 92% meldt dat het bezoeken van de zeehonden in ieder geval een reden is om naar EcoMare te komen. De gegevens met betrekking tot deze vragen gevonden in dit onderzoek komen opmerkelijk overeen met die van het onderzoek in 1988. Volgens Van der Linden komt 11% van de bezoekers voor informatie over de natuur naar een bezoekerscentrum. Hiermee vergeleken is het percentage van 26% relatief hoog (Van der Heide, 1988).

4.2.10 Vrienden Zeehondenopvang EcoMare

Vanuit het bezoekerscentrum EcoMare kwam het verzoek te onderzoeken in hoeverre de bezoeker van het bestaan weet van de "Vrienden van Zeehondenopvang EcoMare": de supportersvereniging van het centrum. Bovendien wilde EcoMare weten hoeveel respondenten daadwerkelijk lid zijn. Van de respondenten bleek 27% voordat ze een bezoek brachten aan EcoMare van het bestaan van de "Vrienden van de Zeehondenopvang EcoMare" te weten en 2% antwoordt lid te zijn van de supportersvereniging.

4.3 Samenvatting van dit hoofdstuk

Globaal gesproken komt ongeveer tweederde van de bezoekers uit Nederland en éénderde komt uit Duitsland. Van de Nederlanders komen de meeste voornamelijk uit Noord- en Zuid-Holland, Gelderland, Utrecht en Noord-Brabant.
De meeste mensen komen met een groep van drie tot zes personen, overwegend gezinnen met kinderen. De groep die EcoMare bezoekt is gemiddeld groter dan in 1988 en er zijn minder mensen die EcoMare met z'n tweeën bezoeken.
Net als in 1988 trekt EcoMare meer mensen met een relatief hoge opleiding. Dit verschijnsel is nog opvallender dan in 1988.

Iets minder dan de helft is lid van een natuurbeschermingsorganisatie. Dit is twee keer zoveel als in 1988, toen een kwart lid was van zo'n organisatie. Uit het onderzoek blijkt dat er veel meer Nederlanders lid zijn dan Duitsers. Iets meer dan de helft van de Nederlanders is lid en minder dan eenvijfde van de Duitsers is lid.

Ongeveer 60% van de bezoekers wist voordat hij of zij dit jaar naar Texel kwam van het bestaan van dat bezoekerscentrum. Het heeft dus een redelijke naambekendheid. Het belangrijkste medium waardoor bezoekers van het bestaan van EcoMare weten is, net als in 1988, mondelinge overdracht. Hiernaast spelen Texeltoerist, VVV en aanwijsborden een belangrijke rol als informatiebron. Bijna éénderde is door folders, de krant en

posters op de hoogte gebracht. Dit percentage is twee keer zo groot als in 1988. Nederlanders maken meer gebruik van VVV en folders en Duitsers komen meer via de Texeltoerist en aanwijsborden met EcoMare in aanraking. Het aandeel Duitsers dat via de VVV met EcoMare in aanraking komt is de afgelopen vijf jaar sterk gestegen.

Iets meer dan éénderde van de bezoekers is in de afgelopen drie jaar vaker dan één keer naar EcoMare gekomen. Er bestaat een significant verband tussen bezoekfrequentie en nationaliteit. Van de Duitsers heeft 42% EcoMare vaker dan één keer bezocht, terwijl dit bij de Nederlanders 28% is.

De helft van de bezoekers blijft langer dan anderhalf uur in het centrum.

De belangrijkste redenen om EcoMare te bezoeken zijn, in vergelijking met 1988, nog steeds: omdat men de zeehonden wilde zien, omdat men informatie wilde over de natuur op Texel in het algemeen, omdat men nieuwsgierig was naar wat binnen te zien zou zijn en omdat het leuk voor kinderen is.

Van de bezoekers wist 27%, voordat ze een bezoek brachten aan EcoMare, van het bestaan van de "Vrienden van de Zeehondenopvang EcoMare en 2% zegt ervan lid te zijn.

5 Kenmerken bezoek en meningen en wensen bezoekers

5.1 Inleiding

Hoofdstuk 5 is gewijd aan de antwoorden op basisvragen b. en c. als genoemd op p. 6:

* wat is de mening over en wat zijn de wensen van de bezoekers ten aanzien van een aantal aspecten van voorlichting en educatie door EcoMare ?
* wat zijn de consequenties van het antwoord op de basisvragen genoemd in hoofdstuk 3, op het te voeren voorlichtingsbeleid en educatieve beleid van EcoMare ?

Om de eerstgenoemde basisvraag te beantwoorden is het relevant te weten of de respondent de verschillende onderdelen van EcoMare al dan niet bezocht heeft. Aan de respondenten die een onderdeel niet bezocht hebben is gevraagd wat de reden hiervan geweest is. Dit kan iets zeggen over de houding van de respondenten. Om de mening en de wensen over de verschillende onderdelen te onderzoeken werd de respondenten vervolgens een aantal stellingen voorgelegd. Op een driepunts-schaal kon men aangeven of men het al dan niet eens was met deze stellingen.
Een verschil met het onderzoek van 1988 is dat de onderzoekers bij ieder onderdeel gevraagd hebben of de respondent suggesties heeft om het desbetreffende onderdeel aantrekkelijker te maken of te verbeteren. Een ander verschil is dat een aantal nieuwe aspecten van EcoMare meegenomen zijn. Er worden door EcoMare sinds een aantal jaren natuurprogramma's verzorgd. Bovendien worden er door EcoMare, Staatsbosbeheer en Stichting Natuurexcursies Texel excursies verzorgd. Relevante vragen voor EcoMare waren dan ook of de respondenten op de hoogte zijn van de mogelijkheid om bij EcoMare natuurprogramma's en excursies te boeken. Ook is gevraagd naar de behoefte van respondenten om excursies en natuurprogramma's te volgen.

In dit hoofdstuk komen achtereenvolgens aan de orde: de expositie, de diashow, het Duinpark, de zeehonden- en vogelopvang, de informatiebalie, excursies en natuurprogramma's, wensen ten aanzien van een aantal aspecten, de vraag wat het publiek het meest heeft aangesproken en wat het minst is bevallen tijdens het bezoek.

5.2 De expositie

5.2.1 Bezoek expositie

Van degenen die EcoMare bezoeken, gaat bijna iedereen naar de expositie. Van de dertig personen die niet zijn geweest zegt 40% er eerder geweest te zijn, de factoren 'geen tijd' en 'geen interesse' nemen samen 60% van de motieven voor het niet-bezoeken van de expositie voor hun rekening.

5.2.2 Waardering expositie

Tabel 10: de waardering van de expositie *

De expositie is:	helemaal mee eens	beetje mee eens	niet mee eens	geen mening
leerzaam voor mijzelf (n=952)	68 (85)	30 (14)	1 (1)	1(1)
leerzaam voor kinderen (n=906)	59	29	5	7

* in percentages van n = 952/906 in 1993 resp. 862 in 1988. In de tabel hebben de tussen haakjes geplaatste percentages betrekking op 1988.

De in 1988 gestelde vraag of de expositie leerzaam is hebben we in 1993 onderverdeeld in de vragen of de expositie leerzaam is voor de respondent zelf resp. of het leerzaam is voor kinderen van vier tot twaalf jaar.
Uit bovenstaande tabel blijkt dat bijna iedereen de expositie leerzaam vindt.
De bezoekers die de afgelopen drie jaar vaker naar EcoMare zijn gekomen vinden, net als in 1988, de expositie wat minder vaak leerzaam dan de mensen die EcoMare de eerste keer bezoeken, maar het verband is in tegenstelling tot 1988 niet significant.

Er blijkt een verband te zijn tussen nationaliteit en waardering. Duitsers zijn het minder vaak eens met de stellingen dat de expositie leerzaam is voor henzelf en voor kinderen ($p < 0{,}001$). Waarschijnlijk is er bij de Duitsers sprake van taalproblemen, dat blijkt ook uit de antwoorden op de vraag naar suggesties.

De leeftijdsklassen verschillen onderling in waardering voor de expositie. Jongere mensen vinden de expositie minder vaak leerzaam voor zichzelf en voor kinderen van vier tot twaalf jaar. ($p < 0{,}001$)

Tussen mensen met een hogere opleiding en een lagere opleiding blijkt er in het algemeen geen verschil te zijn in de waardering van de leerzaamheid van de expositie, maar onder de respondenten met een middelbare opleiding zijn er naar verhouding minder mensen die de expositie leerzaam vinden voor kinderen ($p < 0{,}02$). Een verklaring hiervoor kunnen wij niet geven.

In tegenstelling tot 1988 blijken meer leden van een natuurbeschermingsorganisatie de expositie leerzaam voor zichzelf te vinden ($p < 0{,}01$) dan niet-leden.

5.2.3 Teksten bij de expositie

De meeste bezoekers lezen de teksten van de expositie: door slechts vijf procent van de respondenten wordt gesteld dat zij de teksten in het geheel niet hebben gelezen. In het onderzoek van 1988 was dit een groter percentage, t.w. 16%.

Van de 50 respondenten die niets gelezen hebben geeft 20% geen reden, 17% van hen had geen tijd, 11% vond het in de expositieruimte te druk, 26% stelt dat er te weinig teksten in het Duits zijn en tot slot worden er nog argumenten genoemd als de aanwezigheid van kleine kinderen, het gebrek aan voldoende licht in sommige ruimten en het feit dat men zijn bril niet bij zich heeft.

Het percentage Duitstalige bezoekers dat niets gelezen heeft is veel groter dan het percentage Nederlanders ($p < 0{,}001$). Als reden geven veel Duitsers aan dat er te weinig teksten in het Duits zijn.

Mensen met een hogere opleiding lezen meer van de teksten bij de expositie. ($p < 0{,}004$)

De helft van de respondenten geeft aan (bijna) de gehele tekst te lezen. Dit is een wat hoger percentage dan in 1988, 34% las toen de teksten geheel. De respondenten die alleen de koppen of het eerste stuk gelezen hebben, vormen 55% van het totaal.

Tabel 11: de waardering van de teksten bij de expositie *

	helemaal mee eens	beetje mee eens	niet mee eens	geen mening
de teksten zijn makkelijk te begrijpen (n=924)	68	23	6	3
de teksten zijn te lang (n=885)	7	28	57	8
de teksten sluiten goed aan bij wat er te zien is (n=913)	76	17	2	5
de teksten geven voldoende informatie (n=916)	73	19	3	5

* in percentages van n

Mensen die vaker naar EcoMare komen vinden de teksten minder gemakkelijk ($p < 0,001$). De mensen die in de afgelopen drie jaar vier keer of vaker naar EcoMare zijn gekomen zijn het minst positief over de teksten. Wij sluiten ons dan ook aan bij de conclusie van het vorig onderzoek: wie de teksten beter kent oordeelt minder positief over de begrijpelijkheid.

In 1988 bleek een soortgelijk verband te bestaan ten aanzien van de lengte van de teksten: relatief méér mensen die vaker naar EcoMare kwamen vonden de teksten te lang. In het huidige onderzoek werd dit verband niet bevestigd en was eerder het tegendeel het geval, al is hier het verband niet sterk.

Het is opvallend dat naar verhouding meer mensen die vier keer geweest zijn in de laatste drie jaar niet accoord gaan met de stellingen "de teksten sluiten goed aan bij wat er te zien is" en "de teksten geven voldoende informatie" ($p < 0,05$). In dit verband kan men zich overigens afvragen of regelmatige bezoekers de begeleidende teksten überhaupt nog lezen. Feitelijk leesgedrag is hier niet onderzocht.

Bij de algemene waardering van de expositie werd al duidelijk dat minder Duitstalige bezoekers waardering hebben voor de expositie . Deze lijn is door te trekken naar de waardering van de teksten: meer Duitsers dan andere bezoekers waarderen de teksten minder, minder Duitsers vinden dat de teksten gemakkelijk te begrijpen zijn (42% vs. 72% bij de Nederlandstaligen, $p < 0,001$), dat de teksten voldoende informatie geven en dat de teksten goed aansluiten bij wat er te zien is ($p < 0,001$).

In vergelijking met 1988 is er nog steeds sprake van een taalbarrière voor de Duitsers. Duitse teksten ontbreken soms geheel en bovendien zijn veel Nederlandse teksten langer dan de Duitse teksten waardoor de Duitstalige bezoekers het gevoel kunnen hebben dat hen informatie wordt onthouden.

Relatief meer ouderen dan jongeren zijn positief over de teksten bij de expositie. Oudere mensen vinden de teksten makkelijk te begrijpen en ze vinden ook dat de teksten voldoende informatie bevatten ($p < 0,001$ resp. $< 0,006$)

Naar verhouding zijn meer leden van een natuurbeschermingsorganisatie dan niet-leden van mening dat de teksten makkelijk te begrijpen zijn, dat de teksten voldoende aansluiten bij wat er te zien is en voldoende informatief zijn. ($p < 0,03$, resp. $< 0,001$ resp. $< 0,03$).

Er blijkt een significant en betrekkelijk voor de hand liggend verband te zijn tussen waardering en hoeveelheid gelezen tekst ($p < 0,001$). Van de mensen die nauwelijks iets gelezen hebben, vult een kwart in het oneens te

zijn met de stelling "de teksten zijn makkelijk te begrijpen". Deze mensen hebben dus door één blik te werpen op de tekst of door enkele woorden of zinnen te lezen de indruk gekregen dat de teksten niet makkelijk te begrijpen zijn. Er is eveneens een significant verband tussen het beweerde leesgedrag en de beoordeling van de lengte van de tekst ($p < 0{,}001$) en tussen beweerd leesgedrag en de beoordeelde aansluiting van de tekst bij wat er te zien is ($p < 0{,}001$).
Uit bovenstaande resultaten mag worden opgemaakt dat de eerste indruk van een tekst op de bezoeker van groot belang is: de bezoeker stopt met lezen wanneer hij of zij de tekst ervaart als onbegrijpelijk of te lang of wanneer het verband tussen de tekst en de expositie als onduidelijk wordt ervaren.

De teksten zijn voor een ieder voldoende informatief. Relatief meer mensen met een lagere opleiding vinden de teksten niet makkelijk te begrijpen en te lang. Op deze gebieden is er in dit onderzoek overigens geen significant verband, zoals in het onderzoek van 1988 wèl het geval was. Verhoudingsgewijs meer mensen met een lagere opleiding vinden dat de teksten aansluiten bij wat er te zien is ($p = 0{,}05$).

5.2.4 Suggesties

De vraag of men suggesties heeft om de expositie te verbeteren is door ruim 14% van de respondenten beantwoord.
Van de groep mensen uit Duitsland geeft 23% aan meer Duitse teksten bij de expositie te willen zien.

Van de respondenten die een suggestie tot verbetering gegeven hebben, geeft 27% aan meer doe-dingen en meer interactie met de bezoekers en meer dynamiek en beweging te willen hebben.
Van deze 27% bepleit iets minder dan de helft meer (inter-)actie (in het bijzonder met kinderen), niet met behulp van computerspelletjes, maar met behulp van educatieve spelletjes en 'doe'-dingen, bijvoorbeeld het voelen van een zeehondenhuid en water filtreren met zand. De essentie is dat men zelf-ontdekkend bezig wil zijn. De andere respondenten noemen ook kernwoorden als dynamiek, interactie, beweging, maar zijn juist wèl 'apparaatgericht': zij pleiten voor meer apparaten, eenvoudige computer-spelletjes voor de kinderen (kinderen lezen de informatie niet, maar drukken graag op knoppen), meer bewegende beelden, vragen beantwoorden ("welke vogel is dit") door op knopjes te drukken, het gebruik van interactieve c.d.-programma's enz.

Zo'n 10% geeft de suggestie meer natuurgeluiden en -geuren toe te voegen aan de expositie.
Verder heeft ruim 20% suggesties ten aanzien van de teksten bij de

expositie. Voorgesteld wordt de teksten begrijpelijker te maken (in het bijzonder voor kinderen) en meer buitenlandstalige informatie aan te bieden. Tot slot noemt men nog een korte bondige tekst te willen hebben en stelt men voor de expositie actueel te houden.
Enkele overige suggesties zijn: meer levend materiaal, de aanwezigheid van een gids, speciale voorzieningen voor slechthorenden en -zienden.

5.3 De diashow

De diashow is te vinden in de expositieruimte in het midden van het centrum. Hier kan men door een druk op de knop de diashow bekijken. Tijdens de onderzoeksperiode is de diashow vernieuwd. In de eerste twee onderzoeksweken werd een diaserie vertoond over het ontstaan van de zeehondenopvang. Daarna is op 20 april een nieuwe serie geïnstalleerd, deze behandelt de waterhuishouding in Nederland en geeft informatie over de Noord- en Waddenzee en de rivieren. Deze tweede diaserie is verzorgd door Rijkswaterstaat.

5.3.1 Bezoek

Van de bezoekers heeft 38% de diashow gezien. Dit is minder dan in het onderzoek van 1988, toen bezocht 43% van de bezoekers de diashow.
Ook nu blijkt, net als in 1988, dat naarmate men langer in het centrum verblijft, een steeds hoger percentage bezoekers de diashow bekijkt. Het percentage bezoekers dat de diashow bezoekt, stijgt van 24% (bezoekers die 30-60 minuten in het centrum verblijven) geleidelijk tot 54% (bezoekers die langer dan 120 minuten in het centrum verblijven).

De bezoekers die de diashow niet gezien hebben, geven daar een aantal redenen voor. 'Geen interesse' geldt voor 19% van de bezoekers, 16% van de mensen vond de diazaal te vol, 20% had geen tijd om de diashow te bekijken, 8% van de mensen geeft aan de diashow al gezien te hebben. Opvallend is dat in het onderzoek uit 1988 blijkt dat 35% van de bezoekers niet wist dat er een diashow was en dat dit percentage nu gedaald is naar 14%. Ook het percentage bezoekers dat de zaal niet kon vinden, is gedaald van 3% naar 1%. De 'vindbaarheid' en de bekendheid van de diashow zijn dus duidelijk verbeterd, hoewel nog steeds bij een respectabel aantal bezoekers niet bekend is dat er een diashow is.
Als 'andere reden' om de diashow niet te bezoeken werd door 4% aangegeven dat er taalproblemen waren. Dit geldt voor de Duitse bezoekers. Verder werd aangegeven dat het met kleine kinderen niet aantrekkelijk is om 20 minuten naar een diaserie te kijken. Ook geeft een aantal bezoekers aan dat de diashow niet in werking was, of defect was. Het zou mogelijk kunnen zijn dat de bezoeker niet weet dat hij zelf de diaserie in werking kan stellen door een druk op de knop.

5.3.2 Waardering diashow

Tabel 12: waardering diashow *

	helemaal mee eens	beetje mee eens	niet mee eens	geen mening
diaserie is interessant (n=399)	80	15	1	4
diaserie duurt te lang (n=374)	11	17	64	8
diaserie goed te begrijpen (n=387)	79	13	3	5

* in percentages van n.

In de tabel is niet het verschil in waardering te vinden tussen de twee verschillende diaseries. Wij hebben enkele verschillen geconstateerd in de waardering door de bezoekers. Het blijkt dat het interessant-zijn van de eerste diaserie door 18% van de bezoekers met 'een beetje eens' wordt beoordeeld en van de tweede serie door 10%. Beide series worden door 1% van de bezoekers niet interessant gevonden. Als het gaat om de tijdsduur van de diaserie, wordt de tweede serie in vergelijking met de eerste serie door meer mensen iets te lang bevonden. Met betrekking tot de begrijpelijkheid van de diaseries wordt de eerste serie door 77% van de bezoekers positief beoordeeld (helemaal mee eens) en de tweede serie door 85%.

In 1988 was ongeveer 20% van de respondenten van mening dat de diashow enigszins te lang was en niet echt interessant.

Opvallend is dat het percentage bezoekers dat de diashow bezoekt per dag erg wisselt. Dit varieert van 25% tot 65%. Voor dit verschijnsel is een aantal verklaringen denkbaar, het weer kan invloed hebben en de drukte kan van invloed zijn.

De diaserie wordt wat betreft interessant-zijn en begrijpelijkheid in verhouding door Nederlanders positiever beoordeeld dan door Duitsers. Het interessant-zijn van de diashow wordt door Nederlanders en Duitsers met respectievelijk 13% en 29% enigszins negatief beoordeeld (zie tabel, totaal 16%). Ook de begrijpelijkheid van de diashow wordt door 10% van

de Nederlanders betwist en door 37% van de Duitsers (totaal 16%). Deze uitkomsten zijn in tegenstelling tot 1988 significant (voor beide aspecten geldt $p < 0{,}001$). Doordat het commentaar in het Nederlands is tijdens de diashow hebben Duitse bezoekers waarschijnlijk het idee informatie te missen. Hierdoor is de diaserie moeilijker te begrijpen en wordt wellicht minder interessant gevonden.Verder zijn er geen significante correlaties met publiekskenmerken.

5.3.3 Suggesties

De bezoekers kregen de mogelijkheid een aantal suggesties te doen om de diashow te verbeteren of aantrekkelijker te maken. Van de respondenten die de diashow bezocht hebben maakte 22% gebruik van deze mogelijkheid. Iets minder dan de helft van de aanbevelingen betreft de vraag om meer Duitse informatie. Daarnaast heeft men hier met name aanmerkingen op de presentatie. Opgemerkt wordt dat er beter commentaar gegeven moet worden, dat er beter beeldmateriaal gebruikt moet worden, dat men de serie eentonig vindt of aanmerkingen heeft op het geluid en op de ruimte.
Ook de inhoudelijke kant werd becommentarieerd; de serie moet informatiever en recenter. Men wil meer natuurdia's en er worden af en toe te moeilijke woorden gebruikt. In dit verband moet overigens worden opgemerkt dat de nieuwe diashow in vergelijking tot de oude op het punt van de begrijpelijkheid een verbetering is.

Overige suggesties zijn: de ruimte moet beter worden aangegeven, het moet aantrekkelijker gemaakt worden voor kinderen en voor buitenlandse bezoekers moet de mogelijkheid zijn een koptelefoon te gebruiken met de tekst in zijn/haar taal.

5.4 Het Duinpark

Het Duinpark omvat een gebied van 70 hectare, waar men kennis kan maken met het gevarieerde Texels duinlandschap. Men kan hier drie verschillende routes lopen, waar men onderweg informatie aangeboden krijgt over het planten- en dierenleven door middel van bordjes.

5.4.1 Bezoek

Van de respondenten hebben 340 mensen (34%) het Duinpark bezocht. Dit is opvallend meer dan de 18% in 1988. Eén van de verklaringen voor deze verbetering is wellicht dat er in 1988 nog geen korte route was en de drempel om het Duinpark te bezoeken dus is verlaagd.
De respondenten in ons onderzoek geven een aantal redenen aan om het Duinpark niet te bezoeken.

Tabel 13: redenen voor het niet-bezoeken van het Duinpark *

	1993 (n = 660)	1988 (n = 724)
geen tijd	30	22
geen behoefte	24	15
slecht weer	17	19
niet bekend	8	39
al eerder geweest	7	5
anders	14	

* in percentages van n

Met name de daling van het percentage mensen dat niet wist dat er een Duinpark was is erg opvallend: van 39% van de niet-bezoekers in 1988 naar 8% in 1993. De bewegwijzering naar het Duinpark is behoorlijk verbeterd.
Een deel van de respondenten geeft aan al elders in de duinen te hebben gewandeld. Een ander deel heeft door de aanwezigheid van kleine kinderen de wandeling niet gemaakt of kon door gezondheidsomstandigheden niet wandelen. De respondenten konden kiezen uit drie wandelingen. De korte wandeling van een kwartier is door 53% van de wandelaars genomen. De route van een uur richting het strand door 24% en de route van een uur door het heidegebied is door 23% gelopen.

5.4.2 Waardering Duinpark

Tabel 14: waardering Duinpark *

	helemaal mee eens	beetje mee eens	niet mee eens	geen mening
de wandeling is interessant (n=344)	72	20	4	4
de wandeling duurt te lang (n=312)	4	6	84	6
er wordt voldoende informatie gegeven (n=325)	56	24	12	8

* in percentages van n.

Uit de tabel blijkt dat bijna iedereen over de wandeling op zich positief is. Men vindt het over het algemeen interessant. Opvallend is het hoge percentage bezoekers dat niet tevreden is over de gegeven informatie onderweg. Hier geldt dat 36% van de bezoekers niet of niet helemaal tevreden is. Dit percentage komt overeen met de uitkomst van het onderzoek uit 1988. De bezoekers verwachten meer informatie tijdens de duinwandeling.

Er is gekeken naar significante correlaties met publiekskenmerken. Er blijkt een groot verschil tussen nationaliteit en de waardering van de hoeveelheid informatie tijdens de wandeling. Duitse respondenten vinden in veel grotere mate dat er meer informatie gegeven zou moeten worden ($p < 0{,}001$). Kanttekening hierbij is dat de informatie tijdens de wandeling alleen in het Nederlands gegeven wordt. Voor Duitse bezoekers bestaat de mogelijkheid een informatiefolder te halen bij de informatiebalie, dit is waarschijnlijk niet altijd bekend.
Een andere significante correlatie is die tussen de waardering van de hoeveelheid informatie tijdens de wandeling en het wel of niet lid zijn van een natuurbeschermingsorganisatie. Het blijkt dat leden van een organisatie positiever zijn over de informatie onderweg dan niet-leden ($p < 0{,}005$).

5.4.3 Suggesties

De respondenten doen een aantal suggesties om het Duinpark aantrekkelijker te maken of te verbeteren. Van de respondenten die het Duinpark bezocht hebben geeft 22% hier een reactie. Ook in dit verband betreft iets minder dan de helft van de aanbevelingen de vraag om meer Duitse informatie. Het grootste deel van de overige suggesties betreft het navolgende: men wil méér informatie tijdens de wandelingen, ook in andere talen (niet alleen Duits), méér plantenamen, meer specifieke informatie en afbeeldingen, méér routes.
Daarnaast worden er suggesties gedaan met betrekking tot de 'aankleding'. Er zouden meer bankjes moeten komen, een betere bewegwijzering en de verkleurde foto's moeten worden vervangen. Ten slotte wil een aantal van de respondenten een speeltuin, uitkijktoren en verrekijkers onderweg.

5.5 Zeehonden- en vogelopvang

Buiten vindt men een groot plein met de zeehonden- en vogelopvang. Hier staan een aantal grote bassins en hokken waar de dieren verblijven. Aan de rand van het plein staan borden met informatie over de zeehonden en vogels. Twee keer per dag worden de dieren gevoerd door de dierverzorgers van EcoMare. Zij geven tijdens het voederen mondelinge informatie aan de bezoekers over het leven van de dieren en de reden van hun aanwezigheid in het centrum zijn.

5.5.1 Bezoek

Bijna iedereen brengt een bezoek aan de zeehonden (97%) en vogels (84%). De redenen om de zeehonden- en vogelopvang niet te bezoeken variëren. Voor het niet-bezoeken van de zeehonden speelt in het bijzonder de factor tijd een rol. Bij de vogelopvang is het opvallend dat 53 respondenten aangeven niet bekend te zijn met het feit dat er een vogelopvang is. Ook hier spelen overigens tijd en interesse een rol.

5.5.2 Waardering

Aan de respondenten werd gevraagd of men tevreden is over de verkregen informatie bij de zeehonden- en vogelopvang.

Tabel 15: waardering informatie zeehonden- en vogelopvang *

	helemaal mee eens	beetje mee eens	niet mee eens	geen mening
voldoende informatie zeehonden (n=932)	58	19	20	3
voldoende informatie vogels (n=869)	39	26	25	10

* in percentages van n.

Van de respondenten is 73% bij het voederen geweest. Dit is een veel hoger percentage dan in 1988. De oorzaak hiervan is dat er in 1988 één keer per dag gevoerd werd en in 1993 twee keer. Hierdoor krijgen veel meer bezoekers de kans om aanwezig te zijn en mondelinge informatie te krijgen. Toch geeft een groot deel van de respondenten aan niet tevreden te zijn over de verkregen informatie. Dit percentage is overigens lager dan in 1988.
In 1988 was 31% van de bezoekers tevreden over de informatie verkregen bij de zeehonden en 26% over de informatie bij de vogels. Deze percentages zijn nu respectievelijk 58% en 39%. Hier is een verbetering opgetreden, desondanks is de ontevredenheid nog erg groot. Opvallend is het percentage respondenten dat geen mening heeft over de informatie bij de vogels (10%). Deze mensen hebben mogelijk helemaal geen informatie gezien. Als men langs de bassins loopt, is de kans groot om de informatieborden bij de vogels te missen. De bezoekers die de informatie wel hebben gekregen, zijn vaak niet tevreden met de hoeveelheid aangeboden informatie.

Er zijn enkele significante verbanden gevonden. Deze betreffen de opleiding en de nationaliteit van de respondent en de waardering van de informatie. Gebleken is dat respondenten met een hogere opleiding minder tevreden zijn over de hoeveelheid informatie bij de vogels dan de lager opgeleide respondenten ($p < 0,01$). Daarnaast zijn Duitse respondenten minder tevreden over de informatie bij zowel de zeehonden- als de vogelopvang dan Nederlandse respondenten. Voor beide aspecten geldt een significantie van $p < 0,001$.

5.5.3 Suggesties

Zeer veel respondenten maakten gebruik van de mogelijkheid suggesties en aanbevelingen te doen voor verbetering van de informatie betreffende de zeehonden- en vogelopvang. In totaal hebben 260 respondenten gereageerd. Van de 260 reacties betreft 33% het verzoek om meer Duitstalige informatie. De overige reacties gaan om uiteenlopende dingen. Eénderde deel van de respondenten (30%) vraagt meer informatie buiten bij de dierenverblijven. Het betreft hier een verzoek om schriftelijke informatie, naast de mondelinge informatie die men bij het voederen krijgt. Een ander deel van de respondenten heeft aanmerkingen op de presentatie (8%). Men wil graag dat de borden rond de bassins anders, opvallender, worden geplaatst. Er is vraag om meer kleurenfoto's en meer actuele informatie.

Door nog eens 8% van de respondenten wordt vermeld dat de informatie bij het voederen slecht te verstaan is en men hierdoor informatie mist.
Ook hier geeft 5% van de bezoekers aan dat er informatie in andere talen zou moeten zijn tijdens het voederen. Het betreft hier niet alleen een vraag om Duitstalige informatie, maar mogelijk standaard een algemene vertaling naast het Nederlandse commentaar. De suggestie is om hier de Engelse taal te gebruiken.

Eén van de respondenten vond, ten slotte, dat het buitenwerk wel een verfje kon gebruiken.

5.6 De informatiebalie

De informatiebalie is te vinden in de hal nabij in- en uitgang. Hier kunnen bezoekers schriftelijk materiaal inkijken en kopen. Men kan naast de schriftelijke informatie ook mondelinge informatie krijgen van het personeel achter de balie. Ook het souvenirwinkeltje behoort tot de informatiebalie. Men kan tevens excursies en natuurprogramma's boeken of zich hierover laten informeren.
Veel van de bezoekers gaan na afloop van hun bezoek aan EcoMare langs de informatiebalie, daarom wordt het onderwerp op deze plaats behandeld.

5.6.1 Bezoek

In 1988 maakte 57% van de bezoekers gebruik van de informatiebalie. Nu is dit gedaald tot 48% van de bezoekers. Van de 520 respondenten die de balie niet bezoeken, geeft 51% aan geen vragen te hebben. Dit percentage was 81% in 1988. De overige respondenten heeft geen interesse (23%), geen tijd (16%), vindt het te druk (6%) of geeft een andere reden (4%). Van de respondenten die een andere reden opgeven, zegt een aantal dat het niet opgevallen is dat er een informatiebalie is of dat er niemand aanwezig was om te helpen.

De bezoekers komen om verschillende, vaak meerdere, redenen naar de informatiebalie. De volgende percentages gelden voor het deel van de respondenten dat de informatiebalie bezoekt.
De meest voorkomende reden is om iets te bekijken. Dit geldt voor 71% van de 480 mensen die de informatiebalie bezoeken. Het kopen van informatiemateriaal of souvenirs wordt door 41% van de bezoekers gedaan. Het lezen van informatie door 25%. Een deel van de respondenten heeft vragen over de expositie (5%), over de natuur en cultuur op Texel (9%) of over de Noord- en Waddenzee (7%). Sommige bezoekers informeren naar excursies, het gaat hier om 8% van de respondenten die de info-balie bezochten. Van dit percentage geeft de helft aan er ook een geboekt te hebben. Met betrekking tot de natuurprogramma's wordt er door 6% van de bezoekers geïnformeerd en één respondent gaf te kennen daadwerkelijk voor een natuurprogramma geboekt te hebben.
Andere redenen om de balie te bezoeken zijn het halen van een wandelroute of het vragen van algemene informatie die niets met EcoMare te maken heeft.

Uit de resultaten blijkt dat de balie in het bijzonder een verkoop- en etalage/show-functie heeft voor de bezoekers. De informatieve functie wordt slechts door een minderheid van de respondenten aangesproken. Als wordt gekeken naar de gebruikswaarde, dan dekt het begrip 'informatiebalie' dus niet helemaal de lading. In vergelijking met '88 ziet men voorts een verschuiving van de functie van de informatiebalie. De koopfunctie is enigszins afgenomen, de 'leestafelfunctie' neemt sterk toe. Het aantal bezoekers dat informeert naar excursies is enigszins afgenomen in vergelijking tot 1988.

5.6.2 Tevredenheid

Aan de respondenten is gevraagd of men tevreden is over de verkregen informatie bij de balie. Hierop antwoordt 98% met 'ja'. De bezoekers die niet tevreden waren stelden onder meer dat men niet tevreden was over het beperkte aantal Duitse boeken dat men kan kopen, dat er te weinig

contact met het publiek was en dat de Duinparkfolder spontaan aangeboden zou moeten worden, zonder dat men ernaar hoeft te vragen. Opgemerkt moet worden dat slechts vier respondenten een toelichting hebben gegeven omtrent hun ontevredenheid, het gaat hier dus om een zeer klein absoluut aantal.

5.6.3 Suggesties

Met betrekking tot de informatiebalie werd door 2% van de bezoekers een suggestie gedaan. Een aantal reacties betreft ook hier weer de vraag om meer Duitse informatie en om informatie in andere talen. Ook wordt er gevraagd naar meer informatie. Andere respondenten zouden de informatiebalie graag op een andere plaats zien, zodat het opvallender en overzichtelijker wordt. Als laatste worden opmerkingen geplaatst over de rangschikking en de aantrekkelijkheid van het materiaal.

5.7 Excursies en natuurprogramma's

Bezoekers hebben de mogelijkheid om bij EcoMare verschillende excursies en natuurprogramma's te boeken. EcoMare bood al lange tijd de mogelijkheid om voor de excursies in te schrijven en sinds een aantal jaren bestaat ook de mogelijkheid onder begeleiding van een gids deel te nemen aan veldwerk, een educatief programma in de natuur waarbij men actiever met de natuur bezig is dan tijdens een excursie.

5.7.1 Bekendheid en deelname excursies en natuurprogramma's

In ons onderzoek werd de respondent gevraagd of hij/zij op de hoogte was van het feit dat via EcoMare excursies en natuurprogramma's geboekt kunnen worden. Het merendeel van de bezoekers bleek niet te weten van het bestaan van deze mogelijkheden. Het gaat hier om 790 bezoekers (79%) die niet weten dat er een excursie kan worden geboekt en 850 negatieve reacties (85%) met betrekking tot de bekendheid met de natuurprogramma's.

Daarnaast werd gevraagd naar de intentie om een excursie of een natuurprogramma te volgen. In vergelijking tot de cijfers over de bekendheid geeft een groot deel van de respondenten hier aan van plan te zijn een excursie of natuurprogramma te volgen. Het gaat hier respectievelijk om 230 (23%) en 200 (20%) respondenten. De overige respondenten geven aan niet geïnteresseerd te zijn.

Er zijn twee groepen respondenten die vaker dan anderen op de hoogte bleken te zijn van de mogelijkheid tot het boeken van een excursie of natuurprogramma: de ouderen en de leden van een natuurbeschermingsor-

ganisatie.
Onder de ouderen zijn meer respondenten bekend met de mogelijkheden dan onder de jongeren. Het hoogste percentage is te vinden in de leeftijdscategorie 51-60 jaar.
Onder de leden van een natuurbeschermingsorganisatie is ook een vrij groot deel op de hoogte van de betreffende mogelijkheden: de mogelijkheid van excursies kent 56% van de leden vs. 39% van de niet-leden, de mogelijkheid van natuurprogramma's is bij respectievelijk 20% en 11% bekend.

5.7.2 Conclusies

Voor de daadwerkelijk in de natuur geïnteresseerde mensen bestaat de mogelijkheid om zich in te schrijven voor een excursie of een natuurprogramma. Opvallend is dat het merendeel van de bezoekers hiervan niet op de hoogte is, ondanks de aandacht die EcoMare er aan besteedt. Ook heeft het merendeel van de respondenten niet de intentie om voor één van de activiteiten te boeken. Veel bezoekers komen naar EcoMare voor de ontspanning, deze groep heeft zeer waarschijnlijk geen behoefte aan een educatief uitstapje of niet de mogelijkheid daartoe.

Toch geeft een groot deel van de respondenten aan van plan te zijn voor één van beide activiteiten in te schrijven. Als gekeken wordt naar de intenties en vervolgens naar de daadwerkelijke inschrijving (in totaal hebben 31 respondenten ooit een excursie of natuurprogramma gevolgd), valt te concluderen dat hiertussen wel een erg groot verschil zit. Het heeft risico's op basis van uitspraken van respondenten over toekomstige deelname voorspellingen te doen over feitelijke deelname. De kans bestaat dat zij een 'sociaal wenselijk' antwoord hebben gegeven en tussen willen en doen kunnen veel praktische obstakels de weg versperren. Dat neemt niet weg dat het belangrijk is om toch duidelijker bekendheid te geven aan deze twee activiteiten, omdat het met de bekendheid onder de respondenten slecht gesteld is.

5.8 Wensen

Om beter bij de wensen van het publiek aan te sluiten met de informatie die EcoMare biedt, is aan de bezoekers gevraagd of zij wensen hebben ten aanzien van bepaalde onderwerpen. Men kan aangeven of men wil dat er meer of minder aandacht besteed moet worden aan bepaalde aspecten of dat het voldoende is. Er is gevraagd naar onderwerpen en methoden die mogelijk te realiseren zijn en die aansluiten bij de bestaande situatie. Onderstaande tabel geeft, in percentages, de wensen weer van de respondenten. Per vraag (in de laatste kolom) wordt aangegeven om hoeveel respondenten het gaat.

Tabel 16: wensen van bezoekers *

	meer	vold.	minder	n =
spelletjes	45	40	15	542
mondelinge informatie	39	55	6	655
informatie over Waddenzee	32	66	2	850
informatie over Noordzee	29	68	3	843
milieu/natuurbescherming algemeen	26	70	4	825
informatie over leven en wonen op Texel	25	68	7	809
aquarium	25	73	2	819
video/dia/film	20	73	7	666
computerpresentaties	19	64	17	632
natuurprogramma's	13	83	4	418
informatie over natuur op Texel	13	86	1	855
excursiemogelijkheden	11	85	4	419
diorama's	9	83	8	802
panelen met foto's en tekst	8	86	6	788

* in percentages van n.
Over de vergelijking van de wensen in 1988 en 1993 is weinig te zeggen omdat niet bekend is hoe de percentages over 1988 berekend zijn.

Twee opvallende percentages in bovenstaande tabel betreffen de items spelletjes en computerpresentaties. Bij deze aspecten geeft een groot deel van de respondenten aan dat het gewenst is dat er méér aandacht aan wordt besteed, maar een ander groot deel juist vindt dat er minder aandacht aan besteed zou moeten worden. Deze tegenstrijdigheden zijn mogelijk te verklaren door de dichotomie van de doelgroep. Veel gezinnen met kinderen zullen open staan voor spelletjes en computerpresentaties, terwijl

dit voor een deel van de ouderen waarschijnlijk juist niet wordt gewenst. Hierbij kan de leeftijdsvariabele dus een belangrijke rol spelen.

Ook bij de suggesties die respondenten geven ten aanzien van de expositie werden veel reacties gegeven met betrekking tot spelmatige elementen. Men oppert de mogelijkheid om bezoekers, in het bijzonder kinderen, door middel van meer spelmatige elementen en film bij de expositie te betrekken. Ten aanzien van video/dia en film wensen 133 respondenten een vermeerdering. Opvallend bij de drie bovengenoemde aspecten is het hoge percentage respondenten dat de vraag niet beantwoordt. Het zijn hier vooral de oudere respondenten die de vraag niet beantwoorden of geen mening hebben. Als voorbeeld de verdeling van het percentage respondenten dat de vraag over de spelletjes niet beantwoordt. Dit percentage neemt toe van 30% non respons in de leeftijdscategorie van 14-20 jaar tot 77% in de categorie 61 jaar en ouder.

Een hoog percentage wensen om meer informatie wordt geconstateerd ten aanzien van de mondelinge informatie. Het gaat hier om 255 respondenten. Opvallend is dat de vraag naar mondelinge informatie ook in 1988 al sterk naar voren kwam.

Veel van de respondenten wil graag meer informatie over de Wadden- en Noordzee. Het gaat hier respectievelijk om 272 en 244 respondenten. Dit is mogelijk iets voor EcoMare om in de toekomst aandacht aan te besteden.

Van de mogelijkheid om aan te geven dat men meer informatie wenst over milieu- en natuurbescherming werd door 215 respondenten gebruik gemaakt. Dit hoge aantal kan te maken hebben met de actualiteit betreffende het milieu en de bescherming hiervan.

De informatie over Texel zien veel van de respondenten graag uitgebreider. Met name de informatie over het leven en wonen op Texel mag volgens 202 respondenten vermeerderd worden. Aan de Texelse natuur wordt al veel aandacht besteed en dat verklaart wellicht het feit dat het percentage respondenten dat meer informatie over de Texelse natuur wil hebben relatief laag is.

De aandacht voor de aquaria, diorama's en panelen met foto's en tekst wordt door veel respondenten als voldoende ervaren. Over het algemeen is men redelijk positief over de aanwezigheid van deze aspecten in het centrum. Een uitschieter vormt het aquarium. Een kwart van de bezoekers wenst meer aquaria in het centrum.

Volgens 46 van de 419 respondenten die de betreffende vraag beantwoord hebben biedt EcoMare niet voldoende excursiemogelijkheden. Onvoldoen-

de natuurprogramma's zijn er volgens 54 van de 418 respondenten. In 1988 bestond nog niet de mogelijkheid te boeken voor deze natuurprogramma's. In verhouding vroegen in 1988 meer respondenten uitbreiding van de excursiemogelijkheden. Wellicht is dit te verklaren uit de uitbreiding met het aanbod van natuurprogramma's, waardoor men thans de keuze heeft uit twee manieren om de natuur actief te leren kennen. Desondanks vraagt meer dan 10% van de respondenten bij deze aspecten uitbreiding van het aanbod. Opvallend is ook hier het aantal respondenten dat hier de vragen niet beantwoordt. Dit komt waarschijnlijk overeen met de uitkomsten uit paragraaf 5.7. Hier bleek een groot deel van het publiek niet geïnteresseerd te zijn in het volgen van een excursie of natuurprogramma. Deze publieksgroep zal misschien geneigd zijn de vragen met betrekking tot hun wensen ten aanzien van deze aspecten niet te beantwoorden. De zojuist besproken aspecten vertonen in tegenstelling tot andere aspecten veel minder scheefgroei in de non respons. Bij beide aspecten is het percentage respondenten dat de vraag niet beantwoordt in de categorie 14-20 jaar 52% en in de categorie 61 jaar en ouder 66%. De geïnteresseerde respondenten zitten waarschijnlijk verspreid over alle leeftijdscategorieën.

In bovenstaande bespreking komt al naar voren dat de non respons-groep met name bestaat uit ouderen. Behalve voor bovenstaande twee aspecten is het bij elke vraag te constateren. Het betreft hier zeer grote verschillen. Bij de vraag over de mondelinge informatie geeft bijvoorbeeld 21% van de jongeren tot 20 jaar geen antwoord, terwijl 62% van de respondenten ouder dan 61 jaar hierover geen mening heeft. Een conclusie kan zijn dat ouderen minder kritisch zijn dan jongeren of sneller tevreden zijn.

5.9 Meest oké

De respondenten konden in een open vraag weergeven wat hen het meest is bevallen tijdens het bezoek aan EcoMare. Op deze vraag worden zeer veel verschillende antwoorden gegeven. Een aantal van de antwoorden (73%) hebben we kunnen categoriseren, de uitkomsten zijn te vinden in onderstaande tabel.

Tabel 17: meest aangesproken tijdens bezoek

element	n =
zeehonden	357
zeehonden en aquarium	42
zeehonden en vogels	38
manier van presenteren	37
alles	32
alle levende dieren	26
vogels en/of aquarium	26
Duinpark	21
informatie over (bedreiging van) milieu	18
expositie	18
diashow	6
bescherming en opvang van dieren	4
overige	227

De meeste respondenten vinden de zeehonden het leukste van het bezoek. Veel respondenten geven een aantal aspecten aan die hen hebben aangesproken, velen noemen daar de zeehonden bij.

Een deel van de antwoorden valt in de categorie 'overig', deze antwoorden zijn niet nader te categoriseren omdat alles wat in EcoMare te vinden is wel een keer wordt genoemd, van "de potvis" tot "de stralende gezichten van de kinderen bij het voederen van de zeehonden". In veel gevallen hebben deze mensen meerdere dingen opgeschreven die hen het best bevallen zijn.

Sommige respondenten schrijven een eigen verhaaltje op. Zo schrijft een mevrouw: "Ik vind het heel goed verzorgd, aangenaam om te zien en ruim opgezet. Met je neus op de feiten gedrukt worden is soms heel nuttig."
Een meneer uit Noord-Holland schrijft: "Eerlijke voorlichting over het milieu, waar zijn we mee bezig ! Dit is heel goed, daar kan niet genoeg op gewezen worden. Verder nog de potvis buiten, de prehistorie en de middeleeuwen."

5.10 Minst oké

De respondenten hebben ook de gelegenheid gekregen weer te geven wat het minst bevallen is tijdens het bezoek aan EcoMare, dit ook in een open vraag. Van de respondenten geeft 30% hier een reactie. Van deze reacties is het merendeel (68%) niet te categoriseren, aangezien het zeer diverse antwoorden betreft.

De gecodeerde antwoorden betreffen drie aspecten.
Als eerste geeft men wel aan dat het weer heeft tegengezeten. Een klassieke externe factor, waar door EcoMare geen invloed op uit te

oefenen is. Van de reacties gaat 12% over deze factor.

Daarnaast vindt 15% dat er niet genoeg aan tekst en uitleg aanwezig is.

Het derde punt waarover 5% van de respondenten die de vraag beantwoord hebben niet tevreden is betreft de video en de diashow.

Bij de niet te coderen antwoorden behoren reacties als "er hangt in de expositieruimte een zeer onaangename lucht" en "de toon van de teksten in de expositie". Sommige respondenten vinden de toon te negatief en te beschuldigend. Veel bezoekers vinden de drukte het minst prettig aan hun bezoek. Daarnaast geven ook een aantal bezoekers aan dat het restaurant niet naar hun zin was. Dit blijkt uit antwoorden als "de kaasbroodjes in het restaurant zijn me het minst bevallen" of "de soep is veel te zout". Ook de toiletten worden regelmatig genoemd als negatief punt. De toiletten zouden niet schoon zijn en een klein aantal respondenten vond het aantal toiletten te weinig.
Een Duitse bezoeker schrijft bij deze vraag: "in de 13 jaar dat ik EcoMare bezoek heb ik nog steeds niet alles begrepen, omdat voor de toeristen te veel in het Hollands is. Sommige zaken zouden toch op z'n minst deels in het Engels en het Duits vertaald kunnen worden." Een bekend geluid, inmiddels.

5.11 Herbezoek

De afsluitende vraag in de vragenlijst gaat over de intentie van de bezoeker om EcoMare nog eens te bezoeken. Hierop antwoordt 1% van de respondenten dat men zeker niet terug komt,. 32% van de bezoekers geeft aan dat men misschien nog eens een bezoek zal brengen aan EcoMare. Men schrijft vaak in de kantlijn dat dit ervan afhangt of men nog eens de vakantie op Texel zal doorbrengen. Voor 28% van de respondenten geldt dat men waarschijnlijk nog eens een bezoek aan het centrum zal brengen en 39% weet dit zeker.

5.12 Samenvatting

De expositie wordt door bijna het hele publiek bezocht. In 1988 sprongen er vier groepen uit met een meer negatieve waardering van de expositie. Dit waren mensen die vaker dan eens in de drie jaar een bezoek brengen, niet-leden van een natuurbeschermingsorganisatie, Duitsers en jongeren. In dit onderzoek blijkt dit eveneens het geval te zijn, al is het verband minder opvallend dan in 1988. Het percentage bezoekers dat de teksten bij de expositie in z'n geheel niet gelezen heeft, is gedaald. Het percentage Duitsers dat niets gelezen heeft is veel groter dan het percentage Nederlanders. De helft geeft aan (bijna) de gehele tekst te lezen.

Mensen die EcoMare vaker bezoeken, niet-leden van een natuurbeschermingsorganisatie en Duitsers vinden de teksten minder makkelijk te begrijpen. Duitsers en niet-leden zijn er ook minder mee eens dat de teksten voldoende informatie geven en dat de teksten goed aansluiten bij wat er te zien is. In tegenstelling tot 1988 vinden bezoekers die EcoMare vaker bezoeken de teksten niet te lang. In 1988 bleek dat mensen met een lagere opleiding significant minder positief waren over de teksten bij de expositie. In 1993 vinden mensen met een lagere opleiding de teksten iets vaker minder makkelijk te begrijpen en te lang. Zo'n 15 procent geeft suggesties ter verbetering van de expositie. Hiervan wenst bijna éénderde meer doe- en voel dingen, meer interactie en beweging. Verder geeft bijna een kwart van de Duitsers aan meer Duitse teksten bij de expositie te willen zien.

De diashow wordt door meer dan een derde van de bezoekers bezocht. Dit is iets minder dan in 1988. De bekendheid dat er een diashow is, is behoorlijk gestegen. Toch blijft er een relevant percentage bezoekers dat de diashow mist omdat men niet weet dat er een diashow is. De waardering van de diashow is over het algemeen positief.

Het Duinpark wordt door ruim een derde deel van de bezoekers bezocht, een verdubbeling in vergelijking met 1988. Ook hier is de bekendheid met de aanwezigheid van het Duinpark gestegen. Over het algemeen waardeert men het Duinpark positief. Men is echter niet tevreden over de geboden informatie onderweg.

De zeehonden- en vogelopvang wordt door bijna de hele publieksgroep bezocht. De zeehondenopvang trekt bijna alle bezoekers, de vogelopvang acht van de tien. Hoewel veel meer bezoekers de mogelijkheid hebben gekregen bij het voederen aanwezig te zijn en men dus meer informatie ontvangt is het percentage respondenten dat ontevreden is over de informatie bij de zeehonden en de vogels nog hoog.

Van de informatiebalie wordt door bijna de helft van de bezoekers gebruik gemaakt, dat is minder dan in 1988. Men komt niet vaak met een gerichte vraag om informatie. Voor de meeste bezoekers heeft de balie vooral een kijk- en koopfunctie: het uitgestalde informatiemateriaal wordt bekeken, souvenirs worden gekocht. De respondenten die de balie bezoeken zijn bijna allemaal tevreden.

Veel bezoekers zijn niet op de hoogte van de mogelijkheid om bij EcoMare een excursie of natuurprogramma te boeken. Een groot deel van de bezoekers is ook niet geïnteresseerd in deze mogelijkheden.

De bezoekers brachten een groot aantal wensen naar voren. Op allerlei

gebieden en in allerlei vormen wordt om informatie gevraagd. Veel ouderen onthouden zich hier van een reactie.

Wat het meest respectievelijk het minst aangesproken heeft tijdens het bezoek aan EcoMare is zeer divers, maar de zeehonden zijn nog steeds erg in trek.

Veel bezoekers hebben plannen om het centrum nog eens te bezoeken. Slechts 1% van de bezoekers weet zeker dat er geen volgend bezoek zal komen.

6 Meningen en wensen medewerkers

6.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat de uitkomsten van het onderzoek onder de medewerkers waarbij, zoals eerder werd aangekondigd, in het bijzonder werd nagegaan of er verschillen zijn tussen de meningen en waarderingen van de medewerkers en die van de bezoekers.
De vragenlijst van de medewerkers bestond uit 11 vragen (zie bijlage B). Van de 35 medewerkers aan wie een vragenlijst werd uitgereikt hebben er 18 de lijst ingevuld en aan de onderzoekers geretourneerd. De tabellen in het onderstaande geven als gebruikelijk in dit rapport de percentages van n (het aantal verwerkbare responsies op de betreffende vraag). De waarden tussen haakjes hebben betrekking op de vergelijkbare percentages uit het bezoekersonderzoek. De antwoordcategorie 'geen mening' is niet in de tabellen opgenomen. De frequenties in deze categorie zijn laag. De consequentie hiervan is dat de som van de percentages kan afwijken van 100.

6.2 De expositie

6.2.1 Waardering

Tabel 18: waardering expositie (medewerkers) *

	helemaal mee eens	beetje mee eens	niet mee eens
de expositie is leerzaam voor volwassenen (n = 18)	83 (68)	17 (30)	0 (1)
De expositie is leerzaam voor kinderen (n = 18)	50 (59)	39 (29)	11 (5)

* in percentages van n. excl. 'geen mening', zie ook tabel 10.

Zoals uit bovenstaand schema blijkt zijn de medewerkers het erover eens dat de expositie leerzaam is voor volwassenen. Over de stelling of de expositie leerzaam is voor kinderen liggen de meningen wat meer uiteen. In de suggesties leggen een aantal medewerkers dit uit.
De meningen van de medewerkers komen redelijk overeen met die van de bezoekers, hoewel de medewerkers wat positiever zijn over de leereffecten op volwassenen en juist wat minder positief over de leereffecten op kinderen. Hierbij moet echter worden bedacht dat het bij de medewerkers slechts om kleine aantallen gaat.

6.2.2 Teksten bij de expositie

Tabel 19: waardering teksten expositie (medewerkers) *

	helemaal mee eens	beetje mee eens	niet mee eens
de teksten zijn makkelijk te begrijpen (n = 18)	50 (68)	50 (23)	0 (6)
de teksten zijn te lang (n = 18)	28 (7)	28 (28)	44 (57)
de teksten sluiten goed aan bij wat er te zien is (n = 18)	78 (76)	17 (17)	6 (2)
de teksten geven voldoende informatie (n = 17)	72 (73)	17 (19)	6 (3)

* in percentages van n. excl. 'geen mening', zie ook tabel 11.

Wat vinden de medewerkers van de teksten bij de expositie ?
In grote lijnen zijn ze tevreden over de teksten. Het minst positief is men ten aanzien van de lengte en de begrijpelijkheid, op deze dimensies zijn de bezoekers positiever.

6.2.3 Suggesties

Ten aanzien van de inhoud en presentatie van de expositie werden verschillende suggesties gegeven.
De informatie zou op verschillende niveaus aangeboden kunnen worden met specifieke info's voor bezoekers die een bijzondere belangstelling hebben voor een bepaald onderwerp.
De expositie zou speelser gemaakt moeten worden, in het bijzonder voor kinderen. De nadruk zou meer gelegd moeten worden op doe-dingen, het zèlf voelen, ruiken en horen. Sommige medewerkers geven in de suggesties aan dat er geen computers bij moeten komen, terwijl een ander juist als suggestie heeft om een enkele computer met speelse opdrachtjes te plaatsen. De meningen zijn hierover blijkbaar verdeeld.
De expositie zou minder nadruk moeten leggen op de slechte invloed van 'de mens' op 'de natuur'. De nadruk zou meer moeten liggen op activiteiten van mensen die juist goed uitpakken voor de natuur en het milieu. Deze suggestie sluit aan bij de opmerkingen van een aantal bezoekers die zeiden de teksten van de expositie als erg beschuldigend te ervaren.

Een aantal medewerkers vindt dat de expositie moet inspelen op actuele zaken en dus regelmatig (gedeeltelijk) moet veranderen.

6.3 De diashow

6.3.1 Waardering

Uit tabel 20 blijkt dat de medewerkers overwegend positief zijn over de diashow: ze vinden de diaserie interessant, goed te begrijpen en niet te lang. Er lijken geen grote verschillen te zijn tussen de waarderingen van de medewerkers en die van de bezoekers, maar bij deze voorzichtige conclusie past een kanttekening.
De onderzoekers hebben zich achteraf gerealiseerd dat zij niet aan de medewerkers hebben gevraagd op welke serie (de oude of de nieuwe diaserie) de antwoorden betrekking hebben. Het is aannemelijk dat de meeste antwoorden betrekking zullen hebben op de nieuwe diaserie (aangezien de meeste medewerkersvragenlijsten na 20 april '93 zijn ingevuld), maar zeker is het niet en de antwoorden van de medewerkers zijn dus enigszins multi-interpretabel. Omdat niet kan worden uitgesloten dat sommige medewerkers hebben gereageerd op de 'oude' serie zijn de scores van de medewerkers vergeleken met de 'gemiddelde scores' van de bezoekers. Voor het verschil in beoordeling -door de bezoekers- van de eerste diaserie in vergelijking tot de tweede wordt de lezer verwezen naar het gestelde op p. 30.

Tabel 20: waardering diashow (medewerkers) *

	helemaal mee eens	beetje mee eens	niet mee eens
de diaserie is interessant (n = 18)	72 (80)	17 (15)	0 (1)
de diaserie duurt te lang (n = 18)	17 (11)	11 (17)	61 (64)
de diaserie is goed te begrijpen (n = 18)	83 (79)	6 (13)	6 (3)

* in percentages van n. excl. 'geen mening', zie ook tabel 12.

6.3.2 Suggesties

De medewerkers doen verschillende suggesties met betrekking tot de diashow.
Ze zijn het er over eens dat diashows regelmatig vervangen moeten

worden door nieuwe met een nieuw thema.
De route naar de diashow zou veel duidelijker aangegeven moeten worden.
Het interieur kan verbeterd worden.
Eén respondent zou graag een diashow willen hebben met een spannende verhaallijn en meer onverwachte wendingen door informatie die mensen niet verwachten.

6.4 Het Duinpark

6.4.1 Waardering

Tabel 21: waardering Duinpark (medewerkers) *

	helemaal mee eens	beetje mee eens	niet mee eens
de wandelingen zijn interessant (n = 17)	83 (72)	11 (20)	0 (4)
de wandelingen duren te lang (n = 17)	17 (4)	78 (6)	0 (84)
er wordt voldoende informatie gegeven onderweg (n = 17)	50 (56)	22 (24)	22 (12)

* in percentages van n. excl. 'geen mening', zie ook tabel 14.

Opvallend is het verschil in oordeel tussen medewerkers en bezoekers over de lengte van de route (0% vs. 84% !). Bij de beoordeling van deze uitkomst moet echter worden bedacht dat de vraagstelling hier bij het medewerkersonderzoek enigszins verschilde van die bij het bezoekersonderzoek (vgl. de betreffende vragen in de bijlagen A en B): de bezoekers hebben de vraag ingevuld op basis van de wandeling die zij zelf selecteerden en liepen, terwijl de medewerkers de vraag hebben ingevuld op basis van de drie mogelijke wandelingen in het Duinpark (waarbij overigens de vraag onbeantwoord blijft of zij zelf recentelijk deze wandelingen hebben gemaakt).

6.4.2 Suggesties

De suggesties van de medewerkers ten aanzien van het Duinpark lopen uiteen van inhoudelijke tot presentatie-aspecten.
Ten eerste zou de informatie op de bordjes aangepast moeten worden aan wat er op dat moment te zien is (seizoen-gebonden).
Verder zou er informatie op papier moeten komen: informatie voor de mensen met een speciale belangstelling voor bijvoorbeeld vogels, vegetatie of duinbeheer, maar ook informatie voor de Duits- en Engelstalige bezoekers.
Een andere suggestie is het bieden van de mogelijkheid tot het stellen van

vragen in het Duinpark aan een excursieleider of duinparkwachter *.

6.5 Zeehonden- en vogelopvang

6.5.1 Waardering

Tabel 22: waardering zeehonden- en vogelopvang (medewerkers) *

	helemaal mee eens	beetje mee eens	niet mee eens
bij de zeehonden wordt voldoende informatie gegeven (n = 18)	44 (58)	17 (19)	39 (20)
bij de vogels wordt voldoende informatie gegeven (n = 18)	39 (39)	17 (26)	44 (25)

* in percentages van n. excl. 'geen mening', zie ook tabel 15.

Over de informatie die gegeven wordt bij de zeehonden- en vogelopvang zijn de medewerkers niet zo tevreden (en minder tevreden dan de bezoekers). Hun oordeel blijkt ook uit de suggesties. Uit de vele opmerkingen blijkt dat de informatieborden waaraan momenteel gewerkt wordt waarschijnlijk een verbetering zullen betekenen.

6.5.2 Suggesties

Met betrekking tot de zeehonden- en vogelopvang worden er veel suggesties gedaan over het plaatsen van informatiepanelen buiten bij de bassins op een duidelijke plaats. De medewerkers pleiten voor meerdere informatiepanelen met "gelaagde" informatie, die uitnodigt om te bekijken. Tijdens het onderzoek werd al aan deze panelen gewerkt.
Een idee is om aparte rondleidingen te geven bij de vogelopvang.
Een andere medewerker doet de suggestie een zeehondenspel te ontwerpen dat op goed bezochte dagen gespeeld kan worden met de kinderen die aanwezig zijn.

6.6 De informatiebalie

6.6.1 Suggesties

Met betrekking tot de informatiebalie hebben de medewerkers een paar suggesties. Er wordt gepleit voor méér doe-het-zelf-activiteiten, die op een gegeven moment toch uitmonden in een gesprek met de voorlichters achter de balie. Een medewerker komt met het idee om een bord te plaatsen met

* inmiddels is dit het geval

een duidelijk overzicht van alle "natuur en milieu"-activiteiten van de komende paar weken op Texel, zoals excursies, lezingen, bijzonder laag water en verwachte aankomst "gasten". Ook wordt geopperd dat men de bezoekers meer mogelijkheden moet bieden om de boeken zèlf in te zien. Deze suggestie sluit goed aan bij de redenen die bezoekers opgeven om de informatiebalie te bezoeken. Veel bezoekers gaan naar de balie om iets te bekijken of te lezen.

6.7 Wensen

Ook aan de medewerkers is gevraagd hun wensen met betrekking tot de aandacht voor de verschillende aspecten en thema's van EcoMare naar voren te brengen. In de tabel op de volgende pagina staan hun antwoorden. Ten behoeve van een vergelijking met de antwoorden van de bezoekers is de structuur van tabel 16 overgenomen.

Tabel 23: wensen van medewerkers *

	meer	vold.	minder	n=
spelletjes	33 (45)	22 (40)	17 (15)	13
mondelinge informatie	39 (39)	61 (55)	0 (6)	18
informatie over Waddenzee	72 (32)	28 (66)	0 (2)	18
informatie over Noordzee	50 (29)	50 (68)	0 (3)	18
milieu/natuurbescherming algemeen	44 (26)	44 (70)	0 (4)	16
informatie over leven en wonen op Texel	28 (25)	56 (68)	11 (7)	17
aquarium	56 (25)	39 (73)	6 (2)	18
video/dia/film	17 (20)	83 (73)	0 (7)	18
computerpresentaties	39 (19)	50 (64)	6 (17)	17
natuurprogramma's	33 (13)	67 (83)	0 (4)	18
informatie over natuur op Texel	6 (13)	94 (86)	0 (1)	18
excursiemogelijkheden	33 (11)	67 (85)	0 (4)	18
diorama's	22 (9)	61 (83)	17 (8)	18
panelen met foto's en tekst	22 (8)	56 (86)	22 (6)	18

* in percentages van n. excl. 'geen mening', zie ook tabel 16.

Uit dit schema is een drietal betrekkelijk algemene conclusies te trekken.
Om te beginnen mag worden gesteld dat de medewerkers in het algemeen gesproken niet ontevreden zijn over EcoMare: op 9 van de 14 punten treft men de hoogste frequentie aan in de middenkolom 'voldoende'.
Op verschillende punten zijn de meningen verdeeld, waaronder de oorde-

len over spelletjes, computerpresentaties, diorama's en panelen met foto's en tekst. De 'moderne' vs. de 'klassieke' elementen van bezoekerscentra ! Een derde conclusie is dat de medewerkers in het algemeen kritischer zijn dan de bezoekers, ze zijn klaarblijkelijk minder snel tevreden dan hun klanten.

6.8 Overige suggesties medewerkers

Sommige medewerkers hebben suggesties voor de verbetering van het centrum in het algemeen. Een suggestie is het scheppen van mogelijkheden tot verdieping, dus meer informatie aanbieden aan mensen met gerichte belangstelling. Verschillende medewerkers noemen ook hier het 'actiever maken' van de tentoonstelling door meer interactieve aspecten toe te voegen, mensen zelf dingen te laten ervaren en ontdekken (voelen, ruiken, horen) en een speelsere opzet. Eén van de medewerkers schrijft hierover: "Bezoekers kunnen nu passief allerlei vrij serieuze informatie opdoen. Een speelsere opzet, inclusief enkele interactieve toepassingen, kan misschien voor een levendiger uitstraling van de expositie zorgen." Een medewerker vindt dat het niet te druk moet worden in EcoMare en schrijft: "Met name in het hoogseizoen, als er dagen zijn van 2500-3000 bezoekers, moet men misschien gewoon zeggen "EcoMare is vol", en op dat moment niet denken aan het binnenkomende geld. Je moet de mensen die al binnen zijn en betaald hebben toch waar voor hun geld geven."
Twee medewerkers pleiten voor meer aandacht voor zoet water. Een aantal keren wordt genoemd dat er meer zitplaatsen zouden moeten komen, ondermeer bij de zeehonden/vogelopvang. Inhoudelijk wordt de suggestie gedaan om de excursiemogelijkheden uit te breiden met tuinwallen, kolken, puzzelpaden en bosexcursies.
Tot slot doet een medewerker een beleidsgerichte suggestie. Er zouden systematische marketingplannen opgezet moeten worden voor de verschillende functies van EcoMare. EcoMare moet, aldus deze medewerker, samen met de doelgroepen verder werken aan de kwaliteit van het aanbod.

6.9 Samenvatting

Uit het onderzoek onder de medewerkers blijkt dat zij over het algemeen tevreden zijn over EcoMare. Ze vinden dat er wat meer interactieve elementen in EcoMare zou moeten komen en dat de presentatie beter afgestemd moeten worden op kinderen: de teksten zijn te moeilijk en diaserie is te lang. De informatie bij de vogels en zeehonden kan verbeterd worden. Veel medewerkers vinden dat er meer informatie mondeling moet worden overgedragen, bijvoorbeeld door de baliemedewerkers of met behulp van speciale gidsen in het Duinpark. Uit de vergelijking met het bezoekersonderzoek blijkt dat de meningen van de medewerkers en de bezoekers niet altijd overeen komen. In het algemeen hebben de medewerkers meer kritiek en meer wensen voor verbetering dan de bezoekers. Zowel de bezoekers als de medewerkers vinden dat de informatie bij de vogelopvang en bij de zeehondenopvang te wensen overlaat.

7 Conclusies en aanbevelingen

Een onderzoeksrapport waarin meer dan 1000 mensen aan het woord komen bevat onontkoombaar slechts een selectie uit het binnengekomen materiaal. Ook het hoofdstuk 'conclusies en aanbevelingen' heeft het karakter van een dergelijke selectie. Dit hoofdstuk geeft de grote lijnen weer, maar er zou zeker méér te zeggen zijn. In het bijzonder de (uitvoerige) bijlagen C en D bevatten allerlei uitspraken van bezoekers en medewerkers die de aandacht van de lezer waard zijn.

In de hoofdstukken 2.1 en 2.2 wordt de probleemstelling van het onderzoek uitgewerkt in de volgende basisvragen:

a. wat zijn de kenmerken van de bezoekers van EcoMare ?
b. wat is de mening over en wat zijn de wensen van bezoekers en medewerkers te aanzien van een aantal aspecten van voorlichting en educatie door EcoMare ?
c. wat zijn de consequenties van de antwoorden op bovenstaande vragen voor het te voeren beleid ?

In 7.1 wordt een poging gedaan een antwoord te geven op basisvraag a, in 7.2 komen de antwoorden op basisvraag b aan de orde en in 7.3 wordt de lijn doorgetrokken naar de mogelijke consequenties voor het beleid van EcoMare.

7.1 Profiel van de bezoekers

EcoMare wordt overwegend bezocht door Nederlanders en Duitsers. Eén op iedere vier bezoekers is Duitstalig. De meeste Nederlandse bezoekers komen uit het westen en uit het centrum van het land, de drie noordelijke provincies en de twee zuidelijke provincies zijn zwak vertegenwoordigd.

Het bezoekerscentrum EcoMare trekt veel gezinnen met kinderen. Onder de volwassen bezoekers is de categorie van 31 - 40 jaar de grootste, maar de samenstelling van de deelgroep volwassenen is in vergelijking tot 1988 enigszins veranderd: de categorie van 41 - 50 jaar is groter geworden.

Uit allerlei onderzoek blijkt dat mensen die naar een bezoekerscentrum gaan een relatief hoge opleiding hebben. Dat gold en geldt óók voor EcoMare.

Vier van iedere tien Nederlandse bezoekers zijn lid van een natuurbeschermings- of milieu-organisatie. Geheel in de lijn van de landelijke ontwikkelingen is het percentage leden onder de bezoekers toegenomen. Natuurmonumenten, Greenpeace en het Wereld Natuur Fonds scoren het hoogste.

De naambekendheid van EcoMare lijkt goed te zijn. De meeste bezoekers hebben van anderen gehoord van het bestaan van EcoMare. De rol van die anderen als onbezoldigde p.r.-functionarissen voor EcoMare lijkt zelfs toe

te nemen. Bij de media scoren de Texeltoerist, het VVV-kantoor, de aanwijsborden en de folders het hoogst.

Voor meer dan een kwart van de respondenten is een bezoek aan EcoMare geen eenmalige gebeurtenis. Duitsers èn Nederlandse leden van organisaties op het gebied van natuur en milieu komen relatief vaak nog eens terug. 'Trouwe' bezoekers die tenminste één maal per jaar EcoMare aandoen vormen ruim een zevende van de populatie. Afgaand op dit gegeven lijkt er nog wel groeipotentieel te zitten in het ledental van de 'Vrienden van de Zeehondenopvang EcoMare' !

De modale bezoeker brengt één tot twee uur door in EcoMare. Zijn of haar belangrijkste reden om EcoMare te bezoeken is, net als in 1988, de zeehonden, maar de vogelopvang lijkt als bezoekmotief aan betekenis te winnen en het veel genoemde motief dat men het zo leuk vindt voor de kinderen onderstreept de functie van EcoMare als recreatieve en educatieve voorziening voor het gezin.

Uit het voorgaande mag worden geconcludeerd dat het kenmerken-profiel van de doorsnee bezoeker sinds 1988 niet radicaal is gewijzigd.

7.2 Meningen en wensen

Van degenen die EcoMare bezoeken gaat bijna iedereen naar de expositie. De bezoekers oordelen daarover in het algemeen positief: de meesten vinden de expositie leerzaam voor zichzelf en voor kinderen. De begeleidende teksten bij de expositie vinden de meesten gemakkelijk te begrijpen, niet te lang, goed aansluitend bij wat er te zien is en informatief. In het algemeen lijken deze teksten ook gelezen te worden hoewel hier enige voorzichtigheid bij de interpretatie op zijn plaats is: het gaat immers om beweerd gedrag, niet om (door de onderzoekers) waargenomen gedrag.
Ook de medewerkers zijn in meerderheid positief over de verschillende facetten van de expositie.
Het minst positief zijn de Duitse bezoekers: zij signaleren dat begeleidende teksten in het Duits soms geheel ontbreken, soms korter zijn dat de Nederlandse waardoor de Duitstalige bezoekers de indruk krijgen dat hen informatie wordt onthouden. In het rapport uit '88 werd al gewezen op de taalbarrière voor Duitstalige bezoekers, deze barrière lijkt nog steeds te bestaan (zoals ook uit het navolgende in dit hoofdstuk zal blijken).

Ruim een derde van de bezoekers ziet de diashow. Uit het onderzoek blijkt dat de diashow vooral wordt bezocht door mensen die wat langer in het centrum blijven: de 'haastige' bezoeker gaat niet naar de diashow. Ook wanneer het erg mooi weer is of wanneer de aarzelende bezoeker-in-spe een volle dia-zaal voor zich ziet slaat men de diashow over.

Bij het vorige onderzoek bleek een deel van de mensen de show niet te kunnen vinden. Dat euvel is nu grotendeels verholpen.
Bezoekers en medewerkers laten zich in grote lijnen positief uit over de diashow: de meesten vonden de show interessant, niet te lang en goed te begrijpen.
Ook hier manifesteert zich het taalprobleem: een deel van de show wordt door de Duitse bezoekers niet begrepen.

Het Duinpark werd aanmerkelijk beter bezocht dan in 1988 en de onderzoeksresultaten doen vermoeden dat de verbeterde bewegwijzering daaraan, naast het aanbieden van een korte wandelroute, debet kan zijn.
De bezoekers vinden de wandeling wel interessant en niet te lang, maar relatief veel respondenten klagen over de gebrekkige informatie (Duitsers èn Nederlanders, maar als te doen gebruikelijk vooral de Duitse bezoekers). Het is de vraag of de Duitse bezoekers in voldoende mate weten dat zij een informatiefolder in hun taal bij de informatiebalie kunnen verkrijgen.
Er waren ook wat klachten over de begaanbaarheid, vooral voor mensen met een kinderwagen of in een rolstoel.

Een bezoek aan de zeehonden en de vogels is voor veel mensen het hoogtepunt van hun bezoek aan EcoMare en hun belangrijkste motief om het centrum te bezoeken. Hun oordeel over deze elementen is dan ook van groot belang.
De informatie over zeehonden en vogels werd door de bezoekers duidelijk hoger gewaardeerd dan in 1988. Deze verbetering neemt niet weg, dat er nog steeds behoefte is aan méér informatie (voor de Duitse respondenten: in het Duits). De informatieborden waaraan gewerkt wordt zullen ongetwijfeld in een behoefte voorzien, maar er wordt ook gepleit voor méér schriftelijke informatie en voor informatie door deskundigen die ter plaatse mondelinge toelichtingen kunnen geven. Er zijn enige klachten over de verstaanbaarheid van de verzorgers.
Over de informatie bij de zeehonden- en vogelopvang zijn de medewerkers duidelijk kritischer dan de bezoekers.

Bijna de helft van de bezoekers maakt gebruik van de informatiebalie, maar deze naam dekt niet geheel de lading. Uit het onderzoek blijkt dat de balie in het bijzonder een verkoop- en etalage-/showfunctie heeft. De functie van de balie verandert wat: in vergelijking met 1988 lijkt de functie wat te verschuiven van verkooppunt naar leestafel.
Bijna alle respondenten zijn tevreden over de informatie die ze bij de balie ontvingen.

Het merendeel van de respondenten blijkt niet op de hoogte te zijn van de mogelijkheid zich op EcoMare aan te melden voor een excursie of een

natuurprogramma. Ouderen en leden van natuur- en milieuorganisaties kennen deze faciliteiten beter dan de andere bezoekers.

De laatste vraag aan de bezoekers betreft hun voornemen om nog eens terug te komen. Hun antwoord op deze vraag moet met enige voorzichtigheid worden gehanteerd, maar het is zeker opmerkelijk dat vier van de tien bezoekers antwoorden zeker te weten dat ze niet voor het laatst het centrum hebben bezocht.

Op basis van het voorgaande in dit hoofdstuk kan worden gesteld dat bezoekers èn medewerkers zich overwegend positief uitlaten over EcoMare en dat er op verschillende punten een verbetering in vergelijking tot 1988 kan worden geconstateerd. De medewerkers zijn in het algemeen kritischer dan de bezoekers en daarmee is een goede basis voor verbeteringsgericht beleid aanwezig. Het positieve totaalbeeld betekent namelijk niet dat EcoMare niet verbeterd zou kunnen worden. In de voorgaande hoofdstukken en zeker ook in de bijlagen C en D wordt een groot aantal wensen naar voren gebracht. In deze bijlagen en in de wensenlijstjes (de tabellen 16 en 23) zijn een paar grote lijnen te onderkennen.

In de eerste plaats is er behoefte aan méér tekst en uitleg over wat men te zien en te horen krijgt. Deze behoefte spitst zich vooral (maar niet exclusief) toe op Duitstalige informatie. Op één punt is bepaald behoefte aan 'technische' instructie (het starten van de diashow) en er is een specifieke behoefte aan informatie over wat EcoMare te bieden heeft (de mogelijkheid zich in te tekenen voor excursies en educatieve programma's).

Ten tweede wordt er zowel van de kant van de bezoekers als door de medewerkers gepleit voor meer speelse, interactieve en 'doe' elementen en voor elementen waarbij ook andere zintuigen dan het gehoor en het gezichtsvermogen worden ingeschakeld. Deze categorie wensen impliceert niet dat er meer computerpresentaties en spelletjes zouden moeten komen: jongere bezoekers zouden daar wel voor voelen, maar ouderen hebben er niet zo'n behoefte aan en ook onder de medewerkers zijn de meningen verdeeld.

Als derde punt kan in dit verband worden genoemd dat er een aantal wensen is met betrekking tot de 'entourage' van huisvesting en inrichting: méér en schone toiletten, méér zitbankjes, toegankelijkheid voor mensen met kinderwagens en rolstoelgebruikers, een betere geluidsinstallatie bij de zeehonden enz.

7.3 Mogelijke beleidsconsequenties: enige voorstellen

Een deel van de hiervoor gepresenteerde conclusies, meningen en wensen zal de lezer ook hebben aangetroffen in het rapport van Marjan van der Heide (1988). Dat is verbazingwekkend noch teleurstellend: replicatie-onderzoeken leveren zelden of nooit alleen maar 'nieuws' op en ook elementen die in essentie hetzelfde zijn gebleven (bijvoorbeeld de taalbarrière van de niet-Nederlandstalige bezoekers, de behoefte aan 'doe' dingen) kunnen nuttige aanwijzingen geven voor beleid.

Uit het hier gerapporteerde onderzoek blijkt dat EcoMare naar het oordeel van bezoekers en medewerkers op de goede weg is. Wanneer het bezoekerscentrum het beleid op hun oordeel wil baseren kan het huidige beleid in grote lijnen worden voortgezet.

Het trekken van beleidsconclusies uit een sociaal-wetenschappelijk onderzoeksrapport is overigens geen taak voor de onderzoeker, maar voor de opdrachtgever. Alleen de opdrachtgever kan uitkomsten van onderzoek wegen op hun beleidsrelevantie. Daarom zal in dit slothoofdstuk worden volstaan met enige betrekkelijk algemene en deels procedurele suggesties.

a. In de hoofdtekst en de bijlagen van dit rapport zijn, naar het oordeel van de onderzoekers, veel interessante opmerkingen en suggesties van bezoekers en medewerkers te vinden. EcoMare doet er goed aan een werkgroepje te formeren dat deze reacties toetst aan beleidsnormen en uitvoerbaarheid en vervolgens een werkplan opstelt. Zo'n werkgroep zou in eerste instantie geformeerd kunnen worden uit directie en vaste staf van EcoMare, maar kan op specifieke punten aangevuld worden met externe deskundigen en voorts met 'bezoekers' (hoewel het niet gemakkelijk zal zijn een min of meer representatieve selectie van EcoMare-bezoekers te formeren. Wellicht is het enig haalbare alternatief hiervoor "Vrienden van de Zeehondenopvang EcoMare' aan te trekken).

b. Uit allerlei reacties blijkt dat EcoMare in bepaalde perioden en op bepaalde tijdstippen een capaciteitsprobleem heeft of gaat krijgen. Uitingen van bezoekers en medewerkers wijzen in deze richting. Bezoekers klagen over wachttijden in de restauratie, over de grote drukte en het gedrang bij de zeehonden en over smerige toiletten en een medewerker schrijft dat het niet te druk moet worden in EcoMare en dat men in het hoogseizoen, bij 2500 of 3000 bezoekers, misschien moet gaan zeggen: "EcoMare is vol." Het capaciteitsprobleem zou o.i. moeten worden bekeken. Als er niets gebeurt en de bezoekersaantallen blijven stijgen zullen de klachten toenemen en zal de educatieve en voorlichtende functie van EcoMare worden geschaad.

c. Een onderzoeksrapport eindigt als te doen gebruikelijk met suggesties voor verder onderzoek. Deze traditie zal in dit rapport gerespecteerd worden.
De onderzoekers sluiten graag aan bij de voorstellen van Marjan van der Heide (1988, pp. 71 en 72). Eén van haar suggesties (na vijf jaar weer een peiling houden) heeft EcoMare inmiddels gevolgd. Hopelijk heeft dit rapport de betrokkenen er van overtuigd dat dat een verstandige beslissing is geweest en misschien doet EcoMare er goed aan ook de andere onderzoekssuggesties van Van der Heide nog eens in overweging te nemen:
kwalitatieve mini-onderzoekjes naar de reacties op specifieke elementen of aspecten van de expositie,
experimenteel onderzoek of onderzoek door middel van observaties, waarbij meer naar effecten wordt gezocht,
onderzoek naar specifieke doelgroepen, waarbij men onder meer aan schoolgroepen kan denken.

Bijlage A: vragenlijst bezoekers

Beste bezoeker,

Wij zijn blij dat u bereid bent mee te werken aan dit onderzoek naar het gebruik van en de waardering voor dit centrum.
Het doel van het onderzoek is gegevens te verzamelen over de bezoekers, hun gebruik en waardering van het centrum. Met deze gegevens is het beter mogelijk om informatie te geven die is afgestemd op de wensen van de bezoekers.
Dit onderzoek wordt uitgevoerd door de Rijksuniversiteit Groningen in opdracht van EcoMare.
Wij danken u alvast voor het invullen van deze vragenlijst.

INSTRUCTIE

De meeste vragen kunt u beantwoorden door een cirkel te zetten om het nummer van het door u gekozen antwoord.

Bij sommige vragen kunt u zelf een antwoord bedenken.

U hoeft uw naam niet te vermelden, u blijft dus anoniem.
Opmerkingen die u niet in de vragenlijst kwijt kunt, kunt u op de achterzijde vermelden.

Bij onduidelijkheden kunt u ons altijd raadplegen !!

Bij voorbaat onze dank.

Niet invullen				
resp.nr.:	datum:	tijd:	bewolking:	temp.:

Persoonlijke gegevens

1. Wat is uw leeftijd ?.....

2. Wat is uw geslacht ?
   1. man
   2. vrouw

3. In welke provincie woont u ?.....

4. Wat voor opleiding volgt u, of heeft u het laatst gevolgd ?
   1. lagere school (basisonderwijs)
   2. lager beroepsonderwijs
   3. mulo, mavo
   4. mms, havo
   5. hbs, gymnasium, atheneum, lyceum
   6. middelbaar beroepsonderwijs
   7. hoger beroepsonderwijs
   8. wetenschappelijk onderwijs
   9. anders, nl.....

Algemene vragen

5. Bent u al eerder op Texel geweest ?
   1. ja
   2. nee

6. Wist u voor u naar Texel kwam al van het bestaan van EcoMare ?
   1. ja
   2. nee

7. Hoe vaak bent u de laatste drie jaar in het centrum geweest, **vandaag meegerekend** ?
   1. 1 keer
   2. 2 keer
   3. 3 keer
   4. 4 keer
   5. vaker dan 4 keer

8. Hoe wist u dat dit centrum bestond ?
U kunt meerdere antwoorden omcirkelen.

1. door aanwijsborden
2. via de Texeltoerist
3. via VVV-informatie
4. via de krant
5. door folders
6. door posters
7. erover gehoord van anderen
8. weet ik niet (meer)
9. anders, nl.....

9. Hoe lang bent u in het centrum geweest ?

1. 0 - 30 minuten
2. 30 - 60 minuten
3. 1 - 1,5 uur
4. 1,5- 2 uur
5. langer dan 2 uur

10. Met hoeveel personen bent u naar EcoMare gekomen ? (Uzelf meegerekend)
.....

11. Welke leeftijd(en) hebben deze andere personen ?
.....

Het centrum

12. Hieronder volgen enkele uitspraken die redenen aangeven om het centrum te bezoeken. Kunt u **bij iedere reden** aangeven of deze wel of niet voor u geldt, door ja of nee te omcirkelen

ja nee a. ik was nieuwsgierig naar wat binnen te zien zou zijn
ja nee b. ik wilde wat weten over de natuur op Texel in het algemeen
ja nee c. ik wilde wat weten over de bedreiging van het milieu
ja nee d. ik ging mee met iemand die hier graag naar toe wilde
ja nee e. het was slecht weer
ja nee f. het is voor de kinderen leuk hier te kijken
ja nee g. ik wilde de zeehonden bekijken
ja nee h. ik wilde het Duinpark bezoeken
ja nee i. ik wilde de vogelopvang bekijken
ja nee j. ik wilde een excursie boeken
ja nee k. ik wilde een natuurprogramma boeken
ja nee l. andere reden, nl.....
.....

13. Welke van de 12 hierboven genoemde redenen om naar het centrum te komen was voor u de belangrijkste ?
De belangrijkste reden was voor mij letter.....
(één letter noemen a.u.b.)

14. Bent u lid van een natuurbeschermingsorganisatie ?
    1. ja
    2. nee (gaat u verder met vraag 16)

15. Van welke natuur/milieu organisatie(s) bent u lid ?
    1. Waddenvereniging
    2. IVN
    3. Nivon
    4. Greenpeace
    5. Natuurmonumenten
    6. Milieudefensie
    7. Wereldnatuurfonds
    8. andere organisatie(s), nl.....

16. Wist u vóórdat u hier vandaag kwam van het bestaan van de "Vrienden van de Zeehondenopvang EcoMare" ?
    1. ja
    2. nee (gaat u verder met vraag 18)

17. Bent u lid van de "Vrienden van de Zeehondenopvang EcoMare" ?
    1. ja
    2. nee

Expositie

18. Heeft u de expositie binnen bezocht ?
    1. ja (gaat u verder met vraag 20)
    2. nee

19. Zo nee, kunt u aangeven waarom niet ? (s.v.p. één reden kiezen)
    1. daar had ik niet zoveel interesse voor
    2. daar had ik geen tijd (meer) voor
    3. daar was ik al eens eerder geweest
    4. anders, nl.....
    (gaat u verder met vraag 24)

20. In hoeverre heeft u de teksten bij de expositie gelezen ?
    1. ik heb niets gelezen
    2. ik heb alleen de koppen gelezen
    3. ik heb alleen het eerste vetgedrukte stukje van de teksten gelezen
    4. ik heb (bijna) de hele tekst gelezen

21. Indien u **niets** gelezen heeft, kunt u dan ook aangeven waarom niet ?
(s.v.p. één reden kiezen)

1. daar had ik niet zoveel interesse voor
2. het was te druk, ik kon het niet lezen
3. daar had ik geen tijd voor
4. anders, nl.....

(beantwoord alleen vraag 22a en 22b

22. Kunt u aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende uitspraken, door het cijfer in het hokje van uw antwoord te omcirkelen.

		helemaal mee eens	beetje mee eens	niet mee eens	geen mening
a.	De expositie is leerzaam voor mijzelf	1	2	3	4
b.	De expositie is leerzaam voor kinderen (4 tot 12 jaar)	1	2	3	4
c.	De teksten zijn makkelijk te begrijpen	1	2	3	4
d.	De teksten zijn te lang	1	2	3	4
e.	De teksten sluiten goed aan bij wat er te zien is	1	2	3	4
f.	De teksten geven voldoende informatie	1	2	3	4

23. Heeft u suggesties om de expositie aantrekkelijker te maken of te verbeteren ?

Diashow

24. Heeft u de diashow in de middenzaal van de expositie bekeken ?

1. ja (gaat u verder met vraag 26)
2. nee

25. Zo nee, kunt u aangeven waarom niet ? (s.v.p. één reden kiezen)
    1. daar had ik niet zo veel interesse voor
    2. het was er te vol
    3. ik wist niet dat er een diashow was
    4. ik kon het niet vinden
    5. daar had ik geen tijd (meer) voor
    6. ik had de diashow al eerder gezien
    7. anders, nl.....
    (gaat u verder met vraag 28)

26. Zo ja, kunt u aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende uitspraken ?

	helemaal mee eens	een beetje mee eens	niet mee eens	geen mening
a. De diaserie is interessant	1	2	3	4
b. De diaserie duurt te lang	1	2	3	4
c. De diaserie is goed te begrijpen	1	2	3	4

27. Heeft u suggesties om de diashow aantrekkelijker te maken of te verbeteren ? (s.v.p. één reden kiezen)

Duinpark

28. Bent u in het Duinpark geweest ?
    1. ja (gaat u verder met vraag 30)
    2. nee

29. Zo nee, kunt u aangeven waarom niet ? (s.v.p. één reden kiezen)
    1. ik had geen behoefte aan wandelen
    2. het weer was te slecht
    3. ik wist niet dat er een Duinpark was
    4. daar had ik geen tijd (meer) voor
    5. daar was ik al eens eerder geweest
    6. anders, nl.....
    (gaat u verder met vraag 33)

30. Zo ja, welke route(s) heeft u gevolgd ?
    1. de korte route (ca. 15 minuten)
    2. de lange route richting strand (ca. 1 uur)
    3. de lange route in het binnendoorgebied en de heide (ca. 1 uur)

31. Kunt u aangeven in hoeverre u het eens bent met de volgende uitspraken ?

	helemaal mee eens	een beetje mee eens	niet mee eens	geen mening
a. De wandeling is interessant	1	2	3	4
b. De wandeling duurt te lang	1	2	3	4
c. Er wordt voldoende informatie gegeven onder weg	1	2	3	4

32. Heeft u suggesties om het duinpark aantrekkelijker te maken of te verbeteren ?

Zeehonden/vogelopvang

33. Bent u buiten bij de zeehondenopvang geweest ?
    1. ja (gaat u verder met vraag 35)
    2. nee

34. Zo nee, kunt u aangeven waarom niet ? (s.v.p. één reden kiezen)
    1. daar had ik niet zoveel interesse voor
    2. daar had ik geen tijd (meer) voor
    3. het weer was te slecht
    4. ik wist niet dat dit er was
    5. daar was ik al eens geweest
    6. anders, nl.....

35. Bent u buiten bij de vogelopvang geweest ?
    1. ja (gaat u verder met vraag 37)
    2. nee

36. Zo nee, kunt u aangeven waarom niet ? (s.v.p. één reden kiezen)
    1. daar had ik niet zoveel interesse voor
    2. daar had ik geen tijd (meer) voor
    3. het weer was te slecht
    4. ik wist niet dat dit er was
    5. daar was ik al eens geweest
    6. anders, nl.....

37. Zo ja, kunt u aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende uitspraken ?

	helemaal mee eens	een beetje mee eens	niet mee eens	geen mening
a. Bij de zeehonden wordt voldoende informatie gegeven	1	2	3	4
b. Bij de vogels wordt voldoende informatie gegeven	1	2	3	4

38. Bent u bij het voederen van de zeehonden geweest ?
    1. ja
    2. nee

39. Heeft u suggesties om de (informatie over) de zeehonden/vogelopvang aantrekkelijker te maken of te verbeteren ?

Informatiebalie

40. Bent u bij de informatiebalie geweest ?
    1. ja (gaat u verder met vraag 42)
    2. nee

41. Zo nee, kunt u aangeven waarom niet ? (s.v.p. één reden kiezen)
    1. daar had ik niet zoveel interesse voor
    2. het was er te druk
    3. ik had er geen tijd (meer) voor
    4. ik had geen vragen
    5. anders, nl.....
    (gaat u verder met vraag 45)

42. Kunt u aangeven waarvoor u naar de informatiebalie toe bent gegaan ? (meerdere antwoorden mogelijk)
    1. om iets te bekijken
    2. om iets te lezen
    3. om iets te kopen
    4. om te informeren naar excursies
    5. om een excursie te boeken
    6. om iets te vragen over de expositie
    7. om iets te vragen over de natuur of cultuur van Texel
    8. om te informeren naar de natuurprogramma's
    9. om voor een natuurprogramma in te schrijven
    10. om informatie te vragen over de Wadden- en Noordzee
    11. anders, nl.....

43. Zo ja, bent u tevreden over de informatie die u heeft gekregen bij de informatiebalie ?
    1. ja
    2. nee

    Indien nee, waarom niet ?.....

44. Heeft u suggesties om de informatiebalie aantrekkelijker te maken of te verbeteren ?

Overige onderwerpen

45. Was u, voordat u naar EcoMare kwam, op de hoogte van de mogelijkheid om bij EcoMare **excursies** te boeken ?
    1. ja
    2. nee

46. Heeft u een EcoMare-excursie gevolgd of bent u van plan er één te volgen ?
    1. ja, ik heb een excursie gevolgd
    2. ik heb geen excursie gevolgd maar ben het wel van plan
    3. ik heb geen excursie gevolgd en ben het ook niet van plan

47. Was u, voordat u naar EcoMare kwam, op de hoogte van de mogelijkheid om via EcoMare **natuurprogramma's** te volgen ?
    1. ja
    2. nee

48. Heeft u een EcoMare-natuurprogramma gevolgd of bent u van plan er één te volgen ?
    1. ja, ik heb een natuurprogramma gevolgd
    2. ik heb geen natuurprogramma gevolgd maar ben het wel van plan
    3. ik heb geen natuurprogramma gevolgd en ben het ook niet van plan

49. Kunt u bij de volgende onderwerpen aangeven of u het gewenst vindt dat er meer of minder aandacht aan wordt besteed in het centrum, of dat het voldoende is ?

		meer	vold.	min-der	geen mening
a.	Informatie over de Texelse natuur	1	2	3	4
b.	Informatie over leven en wonen op Texel	1	2	3	4
c.	Informatie over de Noordzee	1	2	3	4
d.	Informatie over de Wadden	1	2	3	4
e.	Milieu/natuurbescherming algemeen	1	2	3	4
f.	Computer presentaties	1	2	3	4
g.	Video/dia/film	1	2	3	4
h.	Spelletjes	1	2	3	4
i.	Mondelinge informatie	1	2	3	4
j.	Aquarium	1	2	3	4
k.	Geschilderde panorama's met vogels etc.	1	2	3	4
l.	Panelen met foto's en tekst	1	2	3	4
m.	Excursiemogelijkheden	1	2	3	4
n.	Natuurprogramma's	1	2	3	4

50. Wat heeft u het meest aangesproken tijdens uw bezoek aan het centrum ?

51. Wat is u het minst bevallen tijdens uw bezoek aan het centrum ?

52. Bent u van plan om EcoMare nog eens te bezoeken ?
    1. zeker wel
    2. waarschijnlijk wel
    3. misschien
    4. zeker niet

Hartelijk dank voor het invullen van deze vragenlijst ! !

Bijlage B: vragenlijst medewerkers

Beste medewerker,

Zoals jullie waarschijnlijk weten, zijn we bezig met een onderzoek onder de bezoekers van EcoMare. Het doel van het onderzoek is gegevens te verzamelen over de bezoekers, hun gebruik en waardering van het centrum. Met deze gegevens is het beter mogelijk om informatie te geven die is afgestemd op de wensen van de bezoekers.
Dit onderzoek wordt uitgevoerd door de Rijksuniversiteit Groningen in opdracht van EcoMare.

Het is goed mogelijk dat medewerkers van dit centrum anders aankijken tegen een aantal aspecten van dit centrum dan bezoekers en het lijkt ons daarom van belang ook de medewerkers om een oordeel te vragen.

Wij hebben een selectie gemaakt uit de vragen die we de bezoekers voorleggen. We verzoeken u deze vragenlijst in te vullen en voor ..... in ons postvakje te leggen.
U hoeft uw naam niet te vermelden, u blijft dus anoniem.
Opmerkingen die u niet in de vragenlijst zelf kwijt kunt, kunt u op de achterzijde vermelden.

Bij onduidelijkheden kunt u ons altijd raadplegen !!

Alvast hartelijk bedankt !!

Vriendelijke groeten,

Wietske Huismans
Jeanet van der Laan
Hetty Stevens

Expositie

1. Kunt u aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende uitspraken, door het cijfer in het hokje van uw antwoord te omcirkelen.

		helemaal mee eens	beetje mee eens	niet mee eens	geen mening
a.	De expositie is leerzaam voor volwassenen	1	2	3	4
b.	De expositie is leerzaam voor kinderen (4 tot 12 jaar)	1	2	3	4
c.	De teksten zijn makkelijk te begrijpen	1	2	3	4
d.	De teksten zijn te lang	1	2	3	4
e.	De teksten sluiten goed aan bij wat er te zien is	1	2	3	4
f.	De teksten geven voldoende informatie	1	2	3	4

2. Heeft u suggesties om de expositie aantrekkelijker te maken of te verbeteren ?

Diashow

3. Kunt u aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende uitspraken

	helemaal mee eens	een beetje mee eens	niet mee eens	geen mening
a. De diaserie is interessant	1	2	3	4
b. De diaserie duurt te lang	1	2	3	4
c. De diaserie is goed te begrijpen	1	2	3	4

4. Heeft u suggesties om de diashow aantrekkelijker te maken of te verbeteren ?

Duinpark

5. Kunt u aangeven in hoeverre u het eens bent met de volgende uitspraken

	helemaal mee eens	een beetje mee eens	niet mee eens	geen mening
a. De wandelingen zijn interessant	1	2	3	4
b. De wandelingen duren te lang	1	2	3	4
c. Er wordt voldoende informatie gegeven onderweg	1	2	3	4

6. Heeft u suggesties om het Duinpark aantrekkelijker te maken of te verbeteren?

Zeehonden/vogelopvang

7. Kunt u aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende uitspraken?

	helemaal mee eens	een beetje mee eens	niet mee eens	geen mening
a. Bij de zeehonden wordt voldoende informatie gegeven	1	2	3	4
b. Bij de vogels wordt voldoende informatie gegeven	1	2	3	4

8. Heeft u suggesties om de (informatie over) de Zeehonden/Vogel-opvang aantrekkelijker te maken of te verbeteren ?

Informatiebalie

9. Heeft u suggesties om de informatiebalie aantrekkelijker te maken of te verbeteren ?

Overige onderwerpen

10. Kunt u bij de volgende onderwerpen aangeven of u het gewenst vindt dat er meer of minder aandacht aan wordt besteed in het centrum, of dat het voldoende is

		meer	vold.	min-der	geen mening
a.	Informatie over de Texelse natuur	1	2	3	4
b.	Informatie over leven en wonen op Texel	1	2	3	4
c.	Informatie over de Noordzee	1	2	3	4
d.	Informatie over de wadden	1	2	3	4
e.	Milieu/natuurbescherming algemeen	1	2	3	4
f.	Computer presentaties	1	2	3	4
g.	Video/dia/film	1	2	3	4
h.	Spelletjes	1	2	3	4
i.	Mondelinge informatie	1	2	3	4
j.	Aquarium	1	2	3	4
k.	Geschilderde panorama's met vogels etc.	1	2	3	4
l.	Panelen met foto's en tekst	1	2	3	4
m.	Excursiemogelijkheden	1	2	3	4
n.	Natuurprogramma's	1	2	3	4

11. Heeft u nog andere suggesties hoe EcoMare aantrekkelijker en/of leerzamer is te maken voor bezoekers ?

Hartelijk dank voor het invullen van deze vragenlijst !!

Bijlage C: overige antwoorden en suggesties bezoekers

De cijfers achter de antwoorden en suggesties duiden op de frequentie waarmee de betreffende reactie werd gegeven. Waar een cijfer ontbreekt betreft het een reactie die één maal werd aangetroffen.
Bij de vragen 50 en 51 zijn alleen specifieke reacties op elementen of aspecten van EcoMare weergegeven: betrekkelijk algemene verwijzingen naar 'de zeehonden' e.d. zijn dus niet in het overzicht opgenomen.

vraag 8: Hoe wist u dat dit centrum bestond ? Anders namelijk...

* televisie: 38
* radio: 3
* excursie/schoolreis: 4
  (inclusief Ouwehands dierenpark-excursie)
* werkstuk kind: 2
* als onderwijzeres hoor je van zulk soort centra als EcoMare i.v.m natuureducatie
* was bekend met het feit dat er op Texel een zeehondenopvangcentum was (voorheen: Texels museum): 3
* vaak op Texel
* woont op Texel
* voorgaande vakanties
* eerder bezoek: 2
* Natuurmonumenten: 5
* Waddenvereniging: 3
* ADAC
* hotel: 6
* zelf ontdekt: 3
* NS dagtocht/"er op uit"-boekje: 3
* plattegrond: 5
* reisfolder over Nederland: 2
* ANWB
* De Krim
* Nieuws uit de natuur
* via dierenambulance Den Helder
* gevraagd waar een zeehondencentrum was
* informatieboekje bibliotheek

vraag 12: Hieronder volgen enkele uitspraken die redenen aangeven om het centrum te bezoeken. Kunt u bij iedere reden aangeven of deze wel of niet voor u geldt, door ja of nee te omcirkelen ? Andere reden, namelijk...

* als we op Texel zijn gaan we meestal even naar EcoMare: 5
* alles wat leeft en groeit geniet mijn belangstelling in de natuur, mezelf verrijken met kennis en te beleven en genieten
* algemene interesse: 2

* algemene interesse Waddenzee en milieu: 2
* persoonlijk interesse voor het werk dat hier verricht wordt: 2
* geïnteresseerd in opvangcentrum
* ondersteuning van jullie werkzaamheden door belangstelling te tonen: 2
* educatief voor de kinderen 3
* educatief voor volwassenen
* gewoon en informatief bezoek
* informatie over het ontstaan van Texel: 2
* informatie inwinnen over excursies
* prettige en aardige tijdsbesteding: 2
* ontspanning
* i.v.m "werk": 5
* schoolexcursies voorbereiden
* materiaal kopen voor biologie lessen
* scholierenprogramma aangevraagd
* informatie cq.lesmateriaal verkrijgen
* vragen over werkstuk school
* ik wilde kijken of er nog dingen veranderd zouden zijn: 2
* ik heb een zieke vogel meegebracht
* lekker koffiegedronken
* het centrum laten zien aan tante Jeltje
* de vogelwereld
* ik werd er door mijn ouders naar toe gejaagd: (bel.reden)
* men behoort dit bezocht te hebben als men Texel bezoekt
* de zeehondenbaby's

vraag 15: Van welke natuur/milieu organisatie(s) bent u lid ? Andere organisatie(s), namelijk...

* Vogelbescherming: 13
* Noord-Hollands Landschap: 9
* Zuid-Hollands Landschap: 9
* Dierenbescherming: 9
* Utrechts Landschap: 6
* Pieterburen zeehondencreche/EcoMare: 4
* Brabants Landschap: 3
* Natuurreservaten: 3
* WWF: 3
* Deutsche Naturschutzbund: 5 (inclusief BUND)
* Wielewaal: 2
* Algemeiner Tierschutzverein: 2
* JFAW (nederlander): 2
* Natuurbehoud Hoekse waard: 2
* Bont voor dieren: 2
* Natuur en milieu:2
* Anti vivisectiebond
* Paardenkamp

* NABK (Duits)
* Verbond der biologen
* ADAC
* Parkietensociëteit
* NBBV
* Wilde ganzen
* Stichting tot het behoud van de Quaekpolder en omgeving
* KNNV(Kon. Natuurhistorische vereniging)
* SBN
* Naturfreunde-schwerte
* Politie Dier- en milieubescherming
* Hortus
* Fryske Gea
* Lekker dier
* GRO
* Natuur en landschap (België)
* Natuurwacht
* Flevolandschap
* AVES (België)
* J.N.M(jeugdbond voor natuur- en milieustudie)
* Robin Hood
* Antwerper Zoo
* Vrienden van het Gooi

vraag 21: Indien u niets gelezen heeft, kunt u aangeven waarom niet ? Anders, namelijk..

* te weinig in het Duits: 14
* ik begrijp het Nederlands niet: 2
* dat de teksten alleen in het Hollands zijn
* teveel in het Nederlands
* klein kinderen: 3
* de kinderen wilden naar de zeehonden
* klein kind bij me
* vanwege een klein kind van drie jaar
* als brillen drager zijn sommige ruimtes te donker.
* te donker
* geen bril 2
* ik was mijn ouders kwijt en zij mij en pas om 3 uur hebben we elkaar weer gevonden, toen was er het voeren van de zeehonden en toen dat afgelopen was, hebben we een snack genomen en daarna moesten we met spoed naar huis. We hadden namelijk honger
* kort geleden al geweest, al meerdere keren
* genoeg aan beelden

vraag 23: Heeft u suggesties om de expositie aantrekkelijker te maken of te verbeteren ?

* plaats waar kinderen zelf iets doen en leren kunnen
* meer zelf kunnen doen voor kinderen, bijv. getijdenstroming laten zien
* meer "doe"-dingen, bijvoorbeeld het voelen van een zeehondenhuid: 2
* voor kinderen nog meer doen, voelen en luisteren
* iets om zelf te doen, aan te raken, uit te proberen. Daardoor kunnen juist kinderen meer geïnteresseerd raken
* kinderen (mijn broertjes) vinden het leuk om op knopjes te drukken, zodat je wat te zien krijgt
* meer op kinderen richten zou een goed idee zijn, kinderen:toekomst !!
* spelletjes voor kinderen(educatief) (geen computer)
* ontdekhoeken voor kinderen en volwassenen; zelf voelen en doen werpt vaak een ander licht op de zaak bijv. water filtreren met zand e.d. Determinatietabels/schema's om op te sporen hoe iets heet (bijv. kokkelbakken)
* voor kinderen niet geschikt. Meer zelfontdekkend bezig zijn.
* alle dingen zijn om naar te kijken en kinderen zitten graag overal aan. dus is iets om in elkaar te zetten of op te bouwen wel leuk.
* kinderen willen vaak actief bezig zijn en ontdekkend een proefje doen (dus op knoppen drukken)
* meer proefjes doen voor de kinderen
* meer doe activiteiten. Proefjes doen
* niet geschikt voor 4-5-6 jarigen. Meer zelfontdekkend bezig zijn
* beweging specifiek kinderen: 3
* voor kinderen waren meer beweeglijke dingen om aan te raken interessant geweest
* wat meer richten op kleine kinderen, dingen die bewegen of geluiden
* voor kinderen: modellen, iets dat beweegt
* opdrachtenblad of iets anders maken speciaal voor kinderen
* voor de jeugd speurtochtformulieren met vragenlijst (multiple choice)
* zoekspel voor kinderen, ook in het Duits
* dynamischer maken, meer interactie met bezoekers
* er zouden meer interactieve aspecten aan mogen zitten
* meer interacties (knoppie-druk en dan gebeurt er iets)
* meer elektronische apparaten
* eventueel via eenvoudige computerspelletjes (niet commercieel) voor de kinderen de informatie doorgeven (zij lezen de informatie niet en drukken graag op knoppen)
* meer actie voor kinderen, knopjes, computerdingen, vergelijk Dierenpark Emmen
* meer dingen waar je zelf op drukken kan, dit is aantrekkelijker.

Bijv. T.V-plaatjes, tabellen

* meer zaken persoonlijk mee maken
* bewegende beelden zijn zeer aantrekkelijk
* meer animaties; beweging
* moderniseren: bewegende beelden
* meer beweging
* zelf vragen beantwoorden, bijvoorbeeld met behulp van knopjes aangeven 'welke vogel is dit ?'
* CDI (interactieve CD programma's)
* iets meer van dat knoppenwerk, leuk voor jong en oud en je bent er intensief mee bezig. Dit maakt het wat aantrekkelijker. Maar verder was het allemaal erg duidelijk, overzichtelijk en leuk om naar te kijken (vogels, vissen e.d)
* meer met lampjesborden werken
* voice response system
* meer natuurgeluiden en/reuken toevoegen aan de expositie
* meer geluid: 2
* geluiden (vogelgeluiden): 4
* het zou interessant zijn de vogels te kunnen horen, bijvoorbeeld als je op een knop drukt
* onderzoek of er de mogelijkheid bestaat voor het laten horen van diverse vogelsoorten
* bandopname met geluiden van vogels
* dierengeluiden erbij (dus van het geëxposeerde dier)
* uitbreiden van diaserie met vogels uit de omgeving met bijbehorende geluiden. Eventueel met biotoop met geluidseffecten
* meer diabeelden zoals bij zandsuppletie
* een film spreekt vaak nog meer aan dan dia's
* meer films of diavertoningen: 3
* meer dia's en fotopanelen
* meer filmpjes met uitleg: 2
* beeldkwaliteit van de film is slecht: 2
* korte videoband over waddenleven
* teksten gemakkelijker te begrijpen maken(met name voor kinderen): 10
* begrijpelijker voor kinderen: 5
* eenvoudiger teksten, vooral voor kinderen
* teksten vaak te moeilijk voor kinderen tot 10 jaar
* voor jonge kinderen zouden de teksten aangepast moeten worden, als volwassene moet ik kinderen stimuleren om "bij de les" te blijven. Voor kinderen is het net(of niet) zo aantrekkelijk om bijv. met een gids en verrekijker het Duinpark in te gaan en voor hen zijn de zeehondjes en de vogels de grote trekpleister
* de teksten meer op jonge kinderen afstemmen
* kinderen hebben vaak het geduld niet om alle teksten te lezen
* buitenlandstalige informatie: 7
* meer buitenlandstalige informatie
* nog meer Duitse beschrijvingen: 3

* meer vertalingen (Engels)
* ook in het Engels
* vertaling in het Frans
* bij enkele video geen begeleidende tekst. Ging mogelijk over de slufter
* korte bondige tekst: 4
* te moeilijk: duinafslagmeting
* de borden bij de teksten zijn te laag
* expositie actueler: 5
* de expositie moet actueel blijven
* meer actuele informatie
* af en toe vernieuwen is leuk
* vaker veranderen, wat losse dingen speciaal voor kinderen
* mogelijkheden om flexibel met het materiaal om te gaan, zodat met niet al te veel wijzigingen, andere natuurthema's aan de orde kunnen komen, zodat een 2e of zelfs een 3e keer bezoeken niet hetzelfde blijft.
* de teksten spannender maken, ze zijn te saai
* teksten kunnen beter om bijv. thema's te ondersteunen:('rode draadgevoel')
* meer informatie (voor de liefhebbers)
* iets dieper op de materie ingaan
* bij aquarium is benoeming vissoorten niet altijd duidelijk: 5
* vissen in aquarium fotograferen voor legenda
* niet genoeg namen bij de vissen: 3
* zeeaquarium meer variatie (leven in zee weinig vertegenwoordigd)
* uitleg bij bijzondere vissen; horen waar ze leven
* groter aquarium
* meer buitengebeuren met levende dieren : 2
* meer werkelijk materiaal (planten e.d): 2
* computerprogramma's bij expositie erg 'techneuterig', kan veel leuker gegeven worden
* computeranimaties duren te lang, verslapt de aandacht: 2
  aanwezigheid van een gids: 3
* aanspreekbaar personeel voor vragen over expositie
* meer aantonen hoe de tekortkomende omgeving er op het eiland uitziet (afval zomaar wegwerpen, teveel luxeproblemen).
* tijdelijke exposities; schilderijen Texel, duinen toevoegen
* eventueel iets over overstromingen, catastrofes etc.in de expositie aanbrengen, omdat deze soort van natuurrampen Holland nog altijd bedreigen
* scheepvaart en visserij toevoegen; voorbeeld: visserijmuseum in Esbjerg (DK)
* meer info over biotopen
* door gebruiksvoorwerpen uit verschillende periodes ten toon te stellen
* expositie over waterzuivering van de bassins
* studentenkorting

* teleurgesteld dat museumjaarkaart niet gebruikt kon worden (of eventuele korting)
* gratis toegang
* berichtgeving m.b.t massatoerisme nuanceren! Het dilemma is bron van inkomsten en werkgelegenheid versus schade. Accent ligt te veel op die slechte toerist/toerisme.
* een te statische kijk: vroeger was alles beter. Kritischer, minder zalvende en meer gedetailleerde informatie.
* ik weet wel dat het slecht met het milieu gaat en zou dus liever zien dat er een meer positieve werking van de expositie zou uitgaan i.p.v dat ik me bijna schuldig voel dat ik ook één van die vervuilende toeristen ben.
* informatie over milieuproblematiek iets te nadrukkelijk aanwezig; soms herhalingen. Belangrijk om ook aandacht te besteden aan wat er gebeurt op het gebied van milieudefensie. Dit zal mensen meer het gevoel geven dat getracht wordt iets te doen en dat ze dus zelf ook iets kunnen doen. Nu overheerst bij mij (en dit heb ik ook bij anderen opgemerkt) een gevoel van hopeloosheid, dat weinig constructief is.
* Kijk ook naar wat positief gerealiseerd is; dit stimuleert mensen tot meer= mentaliteitsverandering i.p.v alleen maar gebieden.
* te donker, graag lichter, zonniger: 3
* voor slechthorenden meer informatie via ringleiding zoals bij diaserie
* voor slechtziende mensen scherpere contrasten in type en kleur letters
* 1 keer bij voederen Duitse uitleg geven
* meer geschreven informatie over zeehonden: 2
* extra gidsen met weinig tekst en veel plaatjes voor de kinderen
* inkleuren van de vogels voor de diaramen
* de kaart van Texel was niet duidelijk (knopjes)
* route beter aangeven om je beter te kunnen oriënteren: 3
* een looproute aangeven door bijv. platvoeten op de vloer te schilderen
* de route door de expositie kan naar mijn mening iets duidelijker aangegeven worden: 2
* hier en daar zitplaatsen voorzien: 3
* hier en daar een bank om even langer te kijken naar iets en om te rusten: 2
* terrarium uitbouwen

Vraag 25: Waarom niet bij diashow geweest ?

* in verband met de kinderen (te jong, ongeduldig enz): 17
* liever naar zeehonden voederen
* kon het niet verstaan, alleen in het Nederlands: 23
* er was geen diashow gaande of show was al (lang) bezig: 22
* ik heb al een film videofilm over de natuur, bezienswaardigheden

gezien
* ik weet niet waar de diashow over gaat
* kwam overeen met expositie
* ik had voldoende gezien en gelezen
* te rumoerig in verband met spelende kinderen
* het weer was te goed: 3
* vergeten
* wou andere dingen zien
* te donker en enge ingang
* oude dia's (niet mooi)
* het was te warm
* slechte ogen

Vraag 27: Suggesties diashow

* beter commentaar, niet zo saai
* met behulp van diaprojector de dia's vloeiend in elkaar over laten lopen. Er zit nu steeds een leemte tussen
* mening kinderen: Iets grappiger
* filmbeelden te statisch (dia's)
* verkorte versie van de diaserie Langzaam dia's voorbij laten gaan , gaat soms te snel
* maak gebruik van beter beeldmateriaal, maak de diashow in het algemeen aantrekkelijker
* ik vond de diashow een beetje eentonig, hij moet wat levendiger gemaakt worden ik heb gemerkt dat veel bezoekers maar een paar minuten binnen zijn en dan weer weg gaan
* geluid luider
* beter aanprijzen
* aantrekkelijker maken voor kinderen ivm tijdsduur
* middenlicht moet zachter aub
* graag aangeven dat er een diaserie is
* veel beter aangeven waar die plaatsvindt, ik heb nl echt goed moeten zoeken waar die was
* voor kinderen kan je er beter een aspect uithalen en verwerken op een klokhuisachtige wijze. Dit heeft veel meer effect. De serie is toch meer op de volwassenen gericht
* met sound effects indringender
* niet alleen over water
* een iets grotere ruimte en het geluid iets harder zodat je ook staande de serie kunt volgen
* niet te veel moeilijke woorden gebruiken, of je moet ze uitleggen
* meer natuurdia's
* uitbreiden van diaserie met vogels uit omgeving met bijbehorende vogelgeluiden, evt. met biotoop
* andere talen op cassette
* het beeld was onscherp, de toon te langzaam
* meertalige uitleg. Eventueel koptelefoons aanleggen of verschillende

voorstellingen in verschillende talen
* te voorspelbaar. Na verloop van (korte) tijd wordt het van zelf minder interessant
* hoe gebeurt de vangst van besmeurde zeehonden ?
* meer informatief
* recenter, actueler maken!
* opvang voor kleinere kinderen (3 tot en met 6 jaar), deze tekenfilmpjes laten zien over het milieu. Anders beginnen ze toch maar te jengelen
* donkere gangetje bij de entree verlichten
* koptelefoons met vertaling in eigen taal
* de diaserie is goed te begrijpen voor Nederlanders, maar aangezien er ook veel Duitsers aanwezig waren, ging de aandacht en concentratie niet uit naar de dia's, omdat zij het niet verstonden (Dit zegt een Nederlander !)
* officiële voorstelling met spreker
* opsplitsen in deel-shows
* iets korter en nieuwe dingen toevoegen (film is 2 jaar oud)
* iets moderniseren
* sneller
* voor kinderen te moeilijk
* diashow korter maken
* svp aanvangstijden aangeven
* slecht beeld
* ja, betere zitplaatsen
* vaker veranderen, verschillende series. Door verschillende mensen gemaakt (andere invalshoek), oude diaserie was leuker
* beter aangeven. Meesten zien niet eens dat er een diashow is

Vraag 29: Waarom niet in Duinpark geweest ?

* ik wandel liever op andere plaatsen
* ik heb al zo vaak in de duinen gewandeld: 11
* in verband met de kinderen: te vermoeiend voor ouders (kinderwagen) of kinderen, kinderen geen zin enz.: 16
* in verband met gezondheid (rolstoel) of hoge leeftijd: 5
* te warm
* we fietsen verder
* ik vind het Duinpark in dit jaargetijde niet zo interessant (begin april)
* ik ga nu heen
* ik wist ervan, maar ben er onbewust langs heen gelopen
* ik wilde straks gewoon de duinen in, ik had niet zo'n behoefte aan de drukte
* te moe, man en kinderen zijn wel gaan kijken
* we hebben al een flinke wandeling gemaakt
* geen goede kleding (geen laarzen mee enz.): 2
* ik kwam speciaal voor de zeehonden

Vraag 32: Suggesties Duinpark

* overdekken met slecht weer: 2
* namen van planten erbij
* de paden zijn niet zo goed, de paden met stenen die ver uit elkaar liggen zijn moeilijk te belopen
* direct aansluitend op EcoMare en niet andersom
* meer informatie
* liever geen suggesties, dan nog meer mensen
* langere routes
* leukere paadjes maken
* deel via strand laten gaan
* een uitkijktoren bouwen
* meer info met foto's van vogels, planten etc
* meer informatie, betere klemfoto's, op verschillende niveaus ook: zowel informatie voor wie bijna niets weet over vogels en planten als ook specifieke info om plant en dier te beschermen
* ik zou graag willen dat de informatie ook in het Duits te lezen is
* misschien wat minder algemene informatie maar meer specifiek
* aanduiding duur in kilometers van de wandeling verschilt (dan weer 3,5 km dan weer 4,5 km, zie ook vraag 30: daar staat 1 uur en op het bord staat 1,5 uur). De groene borden staan volgens ons verkeerd: je blijft rondlopen
* verkleurde foto's vervangen door nieuwe
* Erklarungen auf Tafeln
* vollediger uitlegpanelen
* zitbankjes
* de tekst was wel erg algemeen
* zo mogelijk meer (of duidelijker) afbeeldingen bij teksten
* stond nergens een prullenbak bij bankje
* nog meer informatie, ook voor kleine kinderen
* meer uitvoerige teksten, meerdere talen
* grotere informatietafels
* mijn zoontje van 7: een speeltuin, meer dieren, hogere duinen om in te spelen; ik: de teksten kunnen wel wat interessanter
* misschien wat meer van die onderzoeken zoals het stuk grond dat was geplagd en gemaaid e.d., dat was leuk voor de afwisseling
* teksten ook in Duits en Engels
* gidsje, met verschillende soorten, verrekijker lenen in EcoMare ?
* meer zitbankjes
* speeltuin, kinderattrakties
* verrekijkers plaatsen (tegen betaling)
* niet teveel personen tegelijk in het park
* volgens mij een betere bewegwijzering, vorig jaar raakte ik de weg meer dan tweemaal kwijt
* de inhoud kan "specialistischer" (ik ben milieukunde-student en voor mij is de gegeven info bekend terwijl ik er nog wel iets meer over weten wil)

Vraag 34: Waarom niet bij zeehondenopvang geweest ?

* ik heb het niet gevonden

Vraag 36: Waarom niet bij vogelopvang geweest ?

* kinderen
* vergeten
* beperkt aantal vogels te zien

Vraag 39: Suggesties zeehonden- en vogelopvang

* verzorger was ondanks luidsprekers niet te verstaan, slechte geluidsinstallatie: 21
* meer informatie geven over soorten, redenen van verblijf op Eco-Mare enz. door middel van borden of brochures, in het bijzonder m.b.t. de vogels: 40
* meer of meer gespreide voedertijden: 4
* kinderen erbij betrekken
* met behulp van een film vervuiling laten zien, eventueel in olie gedrenkte vogels of zeehonden laten zien
* personeel aanwezig aan wie vragen gesteld kunnen worden: 5
* ook mondelinge en schriftelijke voorlichting geven in andere talen (Frans, Duits, Engels): 10
* dezelfde opbouw als binnenaquarium
* voedertijden vooraf bekend maken
* overdekken of beschutten tegen de wind: 3
* niet alleen informatie geven, ook demonstraties met de dieren laten zien
* eerst mensen langs vogels, dan voeren
* teveel mensen missen de vogeluitleg
* verhaal over waarom en hoe, net als bij de zeehonden ook bij de vogelopvang
* ga als voorlichter op een plaats staan waar iedereen je kan zien, bijv het middenpad: 3
* kleurenfoto's bij de soortnamen (nu zwart/wit, te onduidelijk)
* niet teveel spelletjes met zeehonden
* van die bandjes die je in kunt drukken en dat je dan een verhaal hoort. Of (met statiegeld) een walkman op krijgen met allerlei informatie
* hoe de zieke dieren geholpen worden blijft vaag, wat voor problemen die dieren hebben blijft vaag. Dat was voor mij juist de reden om een zeehondenopvangcentrum te bezoeken
* afbeeldingen van soorten kunnen m.i. veel duidelijker
* tijdens voeren goede info gehad, verder niet veel kunnen vinden
* kijkgaten aan de zijkant van het bassin
* vogelopvang was in aanbouw
* te weinig vogelsoorten om het interessant te maken

* bij de zeehondenvoeding werd er verteld, dat zou ook bij de vogels moeten gebeuren
* de teksten over de verontreiniging door de industrie moeten geactualiseerd worden. Bayer heeft bijvoorbeeld al 15 jaar geleden de produktie van PCB gestaakt
* bij drukte staat iedereen elkaar te verdringen, incl. de kinderen. Wellicht een idee om te werken met tribunes
* vogels lijken het niet naar hun zin te hebben
* zorg ervoor dat kinderen goed weten wat ze wel en niet bij de zeehonden kunnen doen. En duidt erop dat alles wat ze erin gooien (in het bassin) schadelijk is/kan zijn voor de zeehonden, ik heb veel kinderen met ijs- en gewone stokjes zeehonden zien porren
* verfje kan geen kwaad: 2
* de zeehondenbassins bevielen me niet, te kaal Zou men interessanter kunnen maken met rotsen e.d.
* meer informatie in de vorm van schilderingen
* foto-overzicht/dia's/video over eerste opvang, verzorging etc
* videoband
* koptelefoons met vertaling
* wat sfeervoller aankleden (planten etc)
* e.v.t. aparte expositie van het leefmilieu en biologische plaatsbepaling van de zeehond
* geen poppenkast van maken
* het is leuk genoeg zo, alleen te weinig ruimte bij het voederen Je ziet niets als je achter staat
* aantrekkelijker: zelf zeehonden voeren (f 2,50 per vis): 3
* namen van zeehonden erbij vermelden + leeftijd en conditie bij binnenbrenging
* de groep publiek zou kleiner moeten zijn, zodat men beter kan volgen en meer vragen kan stellen, bijv. door scheiding kinderen/volwassenen: 3
* kindvriendelijk, bijv. glazen zijwand zoals in aquarium
* voice response system
* mis kleurenafbeeldingen om de verschillende vogels te kunnen onderscheiden en herkennen
* overzicht van olierampen en de gevolgen. Statistiek toename vervuiling en onvoldoende actie die hiertegen ondernomen wordt

Vraag 41: Waarom niet bij de balie geweest ?

* geen Duitse informatie
* het viel niet op, geen balie gevonden: 4
* daar moet ik nog heen
* kinderen erbij
* er was niemand
* we hadden van te voren ongeveer 20 minuten uitleg gekregen
* wegens invullen enquête

Vraag 42: Andere reden om naar de balie te gaan

* kaartje wandelroute: 5
* een folder vragen over het Duinpark, voor mijn ouders
* zeehondenadoptie
* om informatie te vragen over het milieu van Texel
* vragen t.b.v. werkstuk over zeehonden (dochter)
* geld geven voor zeehondjes
* nieuwsgierigheid
* omdat ik moest wachten
* om foldermateriaal mee te nemen
* om naar Jan Kuiper te vragen
* lesmateriaal kopen

Vraag 43: Waarom niet tevreden informatiebalie ?

* ik had graag een boek over zeehonden in het Duits gekocht
* weinig contact met het publiek
* ik moest vragen om Duinparkfolder i.p.v. dat die spontaan wordt aangeboden
* gedeeltelijk tevreden, te weinig Duitse folders en boeken

Vraag 44: Suggesties informatiebalie

* wat opvallender maken
* ergens anders plaatsen, na de kassa
* meer info over excursiemogelijkheden vooraf
* er is binnen geen informatiemateriaal te vinden voor eigen gebruik
* betere rangschikking van informatie
* voor invaliden speciale prijzen (bijv. halve prijs en als begeleidend persoon gratis)
* de informatiebalie opvallender opstellen
* overzichtelijker
* meer personen voor de bediening
* misschien meer folders met een aantrekkelijke voorkant
* meer folders over de zeehonden (zijn nu alleen maar boekjes)
* meer Duitstalige boeken aanbieden
* overzichtelijk sorteren naar thema's, teveel souvenirs
* meer Franstalig
* meer foto's van vogels

Vraag 50: Wat is u het meest bevallen tijdens uw bezoek aan EcoMare?

* zeehonden, schoon
* openheid, duidelijk. Leuk voor de kinderen
* besef van milieuvervuiling en de zeehonden
* het compleet overzicht over het ontstaan van de wadden/Nederland. Duidelijke relatie tussen vervuiling en milieu effecten. Goed inzicht

in flora en fauna
* hoeveelheid aan informatie in combinatie met het bekijken van vogels en zeehonden
* het weer
* ontvangst; zeer vriendelijk
* zeehonden, in verband met de PCB-problematiek
* de reacties van de kinderen
* natuurbeheer
* de zeehond met een wond op zijn buik
* ik vind het heel goed verzorgd, aangenaam om te zien, ruim opgezet, met je neus op de feiten gedrukt worden is soms heel nuttig
* het zeehondenbassin is zo gebouwd dat ook kleine kinderen de dieren goed kunnen zien
* het invullen van deze enquête
* dat de zeehonden die niet terugkunnen (blind) hier gelukkig kunnen blijven
* eerlijke voorlichting over het milieu, waar zijn we mee bezig! Dit is heel goed, kan niet genoeg op gewezen worden. Verder nog de potvis buiten, de prehistorie en de middeleeuwen
* bruine meeuwen tijdens voederuren
* "verzorgdheid" en het mooie duinwandelinggebied, hoewel ik persoonlijk liever niet zo georganiseerd wandel
* het ontstaan van het eiland en de natuur was goed aan elkaar gekoppeld
* de schoonheid en de goede opzet. Het vernieuwde centrum voor vogelopvang en zeehonden is heel mooi geworden
* ik word somber en triest als ik de situatie bezie, die van vroeger en nu ! Heb ook de nodige vraagtekens als ik naar "het beleid" van de gemeente Texel kijk. Met name het bouwen, ook EcoMare vind ik qua gebouw niet mooi en passend in de omgeving
* reactie van kinderen op informatie over milieu; ze blijken zeer toegankelijk. Verder de stralende gezichten bij het voederen
* we waren met 10 personen en het is mij opgevallen dat zeker na de uitleg van tevoren iedereen zeer geïnteresseerd was in het gebodene
* de vriendelijke medewerkers
* de zorg waarmede alles wordt behandeld en de zichtbare liefde voor de natuur
* het voeren en de uitleg bij de zeehonden De uitleg van de invloed van de vervuiling. Het meten via mosselen
* restaurant
* openheid - goed voorbeeld
* combinatie van vermaak (zeehonden) en het verduidelijken van bedreigingen in de natuur
* de vogelcollectie en de inkadering in de wereldmilieu-problematiek
* de blinde zeehondjes. De hechte band met de mens rondom de voedertijd
* zeezicht (drie dimensionaal) diepte
* het bot van de behaarde neushoorn omdat ik er zelf één gevonden

had maar dacht dat het hout was en weer weggooide
* landschapspresentaties
* informatie over de zandsuppletie
* wat we bereid zijn te doen; of een ieder zich bewust is wat hij/zij kan doen voor de natuur
* mammoetbotten, aquarium, ontstaan van het eiland Texel van de steentijd tot het heden
* zeehondenopvang en de film in het documentatiecentrum (het beeld was wel heel slecht)
* degelijke poging om tot een noodzakelijke milieueducatie te komen
* prettige omgang met de zeehonden
* de ideologie van EcoMare, zoals verteld door de zeehondenvoerder
* de informatie is redelijk aangrijpend. Er wordt veel gedaan voor de zeehonden

Vraag 51: Wat is u het minst bevallen tijdens uw bezoek aan dit centrum ?

* het "wad" vond ik wat minder: 2
* de verstaanbaarheid bij het voederen van de zeehonden
* het was te vol, te druk: 24
* restauratie: wachttijden, bediening, kwaliteit van het eten (te zoute soep, geen broodjes meer enz.)
* slechte informatie: 4
* de toiletten: te weinig en smerig: 10
* de bewegwijzering is goed, maar misschien moet er een routebeschrijving bij gegeven worden
* Duitse toeristen: 2
* het zou erg leuk zijn als jullie ook een soort dolfinarium zouden bouwen met een orka erbij, dat trekt zeker meer bezoekers en meer interesse
* geen goede wegwijzers naar het duingebied, waardoor wij dat gemist hebben
* zwaar accent op milieuproblematiek. Is op zich wel terecht, maar ook wel deprimerend, idem massatoerisme. Misschien er aan toevoegen wat mensen in het algemeen, maar ook bezoekers van het centrum, kunnen bijdragen aan oplossingen
* er waren te weinig bankjes om even uit te rusten. Ouderen en kinderen willen vaak even zitten
* te negatieve manier van benaderen milieuproblematiek, mensen geen mogelijkheden aanreiken hoe ze zelf iets kunnen doen (afgezien van lid worden van EcoMare)
* houding milieubewegingen
* de televisie bij de zeehondendia's is te groot, doet zeer aan je ogen als je zit
* aquarium: 8
* te weinig vuilnisbakken tijdens de wandelroute
* er waren geen stoelen om uit te rusten

* het missen van de voedertijd. Eventueel mogelijkheid tot bezoek van de binnenverblijven
* voor kleine kinderen is niet alles goed te zien
* de entreeprijs
* in de 13 jaar dat ik EcoMare bezoek heb ik nog steeds niet alles begrepen, omdat voor de toeristen teveel alleen in het Hollands is. Sommige zaken zouden toch op z'n minst deels in het Engels en het Duits vertaald kunnen worden
* geen totaaloverzicht van welke vogels en vissen waar te vinden zijn
* de glazen van het aquarium waren te dik. Wanneer je er voor stond werd je duizelig
* al die auto's
* bezoekers die de dieren lastigvallen
* het lijkt buiten wat vervallen, te weinig geld ?
* dat alle borden bij de duinwandeling in het Hollands waren
* leefwijze Texel niet interessant voor mij, ander museum voor zoeken
* museumjaarkaart niet geldig
* wat ik ook al eerder bij de suggesties heb vermeld: de route door de expositie vond ik onoverzichtelijk
* de kritiek op het toerisme bij de expositie
* dat jonge kinderen meer aandacht nodig hebben. (Deze bezoeker heeft eerder genoemd dat de expositie niet geschikt is voor jonge kinderen)
* wandeling in het Duinpark is moeilijk te doen met een kinderwagen
* datgene waarvoor ik kwam komt m.i. niet tot zijn recht, nl. het verzorgen van zieke zeehonden
* de driehoek met het evenwicht
* Het gedrang van anderen bij het voederen van de zeehonden
* Het voeren van de zeehonden viel erg tegen
* de dingen die mijn vader uitlegde
* ik kon de diatentoonstelling niet bezoeken omdat de toegang te smal was voor de kinderwagen
* er hangt in de expositieruimte een zeer onaangename lucht
* de geringe belangstelling voor het toerisme op Texel en de veroordeling van de groei van het toerisme. Ik denk dat men veel kritischer moet zijn. Er wordt slordig omgegaan met de beschikbare ruimte. Ik vind de veroordeling van EcoMare hier niet terug (ook een veroordeling van de bevolking)
* de "quasi" geïnteresseerde natuurliefhebber
* dat kinderen niets wisten van wat wel en niet mag
* vogelopvang was nog in aanbouw
* Noordzee
* informatie zou meer substantiële inhoud kunnen hebben
* blijk van onvoldoende kennis op het gebied van gaswinning in Nederland
* de zeehonden wilden niet op de foto
* de tekst bij de aquaria

* erg donker in de expositieruimte, misschien doelbewust maar wel benauwd
* meer aandacht aan vervoer naar EcoMare
* dat men om in het duinlandschap te gaan terug naar de infobalie moet. Waar degene ook te veel werk heeft om iedereen te bedienen
* bij de zeehonden een beetje kaal
* de vissen die in gevangenschap leven
* botten van dieren (behalve kaak vinvis)
* dat we de zeehondebaby's niet konden zien
* de beschrijvingen zijn te beperkt. Meer info over gedrag en verblijfplaatsen van vogels is gewenst
* tekst bij de vissen is moeilijk te lezen (te donker)
* de vele vragen van vooral Duitsers bij het voederen
* de binnententoonstelling mag voor kinderen in de lagere schoolleeftijd wat aantrekkelijker gemaakt worden. Ze moeten er wat actiever mee bezig kunnen zijn
* de toon van de teksten in de expositie
* de blinde zeehonden te kijk zetten
* ik vind alles nogal negatief, zoals zoveel toeristen toen, zoveel nu, milieu etc., aan de andere kant stimuleert u bezoek!
* ik vind de indeling een beetje rommelig
* computerpresentaties
* dat sommige informatie over het leven en wonen op Texel alleen in het Hollands beschreven is, dat het zeehondenbassin niet overdekt is, en dat we met 7 personen geen groepskorting kregen
* het invullen van deze lijst
* computertekst is vreselijk traag
* expositie zelf, te statisch; meer interactief, video e.d
* de krukken bij de diaserie
* saaie teksten af en toe
* verheerlijking van het verleden. Misplaatste nostalgie
* de troosteloze bassins, te klein
* de stenen
* de chaos bij het voederen
* de zeehondenbassins zijn te steriel, kan natuurlijker vormgegeven worden
* weinig kindgericht
* te hoge prijzen in het restaurant, souvenirs te duur
* schreeuwende kinderen

Bijlage D: overige antwoorden en suggesties medewerkers

De cijfers achter de antwoorden en suggesties duiden op de frequentie waarmee de betreffende reactie werd gegeven. Waar een cijfer ontbreekt betreft het een reactie die één maal werd aangetroffen.

Vraag 2: Heeft U suggesties om de expositie aantrekkelijker te maken of te verbeteren ?

* grotere variatie aan expositie-technieken, duidelijkere gelaagdheid in informatieniveaus
* meer ruimte voor tijdelijke exposities. Minder "kijken en lezen", meer doe-dingen waarbij de nadruk niet ligt op kennis-feiten maar op ervaringen: ervaar de krachten die worden opgewekt door golven en getijden; ervaar de leefwereld onder de noordzeespiegel; etc. Dit liefst met behulp van zo weinig mogelijk elektronica en zoveel mogelijk mechanica
* minder nadruk op de slechte invloed van 'de mens' op 'de natuur'; meer nadruk op activiteiten van mensen die goed uitpakken voor de natuur en het milieu
* beter inspelen op de interactie tussen bezoekers, bijv. ouders met kinderen, wedstrijdjes, opiniepeilingen, etc.
* er worden in de expositie onderwerpen aangeroerd waarvan ik me kan voorstellen dat sommige mensen daar meer van zouden willen weten. Misschien kunnen we daar info's over maken, die dan aan de balie te bevragen zijn
* regelmatig van exposities veranderen, vooral voor mensen die toch ieder jaar komen en het geheel speelser en aantrekkelijker maken voor kinderen. Dit hoeft niet d.m.v. computers
* meer en grote voorwerpen ! Bijvoorbeeld zeezoogdieren ?! Geen toename van technische elementen of weinigzeggende foto's
* meer doen-gericht/voelen/ruiken/proeven: 2
* vooral voor kinderen meer zelf onderzoeken
* groter! Uitbreiding van zaal 3, inspelen op actuele zaken, zoals het gebeurt door Arthur op het prikbord
* kleine aquaria (incl. verzorger) en eventueel ander levend materiaal (mieren, insekten). Verder een enkele computer met speelse opdrachtjes en meer aandacht voor planten en "klein spul" zoals insekten, mos, "beestjes", specifiek Texelse zaken zoals eilandpopulaties van zoogdieren (waterspitsmuis enz.) is ook goed met milieu-biotoopverhaal te combineren

Vraag 4: Heeft U suggesties om de diashow aantrekkelijker te maken of te verbeteren ?

* de route naar de diashow veel duidelijker aangeven
* vaker een nieuw thema aanpakken, verbeteren van kwaliteit verkleurde dia's vervangen !) en regelmatig wisselen van diaseries en niet zoals in het verleden is gebeurd 2 jaar lang dezelfde serie draaien: 5
* een beter interieur
* spannender verhaallijn, onverwachtere wendingen, informatie die mensen niet verwachten
* het "eigene" handhaven

Vraag 6: Heeft U suggesties om het Duinpark aantrekkelijker te maken of te verbeteren ?

* de teksten op de bordjes aanpassen aan wat er op dat moment te zien is
* de route naar het Duinpark beter aangeven. De Duinparkzaal echt inrichten als Duinparkzaal (Texel eruit !; maquette van Duinpark erin). Meer en vooral "spannende" excursies (ook omroepen !)
* gidsjes maken voor mensen met speciale belangstelling: microklimaat; vogels; andere fauna; vegetatie; duinbeheer; etc.
* meer seizoensgebonden informatie (consequentie: informatie regelmatig aanpassen)
* wat meer humor en ironie op de bordjes !! Minder schools
* beeldenroute
* ook voor Duitstalige en Engelstalige bezoekers informatie maken (op papier): 2
* graskeien paden er uit. Informatieborden met kleur-afbeeldingen, betere vormgeving. Seizoenwisselende informatie. Telescoopkijker op de uitkijkduin. Puzzeltocht/vragen-opdrachtenformulieren. Mogelijkheid tot vragen stellen in Duinpark aan excursieleider/-Duinparkwachter. Meer rustpunten/banken. Weer bijenkasten in Duinpark/ evt. insektenmuur + uitleg of iets dergelijks. Informatie over aparte biologietjes, zoals bijv. vlinders, spinsels e.d.

Vraag 8: Heeft U suggesties om de (informatie over) de zeehonden/vogelopvang aantrekkelijker te maken of te verbeteren ?

* meerdere informatiepanelen plaatsen met "gelaagde" informatie, die uitnodigen om te bekijken
* buiten bebording plaatsen. Misschien aparte rondleidingen geven bij de vogelopvang. Zeehondenspel ontwerpen en dat op goed bezochte dagen spelen met de kinderen die aanwezig zijn

* buiten informatie plaatsen over het wassen van koeten en foto's ophangen van de diverse stadia. De informatie bij de zeehonden is oud en staat erg ver weg. Informatie geven over het uitkleuren van meeuwen en Jan van Genten, etc.
* alleen tijdens het voeren van de dieren wordt info gegeven, er zouden meer info-panelen moeten komen. Zodat men buiten het voeren om ook het één en ander te weten kan komen over de zeehonden en vogels
* wel voldoende informatie tijdens het voederen, daarbuiten niet. Bij de zeehonden ook buiten de voertijden informatie beschikbaar stellen, tekst voldoet waarschijnlijk goed (zeehondenvideo is binnen al te zien)
* vogels: info vanaf strandvondst-->schoonmaken-->uitzetten
* tijdens het voeren wel voldoende informatie. Tekst bij zeehondenbassins, bijv. waar leven ze in Europa, hoeveel exemplaren in wadden, waarom, wat eten ze
* wel mondeling genoeg informatie, niet d.m.v. borden
* mondeling bij voeren prima! Bebording komt er aan, dan voldoende

Vraag 9: Heeft U suggesties om de informatiebalie aantrekkelijker te maken of te verbeteren ?

* meer doe-het-zelf-activiteiten, die op een gegeven moment toch uitmonden in een gesprek met de voorlicht(st)ers achter de balie
* uitstekend zo! Wie iets wil weten kan er terecht en het is tegelijkertijd niet te opdringerig voor mensen die niets willen weten
* een bord plaatsen met een duidelijk overzicht van alle "natuur en milieu"-activiteiten van de komende paar werken op Texel: excursies, lezingen, bijzonder laag water, verwachte aankomst "gasten", enz.
* wordt bij de herinrichting al aantrekkelijker (nu al zichtbaar)
* meer mogelijkheden bieden om de boeken zèlf in te zien

Vraag 11: Heeft U nog andere suggesties hoe EcoMare aantrekkelijker en/of leerzamer is te maken voor bezoekers ?

* bij "meer informatie" denk ik vooral aan het scheppen van mogelijkheden tot verdieping. Dus niet meer informatie voor iedereen, maar voor mensen met gerichte belangstelling. Vooral het opzetten van systematische marketingplannen voor de verschillende functies van EcoMare, samen met de doelgroepen verder werken aan de kwaliteit van het aanbod
* kleine zeebakjes en verbetering grote diorama
* meer computerpresentaties, maar alleen indien het functioneel is

* het is gek om te zeggen, maar het moet niet te druk worden. Met name in het hoogseizoen als er dagen zijn van 2500 - 3000 bezoekers. Misschien moet men dan gewoon zeggen "EcoMare is vol", en op dat moment niet denken aan het binnenkomende geld. Je moet de mensen die al binnen zijn en betaald hebben toch waar voor hun geld geven
* het aquarium is op zich goed maar het zou speelser kunnen door bijvoorbeeld de bakken verschillende vormen te geven. Dit is met veel onderwerpen het geval
* kleine aquaria voor zoutwaterorganismen toevoegen
* tentoonstelling actiever maken; zelf ontdekken/bouwen/voelen/-ruiken/horen
* zitbanken bij bassins/vogels plaatsen
* buiten de rommel opruimen
* meer humor, meer lijn in de tentoonstelling, meer themagericht werken en informatie over eilandbiologie geven
* wat meer aandacht voor zoetwater; zeewater kan m.i. wat beperkter. Bezoekers kunnen nu passief allerlei vrij serieuze informatie opdoen. Een speelsere opzet, inclusief enkele interactieve toepassingen kan misschien voor een levendiger uitstraling van de expositie zorgen
* meer zitplaatsen. Kleine bakken met zoet water toevoegen. De excursiemogelijkheden uitbreiden met: tuinwallen, kolken, puzzelpaden, bosexcursies

Bijlage E: enige geraadpleegde literatuur

Abrahamse, J., Ecomare, centrum voor wadden en Noordzee, Waddenbulletin, 23e jrg., nr. 2, mei 1988, p. 66 - 67

Bezoekerscentra, beleidsvisie inzake bezoekerscentra in Nederland, Rijswijk, C.R.M., 1981

Bevolking der Gemeenten van Nederland, C.B.S., 1993

Heide, M. van der, Doen ze ook kunstjes, die zeehonden ?, Bezoekersonderzoek bij EcoMare op Texel, Groningen/Texel, Andragogisch Instituut R.U.G./EcoMare, maart 1988. Onder dezelfde titel verscheen een artikel van Marjan van der Heide en Jan Alles, Waddenbulletin, 23e jrg., nr. 2, mei 1988, p. 68 - 69

Linden, J.W. van der, Bezoekerscentra en voorlichting, Amsterdam, I.V.M., V.U., 1983

Sociaal-Cultureel Rapport 1992

Statistisch Jaarboek, C.B.S. 1993

Van Natuurrecreatiecentrum naar EcoMare, beleidsplan, De Koog, Stichting Texels Museum, 1987